KARYS

1968
Laisvės Kovos Metai
BIRŽELIS - JUNE
Nr. 6

KARYS

1968
Laisvės Kovos Metai
Nr. 6 (1443)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis

Administratorius — Leonas Bileris

Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis

Atskirus skyrius redaguoja:

P. Petrušaitis — Tremties Trimitas

E. Petrauskaitė — Šaulė Tremtyje

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje

Bronius Balčiūnas — Karinės Žinios

Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

TURINYS

Taut. Šokių šventės dalyviai pagerbia žuvusius dėl Lietuvos laisvės: viršelis

J. V. Sūduvas — Partizano priesaika ... 161

V. Senulis — Neišnaudotos galimybės nepriklausomybei išlaikyti ... 162

V. M. Klausutis — Mūsų ryžtas ir kova ... 167

A. Budreckis — Lietuviškoji ekspansija ... 168

E. Bazėnas — Nelaisvė ir vėl—laisvė ... 172

A. Beržinis — Šūviai, kurie nieko nepranašavo ... 175

St. Dirmantas — Pasvarstykime apie tikrąją kovą ... 177

B. B. — Sovietų arsenalas ... 179

Tremties Trimitas ... 181

Šaulė Tremtyje ... 184

Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje ... 186

Karinės Žinios ... 187

Kronika ... 188

ATSTOVAI: Baltimore ... M. ŠIMKUS
Chicago ... J. STANKŪNAS
Cleveland ... F. EIDIMTAS
Los Angeles ... O. ŽADVYDAS
Philadelphia ... A. IMPOLĖNAS
Australija ... V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Boston, Mass. — S. J. Minkus

Chicago, Ill. — "Gifts International", "Marginiai"', "Parama".

Detroit, Mich. — V. Perminas

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Kenosha, Wis. — B. Juška

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas

Newark, N.J. — Kazys Trečiokas

Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius

Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis ("Aidas") "Romuva"

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — Z. Orvidas

Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE:

P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.

L. Vasiliūnas — 3 Wall Street Norwood 5067

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N.Y. 11221, U.S.A. Subscription $7.00 per year. Single copy 70 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N.Y.

KU biblioteka
093 00523811 0

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1443) BIRŽELIS - LIEPA - JUNE 1968

Partizano priesaika

J. V. SŪDUVAS

Žavinga birželio naktis tiesė savo tamsos skraistę virš Vilniaus miesto. Sidabrinis mėnulio kamuolys, išsinėręs iš Panerių miško, ritosi kalvelių viršūnėlėmis ir, pasiekęs Trijų Kryžių kalną, priglaudė savo veidą prie balto granito kryžiaus. Ir čia, mesdamas savo šaltą žvilgsnį į Gedimino kalną ir Katedros aikštę, klausėsi Vilnelės čiurlenimo. O ši, it sidabrinė juostelė, apipynusi kalno papėdę, savo šnerėjimu pasakojo senajai piliai nuostabią pasaką apie praėjusios didybės laikus. Ir tik amžinai Nemuno pasiilgusi Neries srovė, neramiai verpetuodama, skubinosi vakaruosna. Iš apipintų žydinčiais krūmais Vilnelės šlaitų sklido lakštučių melodijos, virpindamos gūdžią vidurnakčio tylą nuostabiais garsų aidais.

Šią Šventaragio slėnio tylą netikėtai sudrumstė nežinomo keleivio atsiradimas. Niekeno nepastebėtas, jaunas ir augalotas vyras, pasidėjęs ant pakrantės akmens savo šautuvą ir kelionės maišelį, skaidriu Vilnelės vandeniu prausė savo prakaitu aptekusį veidą. Šio nuostabaus keleivio atsiradimą slėnyje galėjo pastebėti tik pats mėnulis.

Apsiprausęs ir susitvarkęs savo sudėvėtą karišką rūbą, keleivis atsisėdo ant akmens ir, atsirėmęs į šautuvą, įsmeigė žvilgsnį į Gedimino kalną.

Po trumpos susikaupimo valandėlės jaunuolis energingai pakilo ir, tarsi pagautas paslaptingos jėgos, ištiesė savo rankas į kalno griuvėsius, tyliai tardamas:

— *Aš atvykau vienas iš tūkstančių tų, kurie dar šiandien narsiai gina tavo kunigaikščių žemę nuo skaitlingų raudonųjų priešo gaujų. Tačiau, nesuskaitomais ir nepažymėtais kapais jau per gausiai yra nusagstyti mano tėvų šalies žalieji miškai ir į rytus vedantys keliai. Klastingas priešas, pasikinkęs tavo sūnus-išdavikus, neša mums mirtį iš pasalų ir retina mūsų eiles!*

— *Tu, amžina mano protėvių sostine, tik tavyje glūdi garbingos mano tėvų žemės paslaptinga gyvybė ir tautinė galia! Šią lemtingą birželio naktį, kai šimtai ir tūkstančiai mano brolių ir sesių buvo atplėšti nuo gimtųjų namų ir išvežti nežinomam likimui ir kančioms į šaltąjį Sibirą, aš kreipiuosi į Tave, jieškodamas dvasinės atramos. Nes tik tavo senovės didybėje rusenantis Lietuvos genijus gali duoti atsakymą apie tolimesnės mūsų kovos prasmę ir atgaiviňti silpstančias jėgas.* —

Lyg jausdamos kažką nepaprasto, lakštingalos nutraukė savo giesmę. O mėnulis, staigiai kildamas, nukeliavo virš miegančio miesto, mesdamas tamsų šešėlį Vilnelės atšlaitėms ir Šventaragio slėniui. Paslaptinga raudono rūko srovė, kildama iš miesto, šliaužė Katedros aikšte ir, aplenkdama pilies kalną, sparčiai ritosi rytų link.

Rūko srovės bangų siautime partizanas mato veidus tūkstančių savo tautiečių, giminių ir pažįstamų, kurie prieš kelerius metus, lygiai tokią pat birželio naktį, rusų durtuvų varomi, turėjo apleisti savo gimtuosius namus. Šešėlių skausmo kupini veidai, rūko bangų stumiami, slinko pro šalį ir dingo.

Vos tik pranykus paskutinėms varomų tremtinių vizijoms raudonosios miglos verpetų siautėjime, partizanas mato būrius ir pulkus nepažįstamų būtybių, kurios savo gausumu užpildo visą Šventaragio slėnį.

Tų paslaptingos jėgos prikeltų karių ginkluose jaunuolis atpažįsta visų amžių Tėvynės priešų eiles. Svetimų karių pulkai, kerštingos rankos pažadinti, visa savo neapykanta grasina piliai, savo šarvuotomis gretomis kopdami į kalną, vis augštyn.

Nematomos jėgos surištas laisvės kovotojas — partizanas su pasibaisėjimu seka, kaip geležinės priešų gretos baigia kopti į kalną ir artinasi prie pilies kuoro, kurio mažutė įgula su ne-

NEIŠNAUDOTOS GALIMYBĖS VALSTYBĖS NEPRIKLAUSOMYBEI IŠLAIKYTI

V. SENULIS

BENDROS PASTABOS

Politikoje negali būti sentimentų. Tai ne dainos, poezija ar muzika. Tačiau, mūsų politiniai vadai ir praeityje ir dabartyje, perdaug atsižvelgia į sentimentus, o permažai — į politinę tarptautinės aplinkos realybę. Todėl šiandien ir mūsų tauta ir Lietuvos valstybė atsidūrėme dabartinėje blogoje padėtyje.

Tuoj po II Pas. karo pabaigos dar buvo, nors ir mažai pagrįstų vilčių, į greitą nepriklausomybės atstatymą. Šiandien gi, mūsų politinė padėtis yra blogesnė kaip kad ji buvo 1945 metais, karui pasibaigus.

Dabar pasaulį valdo du "super-power" kolosai — tai Sovietų Rusija ir J. A. Valstybės. Azijoje kyla trečioji "super-power", tai Japonija. Iš jų vedamos politikos atrodo, kad tos dvi galybės, Sov. Rusija ir J. A. Valstybės, lyg susitarę, pasidalino pasaulį ir veda koegzistencijos politiką ir vis dar plečia visokius tarpusavio ryšius — stato visokius tiltus. Lokalinis karas Vietname, gal kiek tą vyksmą pristabdė, bet, atrodo, tik laikinai. Kitos valstybės: Kinija, D. Britanija, Prancūzija ir Vokietija šiandien politikoje reiškia mažai.

MŪSŲ PADĖTIS

Mūsų politinių veiksnių iki šiol vestoji "užsienio politika" beveik jokių rezultatų nepasiekė. Niekas, net J. A. Valstybės, neranda reikalo ar nedrįsta iškelti Lietuvos klausimą net Jungtinių Tautų forume. Vis nenori, ar bijo, erzinti Sov. Rusiją. Tai rodo kiek ji tapo galinga. Kad artimoje ateityje kas mus užstotų ir iškeltų Lietuvos klausimą Jungt. Tautose, realių vilčių mažai, nežiūrint į J.A.V. Kongreso rezoliucijas. Taigi, ateities perspektyvos neaiškios, greičiau tektų pasakyti — tamsios.

Kyla klausimas, argi nebuvo savo laiku tokių galimybių, kad Lietuvai nebūtų atitekęs toks likimas? Man rodos, kad dabartinės padėties išvengti, praeityje galimybių buvo ir ne viena. Tik mūsų politinė vadovybė nedrįso ir nesiryžo rizikuoti.

Man atrodo, kad mūsų anuometinis *"neutralitetas"* buvo politinio sprendimo klaida. Lietuvai reikėjo dalyvauti II-me Pasauliniame kare. Klausimas tik — kurios valstybės pusėje? Šiandien, kai jau "šaukštai po pietų", gal lengviau, kaip anuomet, šį klausimą nagrinėti. Kiek teko patirti, prieš prasidedant II Pas. karui, mūsų politikos vadai tą klausimą svarstė ir svarstė pakartotinai ir vis negalėjo apsispręsti, kol galų gale apsisprendė už neutralitetą.

NEUTRALITETAS

Pirmiausia, dėl neutraliteto sąvokos. Pagal Liet. Enciklopediją, "Neutralitetas — tai bešališkumas, susilaikymas, arba valstybės nesikišimas į kitų valstybių ginčą ar karą."

Prasidėjus II Pas. karui, Lietuvos respublikos prezidentas, 1939.IX.1, paskelbė:

"1) Prasidėjus tarp svetimų valstybių karo veiksmams Lietuvos Respublika pasilieka neutrali. 2) Lietuvos Respublikos teritorijoje draudžiami visokie veiksmai, kurie pagal tarptautinės teisės taisykles, pažeidžia neutralumą. 3) Lietuvos Respublikos neutralumui išlaikyti nuo 1939. IX.1 visoms kariaujančioms valstybėms taikomi neutralumo įstatymo nuostatai."

Pats Lietuvos neutralumo įstatymas, esant pavojingai politinei aplinkai, buvo paskelbtas

---

paprastu narsumu priešinasi puolančiai priešų karių masei.

Atrodo, kad jau netrukus žus nuo priešo vilyčių paskutinis pilies kovotojas ir kelias į Kunigaikščių miestą priešui bus laisvas!

Staiga, sudreba Katedra iš pamatų ir šviesos pašvaistė apšviečia Gedimino kalno viršūnę. Jos spinduliuose partizanas regi kylantį ant pilies kuoro Baltąjį Vytį, tautos stiprybės ir vienybės simbolį. Vyties spindulių šviesoje paslaptingų priešų minios subyra į amžių dulkes.

Reginys pranyksta . . .

Lyg nusikratęs pranašingo sapno, partizanas supranta savo kovos prasmę. Ši naktis jam davė atsakymą į jo dvasios blaškymąsi. Staiga, pakėlęs šautuvą, jis nukreipia jį Gedimino kalno link, tvirtai tardamas:

— *Išvežtų ir žuvusių brolių ir sesių kančių akivaizdoje prisiekiu nepadėti šio ginklo, kol mano krūtinėje plaks širdis ir kol mano tėvų žemė vėl bus laisva!* —

Pasikabinęs per petį šautuvą ir pasiėmęs kelionės maišelį, partizanas sparčiai nužingsniavo Panerių miškų link.

žymiai anksčiau — 1939.I.10. Įstatyme smulkiai nurodyta kokie veiksmai yra draudžiami Lietuvos teritorijoje, kilus karui, tiek kariaujančioms šalims, tiek neutralioms.

MOBILIZACIJA

Pažymėtina, kad Lietuvos R. prezidentui paskelbus Lietuvos neutralitetą, iš pradžių nebuvo imtasi jokių konkrečių karinių priemonių tam neutralitetui saugoti. Kiek prisimenu, anuo metu vyresniųjų Kr. Apsaugos m-jos bei Vyr. Kar. Štabo karininkų tarpe buvo kalbama, kodėl mes nieko nedarome savo kariuomenei sustiprinti. Teko girdėti būk vyresnybė geriau žino, ką daro: — "načialstvo lučše znaet." Tik vėliau, kada į karą įstojo Sov. Rusija, davusi įsakymą savo kariuomenei užimti rytinės Lenkijos sritis, mūsų respublikos prezidentas paskelbė dalinę mobilizaciją; tai buvo 1939 m. rugsėjo mėn. 17 dieną, berods, 2 val. p.p. Mobilizacija buvo įvykdyta žaibišku tempu per 36 valandas, kas neįprasta vakariečių kariuomenėms. Taip greit buvo įvykdyta dėka gero paruošimo ir kariuomenės dislokavimo. Čia turime pripažinti didelius nuopelnus mūsų buv. kariuomenės vadui gen. S. Raštikiui. Nors būta kaikurių nesklandumų tiekimo srityje, tačiau jie buvo neesminiai ir jų buvo sunku išvengti, nes mūsų tiekimo įstaigų ištekliai buvo visą laiką labai riboti ir kuklūs. Mūsų ginkluotų jėgų skaičius iš apie 25,000 vyrų, tuo metu, buvo padidintas iki apie 100,000 vyrų. Dalis tos mobilizuotos kariuomenės tuojaus buvo išdėstyta ties demarkacijos linija (siena) su Lenkija. Turėjome jėgą, nors ir neypatingai gerai ginkluotą kuri, turint galvoje mūsų sienų ilgį, jau galėjo, reikalui esant, vykdyti rimtesnį pasipriešinimą ir mūsų neutralitetą ginti, ypač, kad karių moralė buvo augšta.

Deja, dėl iki šiol rimtai neišaiškintų, bent spaudoje, priežasčių mūsų dalinai mobilizuota kariuomenė jau 1939 m. spalių mėn. 2 d., t.y., po dviejų savaičių, gavo įsakymą demobilizuotis ir kaip galima greičiau — per tris dienas! Nesant paruošto demobilizacijos plano, ta demobilizacija užtruko arti mėnesio, o atskaitomybė — žymiai ilgiau. Demobilizacija mūsų tolimesnėje likimo eigoje turėjo reikšmingų ir neigiamų pasekų. Mūsų likimo istorija mums jau gerai žinoma ir aš čia jos nekartosiu.

Panagrinėsiu klausimą ir hipotezę, ar Lietuva nebūtų šiandien daug geresnėje politinėje padėtyje, jei būtume dalyvavę II Pas. kare, kaip ištikimi sąjungininkai, bet kurio vieno iš mūsų trijų kaimynų: Lenkijos, Vokietijos, ar Sov. Rusijos. Panagrinėsiu tris buvusius, tada galimus, varijantus:

1) Būtume prieš tai sudarę Lietuvos, Latvijos ir Estijos gynimosi santarvę ir ta santarvė būtų sudariusi gynimosi paktą su Lenkija ir jos pusėje kariavusi.

2) Analoginis varijantas — sąjungoje su Vokietija ir jos pusėje kariaujant.

3) Analoginis varijantas ir sąjunga su Sov. Rusija ir dalyvavimas kare jos pusėje.

GALIMA SĄJUNGA SU LENKIJA

Gal kaikuris skaitytojas pagalvos, kad man protas susimaišė, ir kad tokia sąjunga visiškai nebuvo įmanoma. Tačiau leidžiu sau priminti, kad politikoje negali būti sentimentų. Kas galvoja kad tokia sąjunga nebuvo galima labai apsirinka. *Kario* skaitytojus prašau neužmiršti buv. Lenkijos karo atstovo plk. L. Žoltek-Mitkiewicz atsiminimus spausdintus *Karyje* 1961 m.

Imkime klausimą plačiau. Prisiminkime ilgą Lietuvos istoriją kurios bėgyje, apie 400 metų, Lietuva ir Lenkija sudarė vieną valstybę. Savo laiku karalių vedybos, pav. Jogailos su Lenkijos Jadvyga, vyko ne iš meilės, o iš politinių išskaičiavimų; arba Lietuvos krikštai, kunigaikščių tikybos kaitaliojimai buvo daromi nei iš įsitikinimo, o politiniais išskaičiavimais. Gal būt skaitytojas nustebs, tačiau turiu duomenų, kad mūsų karinės vadovybės aplinkumoje, žinoma, slaptai tas buvo svarstoma. R. prezidentas apie tai irgi buvo painformuotas. Mano informacijomis, susitarimo su lenkais šalininkais buvo keli mūsų labai augšti pareigūnai ir kariai. Šiandien nesinori operuoti pavardėmis, tačiau žinios, bent dalis jų, girdėtos iš prezidento A. Smetonos. Jau 1936 m. iš gen. Černiaus kar. štabo viršininko, teko man pačiam girdėti argumentuotas sugestijas, kad sudarius mums gynimosi paktą su Latvija ir Estija, ši Pabaltijo santarvė galėtų sudaryti santarvę su Lenkija. Anuomet buvusioje politinėje situacijoje tai atrodė viena iš galimų išeičių mūsų geografinę padėtį turint galvoje. Mūsų dar gyvi augšti karininkai apie šį projektą — sąjungos tarp Pabaltijo trijų valstybių ir Lenkijos — kažin kodėl dar vis tyli. Atrodo, varžosi dar atidengti, o gal laiko mums politiniai nenaudinga tuo reikalu parašyti atsiminimus. Tačiau tuo reikalu buvo nemažai parašyta, jau minėto plk. L. Žoltek-Mitkiewicz ištraukoje *Karyje*, bet dar daugiau — jo knygoje "Wspomnienia Kowenskie". Tokios sąjungos sudarymo klausimu buvo ir pasitarimų ir pasikalbėjimų ir per karinius atstovus ir tarp augštų karių. Nedrįstu plačiau tuo klausimu išsitarti, nes mano turimos informacijos nėra pilnos.

Man atrodo, kad jei karas nebūtų taip greit prasidėjęs, tai militarine sąjunga, ar mandagiai kalbant, "gynimosi paktas" turėjo progų tapti realybe. Kad reikalas ėjo lėtai priklausė nuo to,

kad mūsų politinė vadovybė nedrįso, nesiryžo galutinai apsispręsti.

Tačiau, politiniai įvykiai vystėsi žymiai greičiau, kaip mūsų politikų, bei vadų svarstymai, ar sprendimai.

Daleidžiant, kad mūsų politinė vadovybė būtų apsisprendusi laiku tokio pakto — Pabaltijo valstybių su Lenkija (bet be Sov. Rusijos) sudarymui ir jei jis būtų buvęs sudarytas, kaip tada būtų vystęsis Vokiečių—Lenkų karas? Pabaltijo trys kraštai kariautų Lenkų pusėje. Ar tokia militarinė pagelba daug galėjo padėti Lenkijai?

Hipotezė:

MES KARIAUJAME PRIEŠ VOKIETIJĄ LENKŲ PUSĖJE

Žinant karo eigą, atrodo, kad Pabaltijo valstybių pagalba Lenkijai karo rezultatų nebūtų pakeitusi. Vokietija visvien būtų puolusi ir Lenkiją ir mus, pabaltiečius. Vokietija būtų sutriuškinusi ir Lenkiją ir mūsų Lietuvą per maždaug tokį pat laiką — 3 savaičių bėgyje. Gal karas būtų trukęs keletą dienų ilgiau dėl fronto pailgėjimo, bei "grėsmės" iš mūsų pusės Vokietijos kairiajam sparnui. Man atrodo, kad Vokietija būtų užėmusi visą Lietuvą ir Latviją bent iki Dauguvos, o gal ir daugiau.

Daleidžiu, kad Estijos, išskyrus Ezelio ir Dago salų, Vokietija užimti nebūtų spėjusi; greičiausia, Sov. Rusija būtų skubiai puolusi Estiją ir ją užėmusi. Tur būt, Sov. Rusija paimtų ir šiaurinę Latvijos dalį, į šiaurę nuo Dauguvos.

Daleidžiu, kad panašiai, kaip ir buvo, karas tarp Vokietijos ir Rusijos tuo momentu dar neprasideda. Vokietija mus už pabaudą vargina, bei eksploatuoja virš pusantrų metų — t.y., iki karo su Sov. Rusija pradžios.

Vokietija karui prieš Rusiją, jį pradėdama nuo Dauguvos—Daugpilio—Vilniaus ribos, turėtų reikšmingą pliusą. Tačiau, daleidžiu, kad visvien jis nebūtų tiek reikšmingas, kad Vokietija būtų laimėjusi karą prieš Rusiją. Daleidžiu, kad jis baigtųsi Sov. Sąjungos laimėjimu ir Vokietijos sutriuškinimu. Sov. Rusijos—Vokietijos karo eigoje, būdami pastarosios okupuoti, kaip jos priešas, būtume žymiai nukentėję ir žmonėmis ir ekonominiai, o karo pabaigoje ir nuo karo veiksmų Lietuvos teritorijos plote.

Kitas klausimas, tai ar Lietuvos padėtis būtų geresnė karui pasibaigus nuo faktinai buvusios? Turint galvoje dabar jau žinomą II Pas. karo eigą, nežiūrint visokių mums vokiečių okupacijos ir karo padarytų nuostolių, mano nuovoka, nedaug didesnių kaip mūsų patirtieji, Lietuvos *politinė padėtis būtų šiuo atveju po karo daug geresnė.*

Aš daleidžiu, kad po karo, panašiai kaip Lenkija, taip ir Lietuva, kaip buvęs vakariečių valstybių sąjungininkas, būtų buvusi vėl valstybė, gal būt dalinai priklausoma Sov. Rusijos, — satelitas — panašiai kaip Lenkija, arba pav. Čekija ar Bulgarija. Turint galvoje politinių įvykių vystymąsi po karo, ypač paskutiniu metu, "satelito" statusas yra daug vertesnis ir reikšmingesnis už Lietuvos Tarybų Soc. Respublikos statusą Sov. Rusijos sudėtyje. Man rodosi, tuo abejoti netenka. Iš "satelito" statuso kelias iki suverenines nepriklausomos valstybės statuso nėra labai tolimas, ypač turint galvoje politinių įvykių eigą. Atsiminkime, kad šiandieną net D. Britanija beveik tapo J.A.V. satelitu; arba Vakarų Vokietija, kuri yra J.A.V. satelitas ir panašiai.

Hipotezė:

LIETUVA DALYVAUJA II PAS. KARE VOKIETIJOS PUSĖJE

Tai yra varijantas dalinai panašus į Suomijos padarytą politinį sprendimą. Panašumas yra tik dalinas del mūsų kitokios geografinės padėties ir kitų priežasčių.

Hipotezė, kad Lietuva būtų kariavusi Vokietijos pusėje yra įdomi, nes ją palaikė ir net šiandieną palaiko daugelis buvusių karių ir kaikurie, tiesa, nedaugelis, politikų. Toks varijantas galėjo lengvai tapti realybe ir prieš Lenkijos—Vokietijos karo pradžią ir vėliau, iki Sov. Rusijos įgulų įvedimo Lietuvoje.

Prisiminkime praeities faktus. Vokietija pradėjusi karą prieš Lenkiją, per mūsų atstovą Berlyne, gen. št. plk. Škirpą ir per savo atstovą Kaune, ministerį Zechliną, pakartotinai skatino, net reikalavo, kad mes pultume Lenkiją ir atsiimtume Vilnių ir visą lenkų okupuotą Lietuvos dalį. Vokietija žadėjo mūsų žygį paremti aviacija ir tankų daliniais.

Mūsų vyriausybė, daugiau politiniais tolimais išskaičiavimais, o mažiau, mano nuovoka, dar pas mus buvusiais, nevisai išblėsusiais, simpatijų lenkams sentimentais remdamasi nuo tokio sprendimo—žygio atsisakė. Vokietijai buvo pareikšta, kad Lietuva pasilieka neutrali.

Kiek, dalinai iš spaudos, teko patirti ir plk. Škirpa ir kaikurie vyresnieji kariai dar ir šiandieną mano, kad tada buvo padaryta politinė klaida. Jų nuomone reikėjo mobilizuotis ir pulti Lenkiją. Turint galvoje žadamą vokiečių (ypač aviacijos) pagalbą, reikia manyti, būtume atsiėmę be didelių nuostolių ir Vilnių ir visą jų okupuotą Lietuvos dalį iki Molodečno! To rezultate būtų pasireiškęs nepaprastas tautos dvasios pakilimas ir šiokia, tokia, kad ir neilga, karo praktika, bet jau ne 1919-1920 metų, o 1939 metų sąlygomis.

Tačiau, žygio prieš Lenkiją pasekoje būtume susirišę ir politiniai ir kariniai su Vokietija. Tektų kartu su Vokietija ruoštis naujam dideliam karui prieš Sov. Rusiją, jau sekančiais metais, o gal ir vėliau. Nuo 1939 m. spalio mėn. iki karo pradžios prieš Sov. Rusiją, 1941 m. birželio 22 d. yra didelis, arti 2 metų, laiko tarpas.

Tenka spėti, kad tuo metu Vokietija būtų sudariusi sąjungą su Latvija ir Estija. Tarp kitko, kaip teko patirti iš spaudos, Estija panašiai kaip ir Suomija, tuo reikalu jau darė diplomatinių žygių. Jei visos Pabaltijo valstybės būtų tapę Vokietijos sąjungininkais, tai tenka manyti, kad Vokietija prieš karo pradžią prieš Sov. Rusiją būtų bent dalį savo kariuomenės išdėsčiusi Pabaltijo valstybių teritorijoje, panašiai kaip padarė Sov. Rusija

To rezultate 1941 m., tur būt ne birželio, bet gegužės mėnesį, Vokietija su savo sąjungininkais (jų tarpe ir Pabaltijo valstybėmis), karą prieš Sov. Rusiją pradėtų iš ribos Narva—Pskovo ežeras—Daugpilis—Kreslauka—Molodečnas, t.y., su labai dideliu savo šiaurės fronto pasistūmėjimu priekin.

Vokietija, jei palyginsim žvilgterėję į Europos žemėlapį, jau pačioje karo pradžioje turėtų eilę naujų pirmenybių: 1) išeities riba, 2) laikas, galėtų pradėti karo veiksmus anksčiau ir 3) Pabaltijo valstybių parama, nors ir kukli, tik 10-12 divizijų kariuomenės.

Šia proga turėtume prisiminti, kad II Pas. kare Vokiečiams reikėjo 6-10 savaičių kol jie užėmė Pabaltijo valstybių teritorijas. Peršasi mintis, kad vokiečiai dar pirmais karo metais, prieš žiemos pradžią, būtų paėmę ir Maskvą ir Leningradą, t.y., du svarbiausius Sov. Rusijos anuometinius karo pramonės centrus.

Esu linkęs manyti, kad Vokiečiai karą būtų laimėję, gal pasiekdami net Volgą. Taigi, karas baigtųsi "pax germanica".

Čia kyla klausimas ar Lietuva, laimėjusių karą pusėje būdama, būtų geresnėje padėtyje, kaip šiandieną? Pažiūrėkim. Pirmiausia, būtų didelių nuostolių žmonėmis karo veiksmų teatre. Karas išvargintų kraštą ekonominiai. Politiniai galėtų susidaryti įvairių varijantų. Ypač tas priklausytų nuo to ar Vokietija pilnai laimėtų karą ar tik nežymiai, t.y. gautų iš Sov. Rusijos didesnius ar mažesnius plotus teritorijos, pav. iki Dniepro upės. Aš, asmeniškai, netikiu, kad Vokietija būtų galėjusi pilnai laimėti karą prieš Sov. Rusiją. Tai tik buvę Hitlerio neįvykdomos svajonės.

Tačiau, jei Vokietija būtų laimėjusi karą, tai pasiskaičius po karo nacių darytus visokius projektus, Lietuvai nieko gero iš Vokietijos nebuvo galima tikėtis. Labai gali būti, kad Vokietija būtų iškėlusi savo sąjungininkus lietuvius į rytus, pav. į Baltgudijos rytines sritis ir palikus tik prisiplakėlius lietuvius. Lietuvoje apgyvendintų vokiečius ir taip išplėstų vokiečių tautos "Raumą". Gal būt, iškeltiems lietuviams būtų paliktas, už karo nuopelnus, neva valstybinis statusas, bet ta valstybė turbūt teturėtų nedaugiau teisių, kaip dabartinė Lietuvos Tarybinė Respublika šiandieną.

Pačioje Lietuvoje, palikus ten tik palankius vokiečiams lietuvius ir tirštai kolonizavus ją vokiečiais, likę lietuviai, greičiausiai, neturėtų teisių mokyti vaikus lietuviškai, netik gimnazijose, ar universitetuose, bet gal net ir pradžios mokyklose. Būtų vykdoma, paspartintu tempu, germanizacija—vokietinimas taip, kad trečioje kartoje dabartinėje Lietuvoje visi kalbėtų vokiškai ir ten būtų Vokietija.

Žinoma, Lietuvos likime galėtų būti ir šviesesnis varijantas. Sakysim, būtų palikta Lietuvos valstybė su Vilniaus kraštu. Tačiau, net ir tokiu atveju, reikia manyti, kad Lietuva būtų surišta visokiom sąjungos su Vokietija sutartimis ir ekonominiai ir militariniai. Vienu žodžiu, Lietuvai tektų "satelito" statusas. Šiuo atveju, atrodo kad Vokietijos "satelito" statusas būtų visgi geriau už dabartinę faktinę pavergtos Lietuvos padėtį. Šis atvejas turėtų pliusą, kad ekonominiai būtume žymiai pakilę. Tačiau, iš kitos pusės, yra žymus ir minusas. Vokietijos kultūrinė įtaka būtų labai padidėjusi. Mes, nors ir valstybė — satelitas, būtume pamažu vokietėje. Analoginiai, kaip Unijos su Lenkija laikais, mes pamažu lenkėjom. Pagaliau tektų laukti, tolimesnėje ateityje, visiško prijungimo prie Vokietijos.

Hipotezė:

LIETUVA DALYVAUJA II PAS. KARE SOVIETŲ RUSIJOS PUSĖJE

Visą 21 metų nepriklausomo Lietuvos Respublikos gyvenimo laikotarpį mūsų ginčuose su Lenkija, bei Vokietija mus politiniai rėmė Sov. Rusija. Tai yra faktas. Ar kam patinka tai ar ne, bet taip buvo. Tačiau, mūsų politikai ilgai negalėjo apsispręsti, ar eiti su Sov. Rusija jos keliu užsienio politikoje. Klausimas yra, kada gi buvo paskutinė proga apsispręsti eiti su Sov. Rusija. Toks galutinas Lietuvos apsisprendimas galėjo įvykti, kai Sov. Rusija mums siūlė ir įsiūlė gynimosi paktą ir savo karines įgulas mūsų teritorijon, apsaugai nuo Vokietijos.

Jei tuo metu mūsų vyriausybė būtų pilnai ir nuoširdžiai nutarusi eiti su Sov. Rusija, mums būtų tekę pakeisti savą socialinę santvarką pasukant gerokai kairėn. Pav., palikti tik mažus ūkius; vidutinius bei didelius ūkius paversti ar

valstybės ūkiais (sovchozais), ar išparceliuoti. Nusavinti visą pramonę, bei prekybą, ją suvalstybinant ar paverčiant kooperatyvais, Bažnyčią atskirti nuo valstybės ir jos teises labai apkarpyti ir dar ką kita atlikti. Nereikėtų paneigti, kad mūsų šviesuomenės tarpe buvo, tiesa, nedaug, tokių reformų šalininkų.

Vienu žodžiu, būtų tekę, panašiai kaip Sov. Rusijoje, dar prieš karo pradžią, bent pusiau pereiti į naują socialinę santvarką. To, žinoma, nenorėjo nei mūsų politiniai vadovai, nei visokių rūšių (žemės, pramonės, prekybos) įmonių savininkai, nei Bažnyčia, nei dauguma valdininkijos, bei karininkų. Daleidžiant, kad augštosios politikos sumetimais mūsų politinė vadovybė visgi būtų apsisprendusi eiti su Sov. Rusija, per nepilnus dvejus metus iki karo, tarp Vokietijos ir Sov. Rusijos, pradžios šis socialinės santvarkos keitimo procesas būtų tik, sakysime, įpusėtas. Mat, aišku, būtų kilusi vidaus opozicija, kuri tą procesą sulėtintų. Karinėje srityje, aišku, gautume dar didesnes Sov. Rusijos įgulas, o mūsų kariuomenė, viena ar kita forma, būtų priklausoma — klausytų Sov. Rusijos augštosios karo vadovybės komandos.

Vienu žodžiu, apsisprendę politiniai eiti su Sov. Rusija, mes savanoriškai taptume jos "satelitu" dar prieš karo pradžią.

Turint galvoje gana plačią opoziciją naujai socialinei santvarkai, mūsų "nuoširdus" bendradarbiavimas su Sov. Rusija, per nepilnus dvejus metus, tikrai nuoširdžiu visgi dar netaptų, o būtų tik "prievartiniai nuoširdus". Vistiek, Vokietijai mus ir Sov. Rusiją užpuolus, mes gintumės ir manau, kad kaip drausminga kariuomenė mes gintumės prieš Vokiečius neblogiau, o gal ir geriau kaip Sov. Rusijos kariniai daliniai. Taip bent aš įsivaizduoju būtų karo pradžioje. Manau, kad kartu su Sov. Rusijos kariuomene, bent karo pradžioje, mes turėtumėm trauktis į rytus, tačiau tas traukimasis,bent karo pradžioje, būtų daug lėtesnis, nebūtų bėgimas, kaip jis buvo. Vėliau, kai mūsų daliniams jau tektų gintis Sov. Rusijos teritorijoje, turbūt, mūsų karinių dalinių kovingumas kristų, panašiai, kaip vokiečių pusėje kovojusių italų, vengrų, ar rumunų dalinių.

Kaip ten bebūtų, įsivaizduoju, kad vokiečių karinės operacijos vystytųsi maždaug taip pat, kaip buvę. Mūsų ir, spėju, tokiu atveju latvių ir estų kariuomenių Sov. Rusijos pusėn prisidėjimas lemiamo, ar net svarbaus vaidmens nesuvaidintų. Gal tik vokiečių kariuomenės įsibrovimas nebūtų taip toli pasiekęs Sov. Rusijos gilumą. Karo galutiniame rezultate Vokietija būtų buvusi, kaip ir buvo, sutriuškinta. Tačiau, mūsų Lietuvos padėtis jau būtų buvus kitokia kaip šiandieną. Manau, kaip ištikimi Sov. Rusijos sąjungininkai, būtume likę nepriklausoma valstybe, turbūt su suvaržytomis, ypač užsienių politikoje, teisėmis. Manau, būtume likę Sov. Rusijos "satelitu" savo etnografinėse sienose, su pusiau pakeista socialine santvarka, — maždaug tokia, kokia šiandieną yra Lenkijoje. O, gi, Lenkijoje visi maži ūkininkai savo žemę tebeturi. Tik dvarai paversti valstybiniais dvarais. Kolchozų beveik nėra, nes nebuvo prievartos jungtis į kolchozus. Lenkijoje ir amatininkai laisvai tebeužsiima savo amatais. Taip pat, Bažnyčia turi gana daug laisvių. Iš Lenkijos lengvai išvažiuojama į užsienius. Bendrai, kiek man teko pasiskaityti lenkų emigrantų spaudą, kad ir nėra pilnos laisvės ten, ypač politikoje, tačiau laisvių, bendrai, dar yra daug.

IŠVADOS

Man atrodo, kad jei būtume dalyvavę kare bet kurioj pusėje, šiandieną mūsų politinė padėtis būtų geresnė. Nesinori būti šališku, tačiau, atrodo, kad blogiausias atvejas būtų, jei būtume tapę Vokietijos sąjungininku.

Man atrodo, kad jei būtume tapę ar Lenkijos, ar Sov. Rusijos sąjungininkai, tai šiandieną Lietuvos ir lietuvių tautos ir politinė padėtis ir ateities perspektyvos būtų daug šviesesnės.

Išvada: Valstybės laisvę reikia ginti ginklais ir apdairia politika, ne vien tik žodžiais.

ČIKAGOS IR ILLINOIS VALSTIJOS "KARIO" SKAITYTOJAMS!

Pranešama, kad š.m. spalio mėn. 13 d. 4 val. po pietų, Jaunimo Centre, Čikagos Ramovėnai ir Birutininkės, žurnalui KARYS paremti, rengia tradicinę KARIO kavutę. Kavutėje kviečiami dalyvauti visi KARIO skaitytojai su svečiais ir visa lietuviškoji visuomenė. Kavutės metu laimės traukime bus galima laimėti tris vertingas meniškas dovanas: dail. El. Marčiulionienės — vazą ir lėkštę (keramika) ir dail. Vl. Vaičaičio paveikslą — "Gamtovaizdis". Laimės bilietukus galima įsigyti per KARIO atstovą Čikagoje.

Visi KARIO skaitytojai, buvę kariai, savanoriai, šauliai, veteranai ir visi lietuviai jauskime pareigą paremti lietuvių karinės mintes žurnalą KARYS. Dalyvaukime šiame kultūriniame parengime. Įsigykime laimės bilietukus. Nepagailėkime piniginės aukos. Paremkime KARĮ finansiniai. Pagelbėkime šiais Laisvės Kovos Metais išleisti lapkričio mėnesio dvigubą KARIO numerį, turtingą straipsniais ir paveikslais, rodančiais Lietuvos kario kelią, nueitą kovojant dėl Tautos laisvės.

G. J. Stankūnas
KARIO atstovas Čikagoje

MŪSŲ RYŽTAS IR KOVA

V. M. KLAUSUTIS

Kame glūdi Lietuvos išlaisvinimo viltis ir galimumai?

Dažnai girdim klausimą: ar yra kokių galimumų mūsų tėvų žemę — Lietuvą, išlaisvinti? Tokius klausimus girdėjome Lietuvoje Caro žandarų valdomoje, Muravjevo viešpatavimo laikais Vilniuje, ir kai dr. J. Basanavičius, dr. J. Šliūpas ir kiti taurieji lietuviai įkūrė "Aušrą". Tais labai klaikiais "Aušros" patekėjimo laikais, dr. V. Kudirkos "Varpo" suskambėjimo ir skatinimo lietuvius pakilti, kovoti už politinę, kultūrinę ir ūkinę laisvę, buvo lietuvių kurie netikėjo į Lietuvos prisikėlimą ir išsilaisvinimą.

Visgi, tais vergijos laikais lietuviai šalino iš savo bažnyčių lenkų kalba pamokslus ir giedamas giesmes, drąsiai reikalavo politinės, kultūrinės ir ūkinės laisvės; atgavo spaudai laisvę 1905 metais; lietuvių sąjūdis plėtojosi, kūrėsi draugijos ir organizacijos. Atėjo I Pas. karas, žiaurus ir viską naikinąs, sustabdė lietuvių kultūrinį ir švietimo darbą, bet nenustelbė politinio sąjūdžio. Baigiantis karui, tuojau po revoliucijos Rusijoje, nuaidėjo JAV prez. Woodrow Wilsono deklaracija paskelbta JAV Kongrese, reikalaujanti pavergtoms Europos tautoms apsisprendimo teisės. Tuomet Lietuvos Taryba, vadovaujama dr. J. Basanavičiaus ir A. Smetonos, vasario 16 d., 1918 m., paskelbė pasauliui Lietuvos Nepriklausomybės Deklaraciją, išnaudodama Woodrow Wilsono paskelbtą teisę apsispręsti.

Tas drąsus, dramatinis Lietuvos Tarybos žygis atstatyti nepriklausomą Lietuvos valstybę sukrėtė Lietuvoje ir užsieniuose gyvenančius lietuvius. Kėlėsi Lietuva tarsi iš karsto, po šimtmečių vergavimo lenkams, rusams ir vokiečiams. Tuomet Lietuvos miestų, bažnytkaimių ir kaimų jaunuoliai, pėsti ir savus arklius pasibalnoję, keliavo į Vilnių ir Kauną, savanoriais stoti į organizuojamą Lietuvos kariuomenę.

Kodėl beviltiškai nusiteikę lietuviai dabar abejojo jog Lietuva išsilaisvins? Gal dėlto, kad jie nežino pasaulinės politinės ir savo tautos istorijos, jie nežino, kad nieko pasaulyje nėra amžino išskyrus pasaulio Kūrėją. Lietuvos valstybė praeityje buvo didelė, nuo Baltijos ligi Juodųjų jūrų, iš svetimo molio sulipinta, todėl, netekusi genialių valdovų, subyrėjo.

Ligi I Pas. karo ir rusų revoliucijos retas užsienių žmogus žinojo jog lietuvių tauta tebėra gyva, gaji ir siekia laisvės ir nepriklausomybės. Tokių buvo JAValstybėse, Britanijoj, Prancūzijoj, buvo ir Lietuvoje. Britų vadas Lloyd George prisipažino, kad jam buvo naujiena sužinojus jog lietuvių tauta yra dar gyva. Lietuvių tautos kova už laisvę ir nepriklausomybę todėl buvo sunkesnė negu kitų Europos tautų — lenkų, suomių ir čekų.

Nepriklausomą Lietuvą sudarė tiktai pusė Lietuvai priklausančių kraštų. Daug sričių, lietuvių apgyventų nuo neatmenamų laikų rytuose, pietuose ir vakaruose nebuvo įjungtos į nepriklausomą Lietuvą. Lietuva atgavo Klaipėdą, bet neatgavo Tilžės, Karaliaučiaus, Įsručio ir Gumbinės kraštų, rašytojo Donelaičio ir dr. Vydūno, Martyno Jankaus tėviškių, neatgavus Gardino ir Suvalkų sričių. Ši problema nebuvo išspręsta po I Pas. karo, neišspręsta ir po II Pas. karo, bet mes turime viltį, kad bus išspręsta po III Pa. karo, kuris, mūsų manymu, yra neišvengiamas.

Lenkija II Pas. karo metu subyrėjo, lietuviai atgavo sostinę Vilnių ir Trakus. Neabejotina, jie atvaduos ir kitus slavų valdomus kraštus ateityje. Nesu pranašas ir nepretenduoju pranašu būti, tačiau sakiau, tiems kurie abejojo, kad Lietuva atgaus sostinę Vilnių ir istorinius Trakus. Dabar drąsiai sakau, kad netenka abejoti Lietuvos išsilaisvinimo reikalu, visų kraštų įjungimu į būsimą Lietuvos valstybę. Laikas išgydo žaizdas, laikas ruošia Lietuvai sąlygas suvienyti visus, Lietuvai amžių teisėmis priklausomus, kraštus.

Nepamirškime, po II Pas. karo Europa nesusilaukė *taikos*, susilaukė tiktai karo *paliaubų*, nesusilaukė *taikos* ir Azija. Padalinta Vokietija, Korėja, Kinija ir Vietnamas nežada taikos, žada tik III Pas. karą. Padalintas pasaulis į du politinius, ūkinius ir ideologinius dalinius, vienas kitam priešingus, nebus amžinas pastatas. III Pas. karo atveju sukils rusai prieš savo kompartijos valdovus, sukils žmonės Vakarų pasaulyje, tuomet patekės politinės laisvės aušrinė, bus proga išsilaisvinti pavergtoms tautoms, tuomet vėl kelsis laisva ir nepriklausoma Lietuva, jos kova už laisvę bus sekmingesnė, bus geresnės sąlygos kovą laimėti, negu buvo 1918-1920 m.

Su rusais lietuviai ras "modus vivendi", bet ne su lenkais, kurie tebeserga savo "didybės" ir imperializmo liga. Rusai respektavo lietuvius praeityje, jie žino, kad lietuvių tauta yra gaji, ryžtinga, kad lietuvis geras, teisingas žmogus, kad Lietuva buvo didelė valstybė praeityje, lietuviai valdė slavus — ukrainiečius ir lenkus geriau negu lenkai ir rusai; šį faktą pripažįsta uk-

LIETUVIŠKOJI EKSPANSIJA

ALGIRDAS BUDRECKIS

(Pradžia KARYS Nr. 5)

Lietuviškoji ekspansija Mindaugo laikais

5. PADĖTIS RYTUOSE XIII AMŽIAUS PRADŽIOJE

Trys veiksniai nulėmė galimybes lietuviams išsiplėsti rusinų sąskaiton: 1) Kievo valstybės suskilimas, 2) totorių antplūdis ir 3) Lietuvos apsijungimas. Norint suprasti mindauginės ekspansijos priežastis, vertėtų bent aptarti tuos tris veiksnius.

Rusinų kunigaikščių Riurikaičių šeima buvo gausi. Prieš mirtį Kievo valdovas Jaroslavas Išmintingasis padalino Kievo valstybę tarp sūnų, būtent: Iziaslavui, kaip vyresniam, teko Kievo sostas, Sviatoslavui — Černigovas, Vsevolodui — Perejeslavas, Igoriui — Vladimiras ir Viačeslavui — Smalenskas. Vyriausiasis šeimoje turėjo teisę valdyti Kievo sostą. Įsigalėjus Rotos, arba dalinių kunigaikštijų sistemai, kilo brolžudiškos kovos tarp Riurikaičių dėl didžiojo kunigaikščio sosto.

Iki XII amžiaus pirmos pusės vyko tolimesnis Kievo Rusios skaldymasis į atskiras kunigaikštijas. Tuo tarpu Kievo didžiojo kunigaikščio galia ir valdžia smuko. Po Mstislavo mirties 1132 m., Kievo valstybė suskilo į eilę savarankiškų kunigaikštijų, kurios varžėsi ir su Kievu ir viena su kita. Rusios vakaruose XII a. susidarė galinga Haličo-Valuinės kunigaikštija. Šiaurės vakaruose susidarė plati ir galinga Didžiojo Naugarduko respublika, kuri visiškai atitrūko nuo Kievo 1136 m. Šiaurės rytuose rusinai kolonizavo suomių ir galindų žemes, kur išaugo Rostovo - Suzdalio - Vladimiro kunigaikštija. Vladimiro kunigaikštis Andrius Bogoliubskis 1169 m. apiplėšė patį Kievą ir perkėlė rusinų politinį centrą į Vladimirą - Suzdalį. Suzdalio kunigaikštis Jurgis Ilgarankis (Dolgorukij) 1147 m. įkūrė Maskvą suomių-ugrų kilmės marių kilties gyvenamose žemėse. Priešmindauginės Lietuvos rimčiausi varžovai buvo Naugardas ir Haličas-Valuinė. Tačiau neapsijungę lietuviai nepajėgė nugalėti tas kunigaikštijas. Ogi tos valstybės savo ruožtu negalėjo Lietuvos užkariauti. Šachmatiškai tariant, buvo jėgų patas. Tą jėgų pusiausvyrą iš vėžių išmušė naujas pavojus iš rytų — totoriai.

Antras veiksnys, kuris dar labiau nusilpnino rusinus buvo totorių antplūdis. Džengizkano palikuonys ėmė veržtis į Rytų Europą XIII amžiaus pradžioje. 1223 m. polovcai kartu su Haličo ir beirstančios Kievo valstybės kunigaikščiais bandė sulaikyti totorių užplūdimą, bet buvo visiškai sutriuškinti prie Kalkos upės. Totoriai, tačiau, savo laimėjimo neišnaudojo, o pasitraukė už Uralo kalnų. Jie vėl grįžo 1229 m. ir 1236 m. Totorių Aukso orda, vedama Džengiskano brolio vaikaičio Batijaus, įsitvirtino ties Volga 1229 metais. Prasidėjo žūtbūtinė kova tarp Kievo ir kitų rusinų kunigaikščių ir totorių.

Gabus karvedys Batijus laikė, kad geriausia kovoti prieš rusinus yra žiemos metu, kada jie irstviuojasi (žiemoja, lyg lokys savo lauže). Įdomu, kad karvedžiai Gediminas ir Algirdas vėliau darė panašias išvadas dėl karybos Rusioje.

Batijaus totoriai 1237 m. nukariavo Riazanę ir Vladimirą, Dmitrovą, Maskvą ir Toržaką 1238 metais, Paskui, 1240 m., pasukęs į pietus, Batijus, viską naikindamas pakeliui, sudegino Kezelską, Černigovą ir pagaliau išgriovė Kievą, o taip pat Haličą ir Valuinės Vladimirą. Rusia pateko į vasalinę totorių priklausomybę.

1241-42 metais, sutelkdamas milžinišką kariuomenę, Batijus įvykdė siaubingą žygį į Lenkiją ir Vengriją. Po Lignicos mūšio, kuriame jungtinės vokiečių-lenkų jėgos buvo sunaikintos, visa Europa pajuto totorių baimę. Tačiau, Europą išgelbėjo didžiojo kano rinkimai Korokorume, Mongolijoje, į kuriuos turėjo grįžti Batijus, kaip kanas rinkikas.

---

rainiečiai žodžiu ir raštu, jie tebėra lietuvių bičiuliai ir toki bus ateityje. Visas civilizuotas pasaulis bus mūsų pusėje. Šiandieną visas pasaulis žino Lietuvą ir nepripažįsta Kremliaus valdovų prievarta įjungimo Lietuvos į sovietinę imperiją. Todėl netenka abejoti ir beviltiškai nusiteikti Lietuvos išvadavimo reikalu.

Lietuvių ryžtas pavergtoje Lietuvoje ir užsieniuose gyvenančiųjų yra ryškus ir aiškus, civilizuoto pasaulio matomas. Mūsų pareiga auklėti mūsų vaikus užsienių kraštuose būti Lietuvos laisvės bičiuliais, pavyzdingais lietuviais,, ryžtingais ir kovingais. O jei mes, lietuviai, tokiais būsime, kovą už mūsų tautos laisvę ir Lietuvos nepriklausomybę, anksčiau ar vėliau, laimėsim.

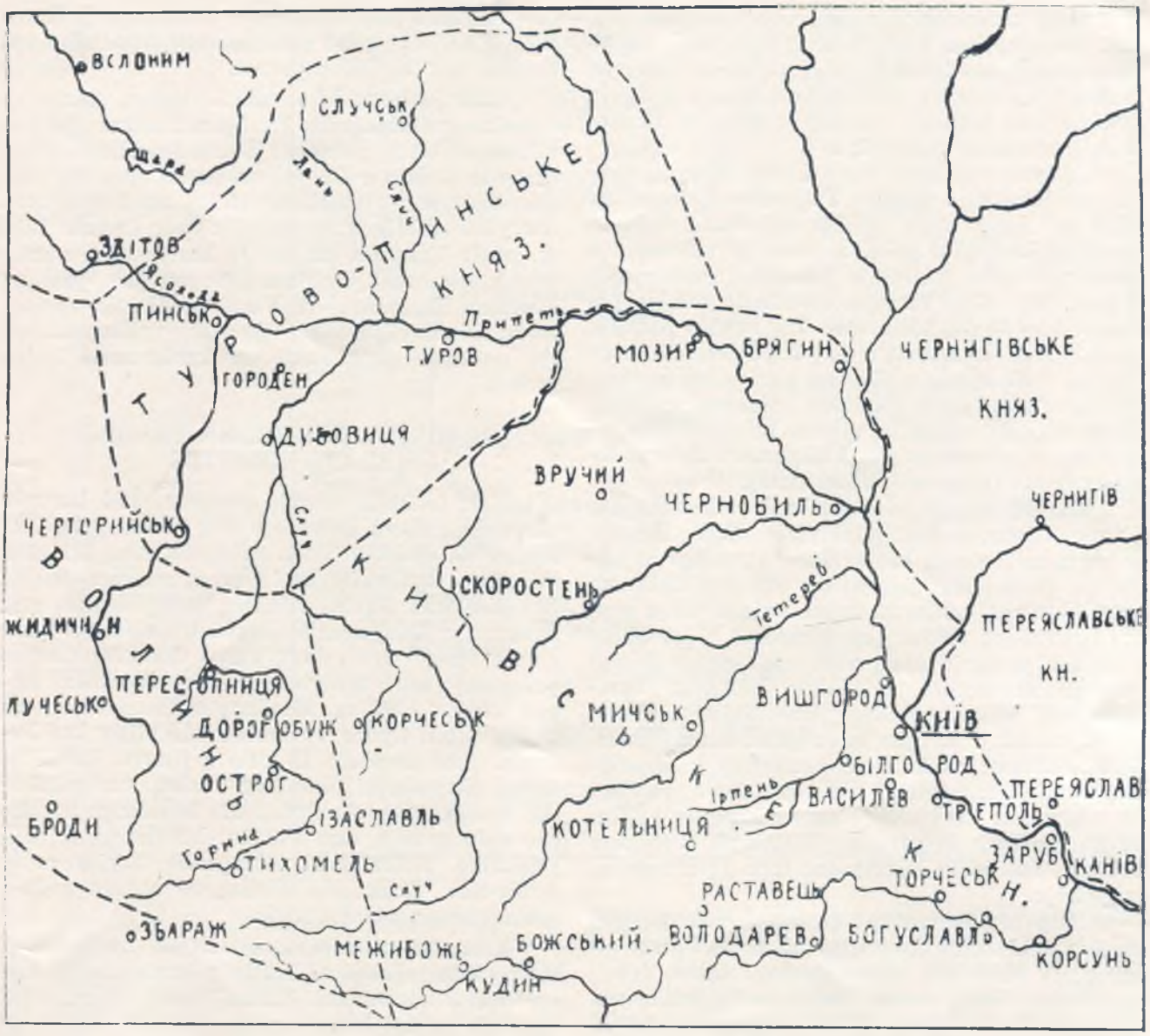

Kievo kunigaikštija XI-XII a.

Grįžtant į Rusiją, dalis Batijaus ordos, Šeibeko vadovaujama, pasuko į Lietuvos žemes. Šeibekas sumušė lietuvius prie Lumno, ties Nemunu ir nuteriojo Jotvą. Tačiau, surinkę kariuomenę, Eidivydas (ne Erdvilas, kaip mini lenkų istorikai) ir Mindaugas davė totoriams smūgį netoli Lydos; ta vieta dar ir šiandieną tebevadinama Šeibeklaukiu. Neprityrę kovoti miškuose ir pelkėse totoriai buvo lietuvių sudoroti. Lietuviai išvijo totorių likučius anapus Bugo ir Pripetės, paimdami daug grobio. Po to, kurį laiką Lietuvai nebuvo pavojaus iš totorių pusės.

1242 metais prie Volgos įsikūrė totorių valstybė — Aukso Orda, kuri daugiau kaip du šimtus metų slėgė rusų žemes. Aukso Ordos kanai, ar chanai, siuntinėjo į rusų žemes savo valdininkus baškakus su ginkluotais būriais, kurie, ne tik lupo iš vargšų gyventojų duoklę, bet ir smurtingai niokojo visą kraštą. Paprastai, totoriai palikdavo Riurikaičius kunigaikščius jų sostuose savo vasalais, tik reikalaudami iš jų pripažinti totorių viršenybę, dažnai važinėti į Aukso Ordos sostinę Sarajų su dovanomis atnaujinant savo ištikimybės chanui pareiškimą. Totorių chanas taip pat nulemdavo kuriam Riurikaičiui būti didžiuoju Vladimiro kunigaikščiu. Patvirtindamas sau ištikimą kunigaikštį *velikij knjaz*, chanas duodavo jam jarlyką (patentą) į didžiojo kunigaikščio sostą. Nukariauti rusinai buvo įpareigoti mokėti chanams dideles duokles.

Šitoji sunki būklė verste vertė rusinus ieškoti išsigelbėjimo nuo totorių jungo. Tat, nepaisant, kad lietuviai užkariautojai buvo pagonys, rusinai pravoslavai verčiau priimdavo lietuvių valdžią, kaip totorių — griežto režimo su žiaurumais ir dideliais mokesčiais.

Tretysis veiksnys buvo Lietuvos apsijungimas po Mindaugo valdžia. Tas procesas tęsėsi iki 1236 m. Kaip buvo minėta anksčiau, lietuvių grobuoniški žygiai prieš artimus ir tolimesnius kaimynus buvo pirminis Lietuvos ekspansijos etapas. Nuo XIII amžiaus, stebimas naujas polinkis, nors žygiai tebesitęsė. Tas naujas polinkis buvo ryžtas nukariauti ir prijungti prie Lietuvos įvairias rusinų žemes. Didieji kunigaikščiai nesitenkino padarydami vietinius valdovus vasalais, nauja politika reikalavo rusinų kunigaikščių pašalinimo nuo vietinio sosto. Lietuvos valdovas sodindavo saviškius ant rusinų sostų.

Nuo Mindaugo viešpatavimo laikmečio Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės galybė išsivystė kartu su lietuvių besiveržimu rytuosna ir pietuosna. Norėdamas įsitvirtinti etnografinėse srityse, Lietuvos valdovas ketino paimti visas grynai lietuviškas valdas į savo rankas, o tuo pačiu užtikrinti pasienio slavų sričių ištikimybę. Stengdamasis nuraminti išvietintus lietuvius kunigaikščius, Mindaugas davė jiems didelius plotus rusinuose. Šioji politika buvo gudri dviem sumetimais, būtent: maištingi ir ambicingi kunigaikščiai buvo iškraustyti iš Lietuvos, antra, valdant svetimtaučius jie buvo priversti kreiptis į Mindaugą, ieškant jo paramos išsilaikyti svetimose valdose. Tuo būdu Mindaugas tapo jų siuzerenu ir globėju.

Lietuvių ekspansiją į rusinų žemes taip pat skatino valdančios dinastijos noras aprūpinti giminaičius valdomis. Gausi valdovo šeima vėlesniais laikais buvo rimtas lietuvių valstybinių sienų išsiplėtimo akstinas. Tiek Gediminas, tiek Algirdas vykdė ekspansionistinę politiką, idant aprūpintų vaikus žemėmis. Tas, gi, precedentas atsirado Mindaugo valdymo metais, kada Didysis Kunigaikštis stengėsi patenkinti savo pusbrolius, svainius ir sūnus.

Tarp 1220 m. ir 1236 m. Mindaugas apjungė visą Augštaitiją, pusę Žemaitijos ir didesnę dalį Jotvos po savo tvirta valdžia. Tokia konsolidacija davė jam ir karių ir medžiaginių resursų, ne tik kariauti prieš betkurį kaimyną, bet ir jį užkariauti. Mindauginė Lietuva buvo, be to, apdovanota gabiais karvedžiais; jų tarpe buvo Mindaugo giminaičiai Vykintas, Eidivydas, Daumantas ir Treniota. Mindaugui talkino ir Ruškių šeima: Kentibutas, Vanibutas, Būtautas ir Vižeika su sūnumis Visliu ir Kinteniu. Karvedžių tarpe ypačiai pasižymėjo du Ruškiai: Aišunas (Aišnas) ir Sirvydas.

Aišnas Ruškys vadovavo Mindaugo pulkams Rytų Lietuvoje prieš rusinus, nužygiuodamas toli į rytus, net iki Peresopnicos.

Šalia jų buvo du narsūs Mindaugo vasalai — Chvalas ir Gaudižadas Tiudijaminavčius (gal lietuviškiau būtų praminti Sudimantaičiu?). Apie Sirvydo Ruškio ir Chvalo vaidmenį mindauginėje ekspansijoje metraščiuose išliko tik fragmentai. Sirvydas su Mindaugo palydos vadu Chvalu 1258 m. puolė Valuinės kraštą. Jų kariuomenė nuniokojo Lucko sritį. Grįžtant į šiaurę, juos pasitiko Valuinės Danieliaus ir Vasilko didžiulė kariuomenė. Kautynėse žuvo Chvalas, o Sirvydui vis tik pasisekė pasitraukti su kariuomene ir su grobiu.

6. MINDAUGAS UŽIMA PASIENIO SLAVŲ KRAŠTUS

XIII amžiaus bėgyje matome, kad lietuvių ekspansija slavų kaina ėjo ir į pietus palei Nemuną. Valuiniečiai buvo valdę Gardiną iki 1183 m. Mindaugo valstybei svarbią reikšmę turėjo Naugardukas. Kai Riurikaičių kunigaikštijas prie Dniepro ir Dauguvos nusiaubė totoriai, pas Mindaugą atbėgo rytų slavų karių. Juos Mindaugas priiminėjo savo tarnybon ir laikė Juodosios Rusios krašte. 1242 m. Mindaugui davus totoriams smūgį netoli Lydos, rusinuose kilo viltis, kad lietuviai juos išvaduos iš totorių jungo. Tat Mindaugo ekspansijai pietuosna rusinų kunigaikštėliai nesipriešino. Anaiptol! Jie Mindaugą sveikino, kaip gynėją nuo totorių. Mindaugo valdžią pripažino Volkaviskai, Slanymas, Ždzitovas ir Svisločius. Vadinasi, Mindaugas atgavo rusinų nukariautas jotvingų sritis.

Lietuvos valdžia tose srityse nesunaikino vietos kunigaikštėlių. Vietinių kunigaikščių kilmė mums nėra aiški. Haličo-Valuinės metraštis mini tik keletą: Izuaslavą Naugarduke (1238 m.), Volkavisko Glebą ir Svisločio Iziaslavą (1254-55 m.), bei Slanymo Vosylių.

7. MAIŠTINGŲ KARVEDŽIŲ ŽYGDARBIAI RYTUOSE

Norėdamas panaudoti karingų giminaičių Eidivydo, Tautvilo ir Vykinto talentus konsoliduoti Lietuvos kunigaikštiją, Mindaugas juos nukreipė į rusinų sritis, kur jie kardu galėtų gauti atlyginimą už Mindaugo pagrobtas tėvonijas. Pasak Valuinės metraščio: "Tautvilas, Eidivydas ir Vykintas nebuvo Mindaugui klusnūs. Mindaugas juos išsiuntė į Rusios žemes, kad ten kariautų ir valdytų (... izhna Mindoh snovca svojeho Tovtevila, Eidivida poslavšomu na vojnu ... s Vykantom na Rus vojevat ko Smolensk ... *Valynskaja letopis PSRL*, II, psl. 815)"

Mindaugo laikų Lietuvos karalija

Tautvilas Dausprungaitis įsikūrė Polocke. 1238-48 m. Tautvilo lietuviai kariai siekė šiaurėje tolimas Lugos ir Didžiojo Naugardo žemes. 1239 m. rudenį jis apiplėšė Pskovo sritį; 1240-42 — apiplėšė Naugardo žemes palei Lugą. Valdydamas Polocką, kaip Mindaugo vasalas, Tautvilas kovojo taip pat ir su Vladimiro-Suzdalio kunigaikščiu. Kova ėjo dėl Dauguvos, Dniepro ir Volgos augštupių. 1245 m. lietuviai pasiekė Tvercos upę, kur jie sunaikino Toržoką. 1248 metais įvyko lietuvių—rusinų kautynės ties Zubcovu prie Volgos ir ties Protva. Šiuose Mindaugo suruoštuose žygiuose dalyvavo ir Tautvilas.

1258 metų karo žygyje Tautvilas sunaikino Toržoką antrą kartą ir Voiščiną (į pietus nuo Smalensko), bet Smalensko užimti neįstengė.

Eidivydas užėmė Smalenską. Tuomet rusinai buvo silpni. Riazanė ir Smalenskas buvo vidaus kovų ir lietuvių antpuolių nualinti (1237-38 m.). Kai Vladimiro didysis kunigaikštis Juris Vsevolodaitis žuvo kovoje prieš totorius 1239 m., totoriai nusiaubė Vladimiro žemę. Tačiau jo įpėdinis Jaroslavas Vsevolodaitis tais pat metais suruošė žygį prieš lietuvius, atsiėmė Smalenską ir išstūmė lietuvius iš Dniepro augštupio.

Vitebsko kunigaikštija pradžioje XIII amžiaus irgi buvo puldinėjama lietuvių. 1235 m. Vitebską užėmė ir valdė žemaičių kunigaikštis Vykintas. 1239 m. Vitebskas išslydo iš lietuvių rankų.

Tik vien Polocke liko lietuvis valdovas Tautvilas, kuris net popiežiaus Inocento 1248 m. rugsėjo 28 d. bule buvo pripažintas Polocko kunigaikščiu. Tautvilas išsilaikė tik Mindaugo paramos dėka. *(Bus daugiau)*

A. A.

VYTAUTUI RAULINAIČIUI

mus visus apleidus, jo motinai, žmonai, vaikams ir broliui Zigmui, L.V. Sąjungos *Ramovė* organo KARYS redaktoriui, Centro valdybos ir savo vardu reiškia gilią užuojautą

prof. ST. DIRMANTAS

NELAISVĖ IR VĖL — LAISVĖ

(Kareivio atsiminimai)

EDMUNDAS BAZĖNAS

(Pabaiga)

Keliaujant mums iš Jugoslavijos į Čekoslovakiją, aš buvau paskirtas raštinės vežimo vežiku. Šiose pareigose išbuvau iki karo pabaigos. Tame vežime, be eskadrono raštinės reikmenų, dar buvo ir asmeniniai eskadrono karininkų daiktai su papildomu maistu. Gal būt, kad vežiko amatas ir nėra vienas iš garbingųųjų, bet man tuo metu jis keleriopu atžvilgiu buvo naudingas. Nereikėjo aktyviai dalyvauti pirmose fronto linijose ir vėliau, pasiduodant belaisvėn, galėjau bent kuriam laikui apsirūpinti maistu.

Reikia manyti, kad iš vokiečių pusės koks nors pulkininko laipsnio karininkas suėjo į kontaktą su amerikiečių to rajono karine vadovybe, kad aptartų į nelaisvę pasidavimo tvarką. Instrukcijos, kur rinktis ir kur mesti ginklus, buvo perduodamos vokiečių kalba per garsintuvus. Apsupę tankais, amerikiečiai mus išlaikė laukuose ištisas tris dienas. Jokio maisto davinio mes negavome, tik apylinkės ūkininkai atveždavo maisto produktų, kuriuos amerikiečiai leisdavo perduoti belaisviams. Trečią dieną buvome suskirstyti į grupes po 500 žmonių. Gandas ėjo, kad veš kažkur į paskirstymo punktą ir iš ten paleis iš nelaisvės. Tokiais momentais pradedi tikėti visokiausiais gandais. Netrukus paaiškėjo, kad buvo žiauriai apsirikta. Sustatę į rikiuotę po penkis belaisvius, voros šonus saugojant tankams, amerikiečiai išvedė mus atiduoti rusams. Rusų kariuomenės daliniai, kurie turėjo belaisvius perimti, stovėjo už dešimt kilometrų. Buvo įsakyta, kad žygio metu niekas neturi teisės iš rikiuotės išeiti. Reikia pasakyti, kad ši sąsakymas buvo tikrai griežtai įgyvendintas. Pasitraukus bent kiek iš rikiuotės, buvo šaujama be įspėjimo. Viso to žygio metu tokių atvejų buvo nemaža.

Žygį baigus, atsisveikinimo proga, amerikiečiai davė lauko davinio pietus. Vietoj sriubos ar kavos, kiekvienas gavo po gerą samtį vyno. Tuo skysčiu mus pavaišindami, atrodo, jie bėdos neturėjo, kadangi ten buvo vynuogių auginimo sritis. Teko matyti daug tankų — cisternų apie 50,000 litrų talpos, apmūrytų plytomis. Kaip jie ten padaro, bet vidus, sako, esąs stiklinis. Ėjo gandų, kad tokiose cisternose radę prigėrusių rusų.

Rusai, perėmę mus savo žinion, pagal išpraktikuotą proletarijato tvarką, turto atžvilgiu mus greitai sulygino, viską, kas tik kiek vertingesnio iš mūsų atimdami. Iš čia mes pradėjome dviejų šimtų kilometrų žygį į didesnę organizuotą belaisvių stovyklą. Negaliu pasakyti tikslios vietovės, bet tai buvo kaž kur pietinėje Čekoslovakijoje. Žygio tvarka, jeigu taip būtų galima pavadinti, buvo žymiai mums geresnė, kaip kad pas amerikiečius. Žygiavome be jokios rikiuotės laukais. Jokių specialių postovių poilsiui nebuvo. Jeigu kas bežygiuodamas pavargdavo, o, be to, jei sargybinis nepamato, galėdavo kur sukniubęs ir nusnūsti. Žygio metu teko sutikti atskirus būrelius buvusių kacetininkų, kurie belaisvius gerokai apkuldavo lazdomis. Priėjo net prie to, kad jie pradėjo iš pakelių vorą apšaudyti. To jau ir rusams buvo perdaug. Buvo sudaryta speciali grupė, į kurią įjungė ir parinktus belaisvius, kad tuos kacetininkus sugaudžius. Pririnko jų keletą sunkvežimių ir kaž kur išvežė.

Man šis žygis buvo sunkus. Vietoj mano tinkamų batų, kuriuos rusas sargybinis išmainė į savus, teko su aulais, kurie man buvo per siauri. Mėginau žygiuoti nupjovęs aulus, tačiau, kraštai pradėjo riestis į vidaus pusę ir graužti koją. Teko eiti basam. Galų gale, kojos virto viena didele žaizda.

Žygis tęsėsi apie 10 dienų. Nužygiavus į stovyklą, buvome nuvaryti pirtin. Palikę savo rūbus, daiktus ir dokumentus prie įėjimo, mes jų daugiau jau nebematėme. Kitoje pirties pusėje išdavė mums kitus rūbus. Daugiausia tai buvo mišinys įvairių valstybių karinių rūbų. Nuo to momento mes pavirtome nežinomaisiais. Neilgai trukus, iš tos stovyklos, grupėmis po 2,000 žmonių, pradėjo mus kaž kur traukiniais vežti. Atėjo ir mano eilė. Viename prekiniamegyvuliniame vagone, trijų augštų guoliuose, buvome sukimšti 100 žmonių. Atrodo, kad belaisvius gabendami, šio standarto jie dažniausiai ir laikydavosi.

Po ilgos kelionės atsidūrėme kažkur, apie 200 kilometrų, už Maskvos. Buvome apgyvendinti didžiulėse amerikoniškose palapinėse. Čia buvo statomas naujas traktorių fabrikas ir mus

numatė panaudoti darbininkų namų statybai. Mūsų grupę sudarė apie 5,000 belaisvių. Čia rusai jau nusprendė sužinoti, kas mes tokie esame. Smulkiai apklausinėti, užpildėme sieksnines anketas. Praleidęs keletą metų rusų fronte ir turėdamas kai kada reikalų su vietiniais gyventojais, šiek tiek pramokau rusų kalbos. Rusams stovykloje jieškant vertėjų, manydamas, kad čia yra proga lengviau vargą nešti, aš šioms pareigoms pasisiūliau. Geresnių neatsirado, aš ir dar kiti keturi ir buvome paskirti toms pareigoms. Visose anketose aš užsirašiau, kad esu lietuvis. Kaip vėliau paaiškėjo, būtų buvę geriau užsirašyti vokiečiu. Bevilčiais momentais, kai nesi varžomas garbės ar sąžinės įsipareigojimų, dažnai tenka keisti savo kailį. Ne naujiena, kad palūžus fiziniam pajėgumui, palūžta ir dvasia.

Vertėjo pareigas ėjau apie tris mėnesius. Pradėjau galvoti, kad nepataikiau įlįsdamas į šį darbą. Pagal bolševikų tvarką, dauguma visokių apklausinėjimų atliekama, nežiūrint koks laikas bebūtų, diena ar naktis. Dažnai tekdavo vos tik akis sumerkti — ir vėl į darbą. Atrodė, kad verčiau bet kokį kitą darbą būtų geriau dirbti, kad tik to miego nors kiek daugiau gavus. Mano nelaimei, pavyko darbą gauti statyboje. Normalus maisto davinys dienai susidėjo iš tris kartus per dieną gaunamos sriubos ir pusės kilogramo duonos. Sriubai pagrindinis produktas buvo dilgelės ir dar kažkokia kita piktžolė. Jas rinkdavo karininkai, kadangi jų prie darbų neskirdavo. Tame pasūdintame žalsvame skystyje, kuris buvo vadinamas sriuba, niekuomet neteko užtikti nei mažiausio gabalėlio mėsos. Duona atrodo buvo ruginė, bet taip kažkaip kepta, ar nedakepta, kad jos tūris buvo mažas. Pusė kilogramo beveik saujoje sutilpdavo. Nuo tokio maisto, aišku, jėgos ėjo mažyn ir mažyn. Normali darbo diena tęsdavosi 10 valandų. Rytinis ir vakarinis patikrinimas atimdavo dar po dvi valandas. Prie to viso, kasdien būdavome dar ir politiškai "šviečiami". Ypatingas dėmesys į tokias pamokas buvo kreipiama antradieniais, kadangi antradienis būdavo laisva diena. Darbovietėje kiekvienam būdavo nustatyta darbo norma. Darbo vienetas — brigada, kuriai vadovaudavo civilinis rusas. Jei neišdirbai 100 procentų, tai būdavai baudžiamas karceriu. Tikro, kalėjimo išvaizdos, karcerio ten nebuvo, bet nusikaltėlius laikydavo atskiroje patalpoje. Toki nusikaltėliai sriubos gaudavo tik kas antrą dieną ir pusę normos duonos. Nustatytą dienos darbo normą, visvien, versdavo atlikti. Savaime suprantama, kad tai reiškė lyg ir mirties sprendimą. Visi belaisviai buvo įsitikinę, kad rusai nusprendė visus išmarinti badu. Vietiniai gyventojai belaisvių atžvilgiu buvo žiaurūs. Dažnai pasitaikydavo, kad net vaikai ir moterys spiaudydavo ir apmėtydavo mus akmenimis. Jeigu belaisviams būtų leidę laisvai iš stovyklos išeiti, niekas leidimu nebūtų pasinaudojęs. Guoliai buvo sukalti iš neobliuotų lentų. Patalinės nebuvo jokios.

Mane pradėjo kamuoti stiprus bronchitas. Nežiūrint sveikatos stovio, jeigu nesi siunčiamas į ligoninę, tai būtinai esi varomas į darbą. Į ligoninę gi būsi siunčiamas tik tuo atveju, jeigu sugriūsi vietoje. Kaip daugumai kitų, taip ir man tas momentas atėjo. Iš manęs liko tik krūvelė griaučių, aptrauktų oda.

Stovykloje, be vokiečių, buvo ir italų belaisvių. Italija karo pabaigoje nuo sąjungos su Vokietija atkrito ir, atrodo, kad buvo susitarta italus belaisvius paleisti. Gerokai keista, bet rusai išdavė jiems šautuvus ir jie buvo skiriami saugoti vokiečių belaisvių. Reikia pasakyti, kad jie, kaip prižiūrėtojai, už rusus buvo žymiai žiauresni. Patekus ligoninėn, prie mano mirtinai baisaus kosulio, prisidėjo dar ir pradžia dezinterijos. Padėtis ėjo blogyn ir blogyn. Jokių vaistų nuo šios ligos nebuvo ir gal net šiais laikais nėra. Vienintelis vaistas — badavimas. Tris dienas negalima nieko valgyti. Prie tokio fizinio stovio juk tai tikras mirties sprendimas. Visvien noras gyventi žmogų greitai neapleidžia. Kramčiau iš alkio nagus, tačiau ta trijų dienų amžinybė manęs dar nepribaigė.

Visi pabaltiečiai buvo numatyti siųsti į kitą ligoninę. Ligoninėje bebūnant atėjo žinia, kad yra organizuojamas paliegusių vokiečių belaisvių transportas į Vokietiją juos iš nelaisvės paleidžiant. Ligoninė, kurioje man teko būti, nei kiek nesiskyrė nuo normalios ligoninės. Švara, lovos ir aptarnavimas buvo pakankamai geri. Kol nežinojau apie transportą Vokietijon, atrodė, kad bus naudingiau būti pabaltiečių grupėje, tačiau, dabar visaip pradėjau galvoti, kaip galėčiau patekti į vokiečių transportą. Paklausiau patarimo vieno vokiečio daktaro, tokio pat belaisvio, kaip ir aš, kaip galėčiau sukombinuoti, kad patekčiau į vokiečių transportą. Jis man patarė užsirašyti į abi grupes. Sako, jeigu pirmiau veš vokiečių transportą, tai tau yra galimybių, kad pavyks išvažiuoti. Taip ir padariau.

Kaip jau anksčiau minėjau, į ligoninę buvo galima patekti tik jeigu savo jėgomis paeiti jau nebegalėjai. Aišku, mirtingumas tokių pacientų buvo didelis. Kiekvieną dieną išnešdavo po kelioliką lavonų. Patogumo dėliai, duobės būdavo paruoštos jau iš anksto ten pat netoli ligoninės. Neatrodė, kad rusai būtų vedę kokius nors mirusiųjų sąrašus. Reikalas visuomet sukosi tik apie mirusiųjų skaičių. Prie tokios tvar-

kos man atsirado galimybė tuo pačiu metu būti dviejuose sąrašuose.

Mano laimei, pirmasis transportas turėjo išvykti į Vokietiją. Į šį transportą pateko 700 belaisvių, kurie dar galėjo šiaip taip paeiti, bet jau nebebuvo jokios vilties, kad jie būtų tikę bet kada, bet kokiam darbui. Geležinkelio stotis buvo netoli. Kad būtų lengviau eiti silpniesiems padedant, belaisviai susikabindavo po keturis į eilę. Jeigu kas ir šio netolimo atstumo nebegalėjo nuveikti, tai, paskui važiuojantieji sunkvežimiai juos surinko. Kad kas nors mane sunkiau atpažintų, nusiskutau, iki tol augintus, ūsus. Stotyje viena iš ligoninės slaugių mane vistik atpažino ir nustebo, kodėl aš čia atsiradau. Sako, tu esi lietuvis ir tu negali važiuoti į Vokietiją. Aš jos gražiausiais žodžiais prašiai, kad ji man netrukdytų išvažiuoti. Sakiau, kad man teliko gal tik kelios dienos gyventi ir kodėl ji negalėtų šį paskutinį malonumą padaryti man, turinčiam mažą vilties kibirkštėlę pamatyti savo artimuosius Vokietijoje. Ji buvo paskirta, kaip viena iš transporto palydovių. Manęs atgal negrąžino dabar, bet sakė, kad aš visvien turėsiąs grįžti atgal transportą nugabenus. Ji mane paskyrė vagono, kuriuo važiavau, vyresniuoju ir pas mane paliko saugoti savo asmeninius daiktus. Vėliau ji, atrodo, rado savo daiktams geresnę vietą ir juos atsiėmė.

Mano pareigos buvo nesudėtingos. Kiekvieną rytą, atėjus palydovui, turėjau pranešti, kiek yra vagone mirusių. Kelionė užtruko 26 dienas iki pasiekėme Frankfurtą prie Oderio. Kelionės tikslą, iš 700 belaisvių, pasiekėme tik 450. Kiti 250 buvo kas rytą iš vagonų po keliolika išmėtyti. Niekas jų neregistravo ir jų kartotekų nejieškojo. Aišku, kad traukinio palydovė rusė, kuri sakė, kad mane grąžins atgal, irgi nežinojo, ar aš dar tebesu gyvas.

Frankfurte gavome specialius dokumentus įrodymui, kad esame grįžtantieji karo belaisviai ir turime teisę nemokamai važiuoti traukiniu. Pačiame Frankfurte patekti į traukinį buvo maža galimybės. Keleiviai, netilpusieji į vagonus, apkibdavo traukinio šonus ir stogą. Su savo nusilpusiomis jėgomis aš niekaip negalėdavau iki vagono dasistumti. Nukeliavau į pirmą stotį prieš Frankfurtą ir ten man lengviau pavyko gauti vagone vietą. Važiavau į vietovę, kur turėjo gyventi mano brolis su šeima.

Šie visi mano išgyvenimai įvyko pusės metų bėgyje ir aš Frankfurte atsiradau 1945 m. prieš pat Naujuosius Metus. Grįžtantis iš Rusijos belaisvis tada buvo lyg ir tam tikra naujiena, todėl keleiviai mane apspito įvairiausiais klausimais. Be man sudovanoto maisto, kuris man tikrai buvo reikalingas, man vagono bendrakeleiviai dar sumetė virš šimto markių.

Pasiekęs vietovę, kur turėjo gyventi mano brolis, aš jo ten neberadau. Buvęs jo šeimininkas pasakė, kad jis žadėjęs iš naujos vietos parašyti. Mano brolis, amerikiečiams atidavus Turingiją rusams, pasitraukė tolyn į vakarus, į amerikiečių zoną. Nieko man nebeliko, kaip tik laukti. Vietos burmistras pasiuntė mane pas kaimo račių už pagelbininką. Aišku, račius mane į darbą priimti negalėjo, kadangi matė, kad esu vėjo papučiamas. Jis mane nugabeno pas ūkininką, kur, jo manymu, aš galėsiąs greičiau savo jėgas atgauti. Žinoma, jis gal iš viso abejojo, ar aš dar kada galėsiu būti tinkamas bet kokiam darbui. Pats ūkio savininkas buvo žuvęs kare. Namuose tvarkėsi likusi žmona su paaugliais vaikais ir senais vyro tėvais. Tiesa, aš niekur nepaminėjau apie utėles, Šios vargšo žmogaus palydovės visą nelaisvės metą čiulpė paskutinius kraujo likučius. Po geros pirties apsirengiau naujai gautais rūbais, o senuosius šeimininkė sudegino. Gavau atskirą kambarėlį su patalais paklota lova. Po ilgų vargų kritau į patalus, kaip negyvas. Jokio darbo man dirbti nedavė. Visi šeimos nariai, kiekviena pasitaikiusia proga, stengdavosi savo maisto dalelę man perleisti. Po dviejų savaičių pažiūrėjęs veidrodin pamačiau jau kažką panašaus į žmogų. Pradėjau jau ir šį bei tą dirbinėti apie namus.

Tuo tarpu atėjo iš brolio laiškas ir aš nusprendžiau, kaip nors atsidurti amerikiečių zonoje. Siena tarp Rytų ir Vakarų Vokietijos buvo maždaug už 20 kilometrų. Per sieną pervesdavo agentai už 80 markių. Pinigus man davė ir visais reikalais rūpinosi, iki aš patekau pas amerikiečius, mano puikūs globėjai. Perėjęs sieną, tuoj iškeliavau į Ambergą, kur lietuvių stovykloje gyveno mano brolis su šeima.

Kaip buvęs vokiečių karys, į stovyklą nebuvau priimtas. Iš ten nuvažiavau į Regensburgą, kur gavau irgi neigiamą atsakymą. Galų gale, mane priėmė į Hammerweg stovyklą, kurios viršininkas tuo metu buvo Jonas Jaunutis.

Šiandien tie visi įvykiai lyg ir pradeda nublukti, lyg taip ir turėjo būti, bet kaip žiauriai viskas atrodė tuomet, kai jautei, kad esi atstumtas lyg koks tautos išdavikas. Lydėjo bėdos mane ir toliau. Po 1947 m. "screening'o" buvau iš stovyklos pašalintas. Morališkai tuomet aš neišgyvenau, kadangi visi jau žinojome tuomet amerikiečių žioplumą sprendžiant pabėgėlių klausimą. Visą savo karo meto tarnybą praleidau vokiečių SS daliniuose. Užskaitė jie mane kilmingos rasės atstovu įdėdami pažastyje kraujo grupės ženklą, nors niekas ma-

ŠŪVIAI, KURIE NIEKO NEPRANAŠAVO

A. Beržinis

Neseniai vilniškis "Gimtasis Kraštas" įsidėjo savo bendradarbio Juozo Varvuolio (aišku, kad tai slapyvardis), neva, pasikalbėjimą su kažkokiu šiauliečiu Juozu Slavicku, kadaise, būk tai, tarnavusiu F. Baltušio-Žemaičio lietuvių raudonarmiečių pulke Šiauliuose. Kad pasikalbėjimas atrodytų "svaresnis", į pokalbį įtrauktas ir nekuris kaimynas Vaitkus, dar tebegyvenąs ar jau seniai miręs "narsuolis", taip pat buvęs to pulko dalyvis. Pasikalbėjimas pavadintas daug žadančiu pavadinimu: "Pranašingi šūviai". Tikrai, tie šūviai buvo pranašingi, tik ne "tarybininkams" ir ne Žemaičio raudonarmiečiams, o atsikūrusios Lietuvos kariuomenei, kuri ties Radviliškiu sumušė bermontininkus ir juos išvijo, ne tik iš Radviliškio, bet ir iš pačių Šiaulių, apie kuriuos šiame pasakojime ir norėta pasikalbėti.

Pasakojimą Juozas Varvuolis pradeda tuo, kad šiaulietis Juozas Slavickas grįžta iš darbo ir, eidamas pro "Rūtos" saldainių fabriką, esantį, anksčiau vadintoje, Tilžės gatvėje, o kaip dabar ši gatvė vadinasi, kada ir tikrosios Tilžės nebėr, kai ji "pavirto" Sovietsku, jis nė neužsimena, prisimena tik savo "jaunas dienas" ir tuos "aštuonioliktuosius metus", kada jis, Slavickas, dar jaunas buvo ir pilnas jėgų ir kada buvo dar tik grįžęs iš carinės armijos, "pabuvojęs vokiečių nelaisvėje", ir matęs "revoliuciją Rusijoj". Tačiau kaip tai visa atsitiko, kad Slavickas, tuo pačiu metu, galėjo būti ir vokiečių nelaisvėje, ir matyti bolševikinę revoliuciją Rusijoj ir sugebėti grįžti namo, į Šiaulius, Varvuolis to nemoka paaiškinti. Be to, jei jis tarnavo caro armijoj, tai jau tada turėjo būti nejaunesnis, kaip 18 metų, tad kokiu būdu 1967 metais, kada pasakojimas rašytas, Slavickas dar dirba, jei "tik grįžo iš darbo"? Juk, pagal sovietinius įstatymus, jis jau seniai turėjo būti pensijoje ir džiaugtis "laiminga senatve"...

Kai 1918 m. Slavickas pardrožęs į Šiaulius, miestas jį pasitikęs nesvetingai: "Visur karo pėdsakai, gatvėmis tebekaukšėjo vokiečiai—okupantai". Ir tai tiesa. Nors Lietuvos Taryba ir buvo paskelbusi atstatanti Lietuvos nepriklausomybę 1918 m. vasario 16 d., bet vokiečiai visoje Lietuvoje dar laikėsi iki 1918 m. galo.

"Darbo mieste nė su žiburiu nerasi, — papsėdamas pypkutę, aiškino jam kaimynas Vaitkus. — Vokietis visas mašinas į "faterlandą" išgabeno. Fabrikus uždarė. — Teisybę kaimynas sakė. Jausdami galą, okupantai siautėjo".

Čia jau draugas Varvuolis kaimyno Vaitkaus lūpomis bus nušnekėjęs. Tiesa, kad tada mieste jokio darbo nebuvo, bet netiesa, kad tas nedarbas būtų atsiradęs dėl to, kad vokietis okupantas visus fabrikus būtų uždaręs ir mašinas į "faterlandą" išgabenęs. Šiauliai, kaip žinoma, buvo garsūs savo odos pramone, didžiausia visame Pabaltijy ir, gal, visoje carinėje Rusijoje, nes ten dirbo didžiuliai Frenkelio ir brolių Nurokų odos apdirbimo fabrikai. Dėl praūžusio karo 1915 m., kurio metu didelė miesto dalis, beveik visas centras, buvo išdegintas ir stūksojo tik griuvėsiai. Dėl sugriauto ūkinio gyvenimo, dėl netekimo žaliavų ir dėl to, kad niekas nesirūpino tą pramonę atstatyti, o ne būtinai dėl to, kad vokiečiai visų fabrikų mašinas būtų išmontavę ir išvežę į Vokietiją (kaip tai darė bolševikai keliasdešimt metų vėliau jų užimtuose kraštuose), fabrikai stovėjo apleisti ir nedirbo. Ir tai, Frenkelio fabrikas vokiečių okupacijos metu, kad ir nedideliu mastu, darbą buvo pradėjęs, nes oda, juk gi, buvo reikalinga ir vokiečių karo pramonei. Vokiečiai okupantai iš Lietuvos vežė, ir tai vežė dideliu mastu, apiplėšdami vietos gyventojus, beveik nieko jiems nepalikdami, bet tik ne fabrikų įrengimus ar mašinas, kurių jie patys turėjo pakankamai ir dar geresnių. Jie vežė mišką medžiagą, gyvulius, javus, bendrai viską, kas tik valgoma, na, ir rankiojo metalus, reikalingus karo reikalams, kaip varį, žalvarį, nikelį, nuplėšdami net varinius stogus, kur tokių buvo, ir nuimdami bažnyčių varpus, bei išsukinėdami misingines durų rankenas, o Lietuvos darbo jėgą įkinkė į savo karo mašiną, tad darbo buvo, bet niekas jo dirbti nenorėjo.

Taigi, ką daryti, jei "nė darbo", nė pragyvenimo nėra? O, "išradingasis" kaimynas Vaitkus žinojo išeitį: "Vaitkus tylėdamas klausėsi. Matyt, svarstė, sakyti ar ne. — Tai negirdėjai, kad Raudonoji Armija tveriama? Pakeliui tau. Juk ne iš turčių kilęs", — pakišo lyg saldžią piliulę, agitatoriaus nudailintą mintį.

O tos "raudonosios armijos", sulig tariamo Vaitkaus žiniomis, nereikėjo eiti jieškoti kur nors į Rusijos gilumą, ji buvusi čia pat, Šiauliuose:

"...Rytojaus dieną abu vyrai patraukė į "Skalsos" valgyklą. Čia paprastai rinkdavosi miesto darbininkai. Susėsdavo jie prie staliukų, užsisakydavo po stiklinę arbatos, kad vokiečių žandarai neatkreiptų dėmesio, ir politikuodavo".

Kaip tai viskas vyko paprastai ir nudailintai! Atrodo, kad draugas Varvuolis pasakoja ne apie 1918 m. galą, ar 1919 m. pradžią, o apie kokius 1925 metus, kada ir valgyklos veikė, ir arbatą galima buvo užsisakyti ir kuo ramiausiai sau gurkšnoti ir politikuoti.

Šio straipsnelio autorius tariasi gerai pažįstąs anuometinius Šiaulius ir tuometinę ūkinę padėtį ir gerai žino, kad ten nebuvo nė jokios "Skalsos" valgyklos, nė, bendrai, jokių kitų valgyklų, nė arbatos niekas nepardavinėjo, nes jos, iš viso, nebuvo. Ir ką

---

nęs niekuomet ir neklausė, ar aš noriu, ar nenoriu ten tarnauti. Kažkokiu būdu, jokios priesaikos man niekuomet nereikėjo priimti, nei pilietybės keisti.

Emigruojant į Jungtines Amerikos Valstybes vėl teko patirti ištisą eilę apklausinėjimų, bet galų gale man pavyko ir čia "išsimeluoti". Ir taip tas "didysis karo nusikaltėlis", galų gale, atsidūrė Amerikoje.

Daleidus, kad po įvairių riaušių ir infliacijos Amerikos ekonominis gyvenimas nusmukto žemyn ir mes paskutinieji emigrantai netektumėm visų savo per du dešimtmečius užgyventų žemiškųjų gėrybių, daug tų, kurie šiandien jau lietuviškais reikalais nesirūpina ir savo kenčiančią tėvynę baigia užmiršti, ateitų jieškoti besitveriančių lietuvių šalpos komitetų. Ar nebūtų vertėję tokiems daugiau vargo pernešti, kad geriau savo tėvų žemę atsimintų. Baigiu šiuos trumpus karo atsiminimus, tikėdamasis, kad kai kuriems iš "Kario" skaitytojų jie bus įdomūs.

tokioje valgykloje padavinėsi, jei kas ir sumanęs būtų tokią atidaryti, jei jokio maisto nebuvo galima gauti. Miestiečiai, kurie užsispyrusiai norėjo pasilikti gyventi mieste, nuolat keliaudavo į kaimus šio to valgomo pajieškoti: kaime vis dar šis tas atsirasdavo. Nunešdavo savo turimą kokį drabužį, ar kokį kitą daiktą, išmainyti į maistą, o jei kas sugebėdavo gauti druskos ir ją nugabenti į kaimą, tas ir geresnį biznį padarydavo. Nė kavos, nė arbatos iš viso nebuvo, tai nebuvo nė ko "gurkšnoti": krautuvėse nieko negausi, o kaimiečiai tai arbatos prasimanydavo savo būdu — parinkdavo sau žinomų žolelių, šaltmėčių, liepžiedžių, čiobrelių, sudžiovindavo jas, na, ir turėdavo arbatos. Ir miesteiečiai, jei norėdavo, galėdavo šitokią žolienę gerti, žinoma, užsisaldinę su sacharinu. Tik jau ne tikrą arbatą. Kavos vietoj būdavo sugruzdinami miežiai, ąžuolų gilės ar cikorijos šaknys, sumalama ir gaudavosi visai padorus kavos pakaitas. Ko galėdavo kaime gauti, tai samagono: kaimiečiai karo metais jau buvo pramokę šio "amato", tai ne tik savo reikalams jo prasimanydavo, bet ir miestiečiams mielai parduodavo.

Tiesa, mieste turgūs vykdavo. Kaimiečiai iš seno įpratimo vis suvažiuodavo: tai šį tą parduoti atveždavo, tai ko nors nusipirkti dairydavosi. Apyvartoje tada buvo bevertė ostmarkė, bet žmonės mielai imdavo dar ir senus carinius rublius manydami, kad, jei carinis rublis anuomet buvo toks geras pinigas, tai jis negali nustoti savo vertės ir dabar, ir kaikurie jų turėjo susikrovę didelius pundus.

"—Va, Rusijoje tai padarė, — dažnai pasakydavo grįžę kareiviai. — Kad taip pas mus..." — išreiškė Varvuolis seną bolševiko svajonę, atsiradusią tik 1967 metais.

"Skalsa" buvo lyg ir partinio darbo centras. Čia būvodavo Komunistų partijos Šiaulių organizacijos vadovai Karolis Požėla, Simonas Grybas", — paaiškina toliau rašėjas. Dabar ir išryškėjo, kam ta tariama "Skalsos" valgykla reikalinga: ogi tam, kad čia būtų galima patalpinti bolševikinius agitatorius, kurie buvo tokie drąsūs, kad net ir vokiečių žandarus apgaudavo. Iš tiesų, buvo taip, kad tų "kaukšinčių" vokiečių žandarų buvo tik keli, kurie visai nesirūpino, ką toks Požėla ar Grybas daro, o Šiauliuose laikėsi tik tol, kol gaus parėdymą grįžti iš Lietuvos namo, kadangi faktinai visą valdžią jau turėjo naujoji Lietuvos vyriausybė, o vokiečiai buvo atsitraukimo stadijoje. Periferijoje, kaip Šiauliuose ar kitur šiaurinėje Lietuvoje, buvo tikras "tarpuvaldis": tikroji Lietuvos valdžia dar nebuvo įsitvirtinusi, likę vokiečiai niekuo nebesirūpino, nebent stengdamiesi pasiplėšti, todėl daugelyje vietų patys žmonės stengdavosi sudaryti kokią nors valdžią, užtat atsirado įvairios pačių žmonių sudarytos kaimų ir valsčių tarybos, šiokie tokie pareigūnai iš savo tarpo būdavo išrenkami. Bolševikų agitatoriai, kur tokių buvo, tą padėtį stengėsi išnaudoti ir tokias žmonių tarybas paimti savo kontrolėn. Tokių agitatorių tarpe buvo specialiai iš Rusijos atsiųstų žmonių, arba iš Rusijos grįžusių pabėgėlių, ar iš carinės armijos paleistų lietuvių karių, kurie buvo pergyvenę Rusijos bolševikinę revoliuciją ir ne vienas grįždavo namo užsikrėtęs bolševikinėmis bacilomis. Šiauliuose (ir kituose miestuose) dar tebebuvo, nieko neveikianti, vokiečių komendantūra.

Žiūrėkime, kas toje "istorinėje" "Skalsos" valgykloje dėjosi toliau: "Valgykla ir tądien buvo pilnutėlė. Prie vieno staliuko sėdėjo uniformuotas vyriškis ir kažką rašė. — Žemaitis, — išgirdo J. Slavickas. Taip, tai buvo Feliksas Žemaitis. Jis atvyko į Šiaulius burti raudonojo pulko ir dabar rinko savanorius. — Šaudyti moki? —paklausė J. Slavicką tas jaunutis karininkas. — Kulkosvaidininku buvau, — išsitempė. — Kulkosvaidininkai reikalingi. Tik kulkosvaidžio pasiūlyti negalime. Nesuspėjome įsigyti, — nusijuokė. Paskui rimtai pasakė: — Ne bėda, turėsime. — Rašėsi visi. Tai ir buvo garsaus Žemaičių pulko užuomazga", — aiškina mums šią seną "istoriją" Varvuolis.

Taigi, kaip sakėme, nors vokiečių žandarai ir "tebekaukšėjo" miesto gatvėse ir komendantūra tebebuvo, bet jie nieko neveikė ir niekur nesikišo, jei jau net uniformuotas bolševikų agitatorius Feliksas Žemaitis galėjo atvykti į Šiaulius ir viešai burti ir organizuoti savo "raudonąjį" ginkluotą pulką.

Kaip toliau vyko šio pulko organizavimas? — "F. Žemaitis liepė visiems susirasti šautuvus. Kas kokius gali. Pravers revolveriai ir kardai. Plikomis rankomis vokiečių iš miesto neišprašysi. Juk Šiauliai — svarbus geležinkelio mazgas. Pro juos į Vokietiją dunda traukiniai su gyvuliais, grūdais, mašinomis. Ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Latvijos, Estijos", — aiškina mums toliau Varvuolis, maišydamas į mišrainę padėtį, kokia buvo 1916-17 metais, ir kokia buvo 1918-19 metais, jau atsikūrus Lietuvai. Ir to bolševikinio Žemaičio organizuojamo pulko tikslas buvo ne "išprašyti vokiečius iš miesto", o užimti kiek galima daugiau teritorijos ir laikytis tol, kol ateis tikroji sovietinė raudonoji armija, kuri, Lenino 1918 m. lapkričio 29 d. parėdymu, turėjo tikslą "visokeriopai remti Latvijos, Estijos, Ukrainos ir Lietuvos laikinąsias tarybines vyriausybes" ir kuri, užėmusi Latvijos Daugpilį ir kitus pakraščius, 1918 m. gruodžio mėn. jau pajudėjo Zarasų ir Vilniaus krašto link, vykdydama Lenino telegramą: "Greičiau išlaisvinti Vilnių!" (Iš V. Lenino direktyvų raud. armijai).

O kad mūsų vyrai, agituojami Žemaičio, Požėlos, Grybo ir kitų panašių, rašėsi ir stojo į tą "raudonąjį žemaičių pulką", tai dėl to, kad jiems buvo žadama, kai jie išvys iš krašto vokiečius, tai jie, tik vieni jie, pasiliks šio krašto šeimininkais, bus visiems darbo, o tiems, kurie neturi žemės ir jos nori, bus visiems duota, dvarai ir didieji ūkiai bus nusavinti ir jų žemės išdalintos bežemiams ir mažažemiams. O kad Žemaičio ir kitų tikslas buvo kraštą okupuoti ir prijungti prie sovietinės Rusijos, apie tai agitatoriai nė žodeliu neužsimindavo.

"Vyrai išsiskirstė, pasiryžę išvyti okupantus, apginti neseniai išrinktą Darbininkų atstovų tarybą (kurios niekas juk nė nepuolė. A.B.). O po kiek laiko nutarta užimti vokiečių komendantūrą", — aiškina mums toliau draugas Varvuolis.

Štai kaip, sulig Varvuolio aiškinimu, vykęs tas vokiečių Šiaulių komendantūros puolimas: "Grupė, kuriai vadovavo pats F. Žemaitis, įsitvirtino griuvėsiuose prieš komendantūrą. Nieko nenujausdamas, ramiai vaikščiojo jos sargybinis. Vyrai jaudinosi. Tai juk pirmasis jų susirėmimas su priešu. Nuo mūšio sekmės daug kas priklausys. — Kad taip dabar kulkosvaidį... — tyliai tarstelėjo J. Slavickas. — Būkite pasiruošę, — perspėjo vadas. — Jei greit neišeisiu, pilkite nesigailėdami.

Kovotojai matė, kaip jo raudona kepurė sušvytavo prie vokiečių būstinės. F. Žemaitis priėjo prie sargybinio, kažką pasakė. Tas praleido. Šautuvų vamzdžiai nukrypo į komendantūros langus, bet šaudyti neteko — netrukus tarpduryje pasirodė F. Žemaitis: — Pasiduoda!

Vyrai puolė į vidų. Pradžia visai nebloga: du pabūklai, 100 šautuvų, pora kulkosvaidžių, daug granatų, šovinių. Na, ir du sunkvežimiai. — O paimtus nelaisvėn vokiečius paleidom, — prisimena J. Slavickas. — Žygiuokit, sakom, į savo Vokietiją ir nebesirodykit". — Kaip matom, tas "komendantūros puolimas" visai lengvai pavyko, nes vokiečiai nė nesigynė ir jokioms kautynėms nebuvo pasiruošę. Tik neaišku, kaip pačioje komendantūroje galėjo atsirasti "du

(Nukelta į virš. 3 psl.)

Kovos metais nors pasvarstykim apie tikrąją kovą

ST. DIRMANTAS

Šių metų KARIO pirmam numeryje kiek stipriau sudaviau Laisvės Kovų varpu Čikagos forume — prie žuvusiems kovose paminklo, kad jo keli dūžiai prikeltų, kiek senstelėjusius ir snustelėjusius, mūsų visokių visokiausių rūšių karius—kovotojus, kieno nors galia paleistus ar nepaleistus atsargon, dimisijonuotus ir nedimisijonuotus, savanorius ar mobilizuotus, kūrėjus, pirmūnus, įvairių laikotarpių sukilėlius, ginklu kovojusius šaulius, aktyvistus, rezistentus, 1944 visokių pulkų, rinktinių, batalionų karius ir pagaliau, nuo 1944 metų ir iki šių dienų dar tebegaudomus, teisiamus ir šaudomus, ar kalėjimuose bei tremtyje kankinamus partizanus... O daugiausiai vilties turiu būti išgirstas mūsų, amerikoniškų ligų nepaliesto, patriotinio jaunimo. Prieš 50 metų, jis pirmas pakėlė ginklą vyti lauk įsiveržusius priešus. Kaip matome, būtų nemaža armija. Juo labiau, kad turėjau galvoje ir mūsų, nemažiau skaitlingus, visuomenės veikėjų bei kultūrininkų būrius, o taip pat, ne mažiau skaitlingus, veiksnius ir veiksnelius, keliolikos politinių daugiagalvių partijų, sambūrių, sąjungų galingus vadus. Jie visi ne tiek savo vardą nuo išnykimo saugoja, kiek Lietuvą laisvina, vaduoja o, neretai sakosi, kad kovoja.

Priminti apie tikrąją kovą buvau paakintas pernai paskelbto didingo manifesto. Buvo skatinta 1968 metus, ne tik pavadinti KOVOS metais, bet ir tikrai kiek pakovoti dėl Lietuvos laisvės.

Apie tų kovų strategiją, kaip apie slaptą ir paslaptingą dalyką, partijų ir veiksnių štabai, iš viso, nekalba, nesiaiškina, taktikos nederina. Būtų neatsargu nagrinėti, kai tiek daug sprendėjų. Todėl, strategija palieka kiekvieno asmens—kovotojo pačiame dugne.

Kitas dalykas — ginklai. Jie viešai paskelbti, juos visi žinome, juos daug kas pamatom, išgirstam... Nors tie ginklai niekam nepavojingi! Priešingai: malonūs pamatyti, išgirsti, dalyvauti. Štai jie: Išdailinti kryžiai parodose (tik kur jie po parodų dingsta?). Meniškų koplyčių Vašingtone ir Romoje statymas. Ciklą pradėjo Kultūros kongresas, apsiėjęs be, visą kultūrą velkančio, garvežio — mokslų ir pamiršęs pagerbti tikrųjų ankstyvesnių kovų žuvusius karžygius. Seka operos, kantatos, dainų bei šokių festivaliai, konferencijos, seimai. Didele energija ir nemažomis lėšomis organizuojamos sportininkų — krepšininkų ekskursijos, netik į Lietuvą, bet ir į tolimas Australiją bei Pietų Ameriką. Berods, visus savo rato varžovus nurungėme savo menininkų parodų skaičiumi, savo vokaliniais ir kitokiais koncertais.

Sutinku su teisinga mintimi: kai vyksta kova, paminklai nestatomi. Užtenka paprasto, laikino (o dažniausia amžino) kauburėlio. Kadangi nekovojame, tai vienur kitur didvyriams iškeltas paminklas, įmūryta memorialinė lenta ir kasmet nepamirštama susirinkti, susikaupti, gėlių padėti... Tas turi jaunimui aukėjamos reikšmės, jį paruošia kovai.

Paskelbtas manifestas man įrodė, kad, jei 1968 metai skelbiami Laisvės Kovos metais, tai likšioliniai nelaikomi ir nebuvę jokios kovos metais. Jie net nebuvo pasiruošimo kovai metais! Visą amžiaus ketvirtį vyko tik tarpusavio veiksnių trynimasis, kartais net įkaitęs šaltas karas.

Kurie valstybės advokatai turi jau visai paruoštas mūsų bylas augštame teisme ginti? Ar nors po tiek metų esame precizavę Steigiamojo seimo nepakankamai tikslų mūsų teritorijos apibūdinimą? Kokie mokslo vyrai—žinovai tą darbą stumia? Kas nustatė ir kokius principus tame darbe vadovautis? Ar respektuojami Seimo nutarimai, pav., apie Gardino rinkiminę apygardą?

*

Man būtų liūdna ir neviltinga, jei į mano šauksmą niekas, kad ir neigiamai nebūtų atsiliepęs. Vis gilesniame nusivylime ir nusiminime dėl mūsų tautos visokių sričių augštų vadovybių, pamiršęs kario priesaiką, gal būčiau dar prieš fiziologinę mirtį dvasia nusmukęs ir visiškai amžiams nutilęs..

Tačiau — išgirsta. Pagalvota. Atsiliepta. Pirmas reagavimas buvo: "Apstabdykite savo generolą." Aišku: kam naikinti liuziją? Tenedrumsčia sočių, bagotų ir patenkintų egzistenciją! Tenegadina geros nuotaikos. Ginklai, kraujas, karai — tai vis kieti, žiaurūs, šiurkštūs, nepageidaujami, vengtini dalykai. Ar neužtenka tarpusavio kovų — apsišaudymo žodžiais komisijose, suvažiavimuose, spaudoje?

Kelių susijaudinusių asmenų buvau karštai pagirtas, padėkotas už tą kad išdrįsau klausimą atvirai iškelti. Keliuose spaudos organuose atpažinau aidą savo minčių. Su veteranu—žurnalistu Jonu Kardeliu "Nepriklausomoje Lietuvoje" užsimezgė ir per kelius numerius tęsėsi dialogas. Visiškai netikėtai, kovo 4 d., raštu susilaukiau pagyrimų ir konstruktyvaus pritarimo iš neramovėno, gen. štabo plk. Kazio Škirpos. Jis, tarp kito, palaiko ir jungiasi prie 1967 metų ramovėnų sumanymo šiais jubilėjiniais metais, kuoplačiausiai ir prasmingiausiai, paminėti mūsų tautos ir valstybės ginkluotų jėgų atkūrimą. Reikia priminti ir pagerbti karių atliktus žygius bei nuopelnus: Vasario 16-os dienos nuosprendžio—akto įgyvendinimą, valstybės, per dvidešimt su kaupu metų, nuo presijos iš vidaus ir išorinių priešų atlaikymą, suteiktą paramą Klaipėdos lietuvininkams prisijungti, 1941 spontanišką reakciją—sukilimą, gaivališką 1944 metų ginkluotą ir ilgą vėlesnį kruviną, kad ir be vilties laimėti, partizanų pasipriešinimą.

Tik ginkluoti kovotojų žygiai bei aukos sukūrė Nepriklausomos Lietuvos valstybę, suteikė progą trumpu laiku, iš čiabūvių kaimiečių, virsti pilnutine tauta verta savo senos didingos valstybinės praeities. Be jų nebūtų nei universitetų, nei akademijų, nei kitų augšto mokslo bei meno mokyklų. Be jų kruvino pasiaukojimo nepražydėtų įvairūs menai ir kvalifikuotos specialybės. Kitaip atrodytų ir dabartinė mūsų bendruomenė šioje Atlanto pusėje (jei lietuvių emigracija čia dar būtų išlikusi). Visai būtų kita, daug silpnesnė ir tautos rezistencija pavergtam krašte. Pagaliau, 1941-mais ir po 1944 metų karių pakeltas ginklas ir pralietas kraujas nors dalinai nuplovė nuo tautos 1939-1940 metais patirtą gėdą.

Atsiliepė ir dr. A. D. iš Detroito. Jis ir pritaria jubilėjiniam visokių kategorijų ginklų kovotojų didingam sąskrydžiui. Jo nuomone tautos 1941 m. sukilimas ir "laikinoji", geriau — "sukiliminė" Lietuvos vyriausybė ir vėlesnės kovos yra permažai išgarsintos ir mažai žinomos nelietuviams pasaulio politikams. Tai mums kenksminga ir nuostolinga. Jis laiko reikalinga jau dabar ruošti žmones neišvengiamai kovai, telkti lėšas tinkamu laiku ginklus įsigyti, ir kitom būtinom išlaidom. Kad neatsitiktų taip, kaip su 1919-1920 metais Amerikoje ruošta "lietuviška brigada". Būkime protingi! nekartokime praeities klaidų. Mokinkimės iš jų.

Nors mūsų "liaudis" sako: "Bo pri didžio nora gerai tvosiu su barbora" (barbora—kerdžiaus ar ubago, geležies grandine apkaustyta, kad skambėtų, lazda ar buožė), tačiau neturėtų pasikartoti laikai, kai "Kožnas ėmė po muškietą, šakes, dalgį, puš-

talietą ir ėjo Kastiuškos klausyti, maskolius lauk vyti". Tad būkime pasiruošę!... Turime daug visokių fondų, visokių įnašų. O ginklams — nė cento.

Daugiausiai dėmesio į mano mintis atkreipė žurnalistas V. Bražėnas to paties KARIO sekančiame numeryje. Ne slapukiškai, kultūringai. Todėl verta mudviejų pokalbį pratęsti.

Paskaičius prabėgomis V. Bražėno atsiliepimą į aną mano rašinį, pradžioje atrodė lyg mūsų mintys apie būdus ruoštis iškovoti Lietuvai laisvę kai kur nesutampa. Jis, kaip publicistas, daugiau svorio bei veiksmingumo mato žodinėse šaltojo karo priemonėse. Sutinku: jos tinka neišvengiamai ginklo kovai pasiruošti. Bet jų neužteks. Aš, kaip karys, esu įsitikinęs: kieto, piktų tikslų priešo žodžiais neįbauginsi, neišprašysi, nenugalėsi, juo labiau neišvarysi, laisvės neiškovosi, savo žemių neatgausi. Jei žodinė kova vyksta be jokio plano, be pasiruošimo, palaidai, be vadovybės, partizaniškai, tai rimtai ginklo neišvengiamai kovai reikia ruoštis iš anksto ir planingai. Kad mus neužkluptų tokioje nepasiruošusių padėtyj, kaip 1918 m. kai Vilnių teko užleisti lenkų gimnazistams. Be jokio šūvio priešams atidavėme tris ketvirtadalius savo žemių, krašto apsaugą patikėjome Voldemarui, Kondratavičiui...

Įsiskaičius, įsitikinau: mudu su V. Bražėnu daug kuo sutinkame. Pirm viso abu mes nelaikome nei savęs nei kitų neklaidingais autoritetais. Todėl galime kultūringai diskutuoti. Abu žinome **žodžio-minties** vertę.

Pernai KARY vasario 16-tos proga rašinį apie anos dienos akto realizavimą — bemaž stebuklingą Lietuvos valstybės atkūrimą ir išsilaikymą — pradėjau Evangelijos žodžiais IR ŽODIS TAPO KŪNU... V. Bražėnas man atsako ano sakinio, dėl trumpumo mano praleista, pradžia: PRADŽIOJE BUVO ŽODIS. Tuo pabrėždamas (tam jis ir Bražėnas) lyg žodžio pirmenybę. Aš apleidau pradžią (kaip jis pabaigą) manydamas, kad ji kiekvienam yra žinoma. O, jei ir nežinotų, tai turėjo būti aišku, nes, jei to ŽODŽIO nebūtų, tai jis **tapti kūnu** negalėtų. Taigi abudu duodam pirmenybę ne spontaniškam fiziniam veiksmui o žodžiu išreikštai minčiai.

Nedaug mudu skiriamės karo ir ginklų rūšių klausimais. Abu pripažįstame buvimą abiejų rūšių. Kiekvienam karui ir ginklui yra tinkamas ir laikas. Gi, nevienaip kovojome prieš kryžiuočius, lenkus, švedus, totorius, maskvėnus, vengrus ar turkus. Kitas karo teatras, kito pobūdžio priešas... todėl, kito tipo karas, taktika, ginklai... Visokių yra pažiūrų, įsitikinimų... Kai kas laiko, kad geriausias prieš bet kokį priešą ginklas yra... rožančius, o puikiausias karys — vyskupas, senstelėjusi davatka, ar profesorius.

Neneigiu žodžio svarbos. Tačiau jis daugiau tinka saviškių dvasią pakelti, ryžtą palaikyti, kovingumą įkvėpti ar nors merdinčią tautinę samonę išlaikyti. Nei karo dainomis, nei karingiausiais šūkiais, nei patriotinio turinio (juo labiau dabartiniais) paveikslais, operomis, kantatomis, romanais niekas iš savo žemių neprašyto svečio neišvijo... Tuo įsitikinti nereikia studijuoti daugelio amžių, daugelio tautų nesuskaitomus karus, okupacijas, išsilaisvinimus. Pakanka Lietuvos istorijos faktų. Jau surašytos — seniausios (bet ne rūkuose ir miglose paskendusios), netaip senos XVIII amž. mūsų nemėgiamos ir naujausios, dar tik žadamos rašyti. (Lenkai jau mums ją parašė.)

Kaip Amerikos lietuviai mums padėjo 1919-1923 metais kariauti? Pripažįstu — doleriais ir lašiniais padėjo. Svarbiausia: ar davė prityrusių karių, pav. kaip generolai T. Kostiuška ar Halleris? Ar nusiuntė, kaip britai latviams ginklų transportą? Prirašyta ir vis dar rašoma: važinėta iš vieno didmiesčio į kitą, posėdžiauta, konferuota, tartasi, seimuota, ginčytasi ir rašyta, rašyta... Steigta komitetai, komisijos, skirti vadai... Nuspręsta sukelti ištisą brigadą. Atseit, mažiausiai du pulkus, t.y. 2 ar 3 tūkstančius kovotojų. Gal net buvo nustatyta įspūdinga, graži, bet savyje nieko tautiško neturinti, uniforma? Po tokio triukšmingo veikimo įvyko tylus fiasco. Kiek karštuolių nuvyko Europon, Lietuvon? Gal tik pora dešimtukų. Nesekmės priežastys? Pagrindinė: JAV nedavė laivo nukeliauti, o pasamdyti — neturėta jokio fondo!

*

"Nevalia šaipytis iš moderniųjų ginklų." Jų yra dviejų rūšių.

Daug kartų šaudęs priešą, žymiai daugiau jo apšaudytas, galingomis bombomis iš viršaus ("dangaus") apmėtytas, net vokiškų nuodingų dujų 1915 metais paragavęs, pilnai respektuoju modernius ir moderniškiausius ginklus. Kas gi ginčytųsi dėl atombombų veiksmingumo? ar tarpkontinentinių raketų galios? ar nepalmo kilimų efektingumo? Man įprastą žirgą (pripažįstu, esu kiek nuliūdęs) pakeitė geležinkeliai, automobiliai, helikopteriai... laivai, lėktuvai...

Ginklas turi atitikti priešą, karo teatrą. Nesamonė raitūnams kardais ar pikėmis pulti šarvuočius ar tankus. Lanko strėlėmis nuo lėktuvo neatsiginsi. Milžiniškomis bombomis, kelis metus, iš lėktuvų buvo galima daužyti Europos kultūros koncentruotus židinius — muzėjus pilnus baltų moterų, vaikų, senių... O kai tas pradėta vykdyti džiunglių krašte kitokios kultūros ir spalvos Azijos gyventojams nukenčiant, tai tie patys amerikiečiai piktinasi ir protestuoja.

Yra ir kiti modernūs ginklai. Jie ypač išvystyti ir taikinti Hitlerio bei Maskvos komunistų. Tai drąsiai kartojamas melas, hipokrizija, išpūsta falšyva reklama ir visomis moderniškiausiomis priemonėmis skleidžiama propaganda. Spauda, knygos, televizija, tarpvalstybinės parodos, kongresai, premijos ir kitų priemonių arsenalas: teroras, žudymas, deportacijos, genocidas, masinės žudynės žydų, ukrainiečių, lenkų, lietuvių... Katyno, Pravieniškių, Rainių, Červenės, Pirčiupio masakros... Ištisų Sovietijoj atsidūrusių tautų naikinimas: Krymo totorių, Volgos vokiečių, kalmukų...

Tikrai Afrikoje vyksta V. Bražėno pavadinti stebuklai. Be jokių pastangų, be jokių nuopelnų, pusiau laukinės tautelės, nepriaugusios gyventi ir tvarkytis savo valstybėse, įgauna masiniai, viena po kitos, neva, nepriklausomybes. Tas "didžiųjų" daroma šiais tikslais:

1. Nušalinti ten lik šiol veikusias Vakarų Europos mažesnių valstybių (vokiečių, prancūzų, italų, portugalų, britų) įtakas ir patiems įsigalėti.

2. Tais madnais veiksmais patiems išgarsėti ir sumedžioti daugiau šalininkų — balsų Jungtinėse Tautose.

3. Savo, iš paviršiaus, gerais reklaminiais "išlaisvinimo" darbais, kurie plačiai garsinami po visą pasaulį, užmaskuoti ir priversti užmiršti labai blogus darbus atliktus Europoje II-jo Pasaulinio karo metu ir ligi šiol neatitaisytus. Pirmoje eilėje paminėsiu trijų Pabaltijo valstybių militarinį išprievartavimą ir visai eilei kitų, t.v., satelitinio statuso užkrovimą. Vengrai, lenkai ir mes lietuviai gerai pažįstame galingų kaimynų laisvinimus. Mus gi laisvino Katiušos II-os Suvorovai, Fersenai, Dibičai, Nikalojus I-sis, ir Aleksandras I-sis (Vilniaus universiteto uždarymas), o naujausiais laikais mus pakartotinai laisvino Stalino NKVD bei Hitlerio GSP armijos. Įvykiai Graikijoje, Korėjoje ir Viet Name taipgi daug pasako...

Kas laimi šaltojo karo kovoje? Iki šiol laimi raudonieji. Jie jo nebijo ir nevengia. Priešingai, — jieško progų susitikti. Moka kitiems, net didiesiems apsukti galvos, žmonijos geradariais ir avinėliais prisistatyti. New Yorke jiems paslaugiai yra įtaisyta ir išlaikoma patogi tribūna propagandai skleisti ir rezervuotas veiksmingas žodinis ginklas: VETO ar

ŠIANDIENINIS SOVIETŲ ARSENALAS

B. B.

1967 m. birželio mėn. žydų - arabų karas sudarė sąlygas pažinti paskutinį sovietų sausumos dalių ginklavimą ir aprūpinimą.

Kai kurie nauji sovietų ginklai verčia pagrindinai keisti kautynių taktiką ir veiksmų doktrinas; nauji ginklai taip pat parodo naujas sovietų generalinio štabo kautynių veiksmų koncepcijas.

Šautuvas — automatinis (AK - Kalešnikov) **karabinas** yra standarnis sovietų ir jų sąjungininkų Europoje ginklas. Jis pakeitė pusiau automatinius šautuvus pėstininkų, artilerijos, inžinerijos, šarvuočių ir priešlėktuvinių dalinių. Tai gerai išbaigtas rankinis ginklas su stamboka medžio dalimi; pritaikytas uždėti durtuvą. Apkaboje telpa 7.62 mm 30 šovinių. Sveria apie 6.5 svaro. Taikiklis kintamas iki 500 metrų. Trumpų serijų taiklumas patenkinamas iki 120 metrų. Galima reguliuoti šaudymą pavieniais, pusiau automatiniai ir automatiniai. Pavienių šūvių tikslumas siekia 150 metrų. **Pusiau automatinis** šautuvas (SKS Semionov) pasiliks tik snaiperiams, su optiniu taikikliu, — tikroji ugnis 800 metrų. Su infraraudonu taikymo įtaisu naktį taiklumas siekia iki 150 metrų. Šovinių apkaba talpina 10; kalibras 7,62 mm. Kita versija to paties šautuvo, tai fosforuoti taikiklis ir kryptukas iš taikytojo pusės, taikymui naktį.

Iš pagrindinių kautynių linijų išimti kulkosvaidžiai vartoti II Pas. kare ir automatiniai ginklai (Stečkin, Špagin, Degtiarev), kurie buvo 7,62 mm, taip pat ir visi to paties kalibro šautuvai pritaikyti trumpoms tūtelėms. Visais minėtais ginklais buvo apginkluoti sąjungininkai ir sovietų kar. tarnybos bei rezerviniai daliniai. Minėtus ginklus pakeitė Kalašnikov RPK — lengvasis kulkosvaidis, kurių po du turi kiekvienas šaulių skyrius — tai patobulintas automatinis karabinas, ilgesniu vamzdžiu su sudedamu dvikoju pritaisytu prie vamzdžio galo, būgninis šovinių sandėlys, talpina 70 šovinių; gali naudoti ir standartinius šautuvų sandėlius. Sveria 13.5 svaro. Greitošauda automatiniai nuo 150 iki 600 šūvių per minutę. Tikroji ugnis apie 350 metrų.

Dektiarev RPD — patobulintas lengvas kulkosvaidis yra tos pačios klasės, kaip ir Kalašnikov RPK, skirtas šarvuotiems pėstininkams ir desantų daliniams; šaulių skyrius ginkluotas dviem RPD. Sveria 13.5 svaro, šovinių sandėlis — būgnas talpina 100 šovinių, greitošauda — 800 šūvių per minutę, tikroji ugnis —

NIET. Tas pats veto, kuris sužlugdė ir pražudė, bajoriškomis laisvėmis pertekusią, mūsų senąją dvilypę unijinę valstybę. Ją nusilpnino didikai, po jų — bajorai—šlėkta. O pribaigė trys juodieji arai: protestantiškas prūsų, pravoslaviškas dvigalvis rusų ir Austrijos apaštališkos katalikės.

Po daugel metų laisvę ginklais iškovojo jaunieji, iš kaimų kilę, moksleiviai—kariai, o pražudė vėl rusai susitarę su prūsais — Stalinas su Hitleriu. Jiems padėjo ir padeda iš miestų padugnių, ne mūsų, ar mišrios tautybės, tipeliai.

Ne dėl žodinių pralaimėjimų nusmuko ir smunka britų imperijos likučiai. Ne savo žodžiais, Lietuvos pašonėje, iš mažytės silpnos Maskvos kunigaikštijos išaugo Rusijos—Sovietijos kolosas ir savo galybe sekmingai varžosi su pramonės milžinu — JAV.

Žodžio yra didesnė jėga griauti, ne kurti. Tautų — valstybių gigantinės I-jo ir II-jo Pasaulinių karų rungtynės, ne žodžiais, o ginklu laimėtos. Žodžiais pralaimėta Jaltos ir kitose konferencijose. Ne žodžiais rusai atlaikė į jų kraštą vykdomas intervencijas 1613, 1812, 1921 ir 1941 metais.

Nebūkime ateity taip naivūs ir perdaug išmokslinti, kaip yra A. Voldemaras tvirtinęs: "Mes neskaitlinga tauta. Kaimynams nesam pavojingi. Gyvensime ramiai, taikiai. Nepulsime. Tai ir mus niekas nepuls. Karų daugiau nebus. Kariuomenė mums nereikalinga." Žinome, kaip dalykai vystėsi ir kuo tas pasibaigė. Net Palangos netekome. Jei nebūtumėm sukėlę kelių, kad ir menkai ginkluotų pulkų su keliais artilerijos pabūklais, mūsų tautos likimas būtų buvęs visiškai kitoks. Ir šiandien padėtis būtų beviltiška.

Ar daug mums padėjo paskelbimas II-jo Pasaulinio karo pradžioje neutraliteto? Tada turėjome neblogą kariuomenę, bet aukštojoje valstybės ir kariuomenės vadovybėje nebuvo pasiryžimo net pamėginti gintis!

Nepakartokime ir mūsų tautos klaidų pradėtų prieš I Pasaulinį karą. Ruoškimės.

Po trijų ultimatumų ir vėlesnių įvykių kas pakėlė tautos prislėgtą dvasią? Ne deklamacijos, ne žodžiai, o 1941 m. aktyvistų sukelti sukilimo veiksmai ir 1944 metais jų tąsa.

Po daugel metų žydai ir atstatė savo valstybę. Jų ginklai buvo: ryžtinga dvasia, auksas ir už jį pirkti ginklai. Ir jie parodė: jau tris karus prieš gausingesnį priešą gražiai išlošė. Mūsų padėtis lengvesnė: laikas nuo laisvės praradimo trumpesnis, dar išlikę net gyvieji Laisvės karo paminklai—invalidai, yra ir laisvųjų vyriausybių žmonių. Svarbiausia: **tautos kamienas neprarado savo tėvų žemės po kojomis.** Ryžto dar turime. Žmonių—kovotojų bus. Mums trūksta — **auksо.** Už auksą bus ginklų. Todėl ir iškėliau ginklų fondo reikalingumą.

O ginklai bus reikalingi! Jokiu būdu neįsivaizduoju, kaip, daleiskime po didžiojo III-jo Pasaulinio karo mes vien žodžiais išsiverstumėm, kai prasidės dar ir **vietiniai mažieji karai**, kaip ir po I-jo Pasaulinio. Kaip mes padėsime lietuviams vilniečiams apginti ir atlaikyti Vilnių nuo dabartinės komunistinės, didžiai patriotinės, lenkų "liaudies kariuomenės", kai mūsiškiai jokios neturi? O gi atrodo šiam mūsų gynybos opiam sektoriui išaugs naujas pavojus nuo "baltarusių". Greta nuo amžių chroniškojo pavojaus iš Maskvos. Nepakartokime senų 1918 metų klaidų: šį kartą būkime pasiruošę sutikti **lauktinus "netikėtumus"** kaip pridera subrendusiai, pilnutinei tautai. Protingas yra tas, kas sugeba mokintis ne tik iš kitų, bet, pirmoje eilėje, iš savo klaidų. Taigi, nors jubilėjiniais 1968 Kovos metais pradėkime **rimtai ruoštis išsilaisvinimo kovai.**

Rašoma, kad "VLIKas jieško naujų ginklų". Dieve padėk! Geresnių, kaip kad turi prisigaminę ir išbandę Viet Name sovietai ir amerikiečiai, jis neras. Tik teneužmiršta ir patikimų, gal kiek senstelėjusių, t.v. konvencionalinių. 1919 m. mes kovojome ir ne naujausiais, o aprūdijusiais... Jie patikimesni, lengviau apvaldomi — aptarnaujami ir kaip tik daugiau tinkami mažajam karui—partizankai. Gi, Maskvos, patys vieni mes nebombarduosime!

Į pabaigą dar vienas įrodymas, kad tarp manęs ir gerbiamojo V. Bražėno stambių skirtumų nuomonėse dėl karo ir ginklų nėra: Čikagoje aš gatvėmis "kol kas" (gal netrukus reikės) su šautuvu ar kitu ginklu, be lazdelės ar profesoriško skėčiaus, nevaikščioju. Tačiau, kartais, mano amžiaus nepaisant, mane galima pamatyti eisenoje nešiną sovietijoje labai paplitusiu, bet tik antikomunistiniu, plakatu. Taigi, dalyvauju žodiniam kare ir ginklu vartoju rašytą žodį ar vaizdą. Ačiū!

400 metrų.

Pagrindiniam ginklavime paliktas II Pas. karo veteranas — sunkusis kulkosvaidis Goriunov SPM, oru aušinamas keičiamas vamzdis. Yra dvi stovo versijos: APC - stovas, pritaikytas sukinėti į visas puses, oro taikiniams, ir standartinis — pėstininkams ant dviejų ratų su atraminiu rėmu, vežioti ir laikant pozicijoj — atramai; turi metalo skydą ir atsarginį vamzdį, pritaisytą ant rėmo — stovo. Šovinių tiekimas medžiaginiu kaspinu (po 250 šovinių, 7.62 mm, ilgomis tūtelėmis). Sveria apie 44 svarus. Greitošauda 700 šūvių per minutę. Tikroji ugnis — 800 metrų, pėstininkų tipo ir 900 metrų — APC tipo. Tai yra geras ir efektyvus pėstininkų ginklas, išsilaikęs dar ir dėl to, kad pritaikytas naujo tipo ilgom tūtelėm šoviniams. Šis ginklas numatomas pakeisti nauju SPG tipu, tačiau iki šiol sovietų pėstininkai tebėra ginkluoti II Pas. karo veteranu — SPM. Naujas SPG bus montuojamas į šarvuotas mašinas pėstininkų transportui ir juo bus ginkluojami pėstininkų batalionai. Tai 12,7 mm, ilgo vamzdžio kulkosvaidis, greitošauda 500 šūvių per minutę, tikroji ugnis 1200 metrų.

Granatos — yra jų trys rūšys: F-1 gynybinė granata, su kištuko saugikliu, sprogsta po 4 sekundžių. Puolime nenaudojama dėl didelio veikimo spindulio; RGD-33 puolamoji granata turi dvigubo veikimo sprogdiklį. Saugumo kištukas ištraukiamas prieš vykdant puolimą, gi sprogdiklis veikia po 3.5 sekundės granatą išmetus (išcentrinės jėgos veikimu atpalaiduojamas saugiklis tuo pačiu metu padegamas juodasis parakas, kuris dega 3,5 sekundės iki pasiekia detonatorių). RG-42 — Pasalų granata turi taip pat dvigubo veikimo padegėją ir sprogsta po 4 sekundžių granatą išmetus, arba jai atsimušus į kietą daiktą — priklausomai kas eina pirma. Galima pridėti metalo lukštą, kuris duoda daugiau skeveldrų.

Prieštankiniai ginklai. Sovietai yra vienintėliai, kurie tobulina ir gamina paprastus prieštankinius ginklus, kokių Vakarų sąjungininkai senai jau negamina ir kuriuos išėmė iš apyvartos. Sovietai šioje srityje yra atsilikę, kai vakariečiai patobulino turėtas bazookas, prieštankinius šautuvus, vairuojamas (laidu ir infraraudonų spindulių pagalba) prieštankines raketas, tai rusai tebevartoja standartinę bazooką — RPG-2. Kiekvienas šaulių būrys yra ginkluotas dviem RPG-2. Tai 40 mm vamzdis, kuris iššauna raketą, pramušančią 80 mm šarvą. Raketa sveria 4 svarus, tiek pat sveria ir iššovimo vamzdis. Kaunamas atstumas — 150 metrų. Taiklumas menkas. Kadangi raketa prieš šūvį įstatoma į priekinį valzdžio galą, svorio centras atsiranda toli vamzdžio prieky, kas sunkina taikymą. Šaunama tik iš padėties gulom (tuo atžvilgiu amerikiečių panašaus tipo prieštankiniai ginklai pranašesni — užtaisoma iš taikytojo pusės, svorio centras beveik ant peties, gali šauti iš įvairių padėčių).

Taip vadinamas **82 mm prieštankinis pabūklas** — RP-82 (Vakariečių išimtas iš apyvartos) nelabai mėgiamas dėl savo svorio — 200 svarų, uždėtas ant stovo su dviem ratais ir vežamas pačių kovotojų. Tokių pabūklų yra du šaulių kuopoje. Tikroji ugnis 400 metrų. Siriečiai vartojo prieš žydus (1967 m.) RP-82 kaip pagrindinį prieštankinį ginklą, su stipria sprogstama medžiaga, arba baltuoju fosforu raketose ir šaudymo efektyvus atstumas siekė 2000 metrų.

Rusų pėstininkų batalionas ginkluotas šešiais RP-107 pgieštankiniais raketsvaidžiais, kurie sveria 1000 avarų ir įmontuoti ant stovo su dviem ratais. RP-107 vežamas GA2-69 vilkiko — autovežimio. Šaudymo tolis — 800 metrų (laikomas per mažas), pozicijoje kyšo apie 3 pėdas (geras taikinys priešui).

Prieštankinė valdomoji raketa "Šmel" skaitoma sovietų ultramodernus prieštankinis ginklas, prilygstantis prancūzų SS-11, arba vokiečių "Cobrai". Pagrindinės gerosios "Šmel" savybės, — tai judrumas, mažas svoris, didelė kaunamoji jėga. Blogos savybės — nepaslankumas ugniavietėje, lengvai pažeidžiamas (ugniavietėje gramozdiškas), menkas taiklumas. Nuo 1965 m. šis pabūklas yra įvestas į pėstininkų pulko sudėtį. Įrengtas baterijoje iš 4 raketų ant sunkvežimio GA2-69 platformos. Gali šaudyti tik sunkvežimiui stovint užpakaliu šaudymo kryptimi. Teoretiškai, stovas gali būti nuo sunkvežimio nuimtas ir šaudymui pastatytas ant žemės. Ši operacija nepraktiška, nes tai padaryti trunka virš valandos ir taikymo įrengimai vistiek pasilieka sunkvežimio kabinoje (ten pastoviai įmontuoti). Raketos yra 4 pėdų ilgio, sveria 60 svarų, turi keturis trikampius sparnus pastovumui ore palaikyti. Raketa valdoma laidu iš sunkvežimio kabinos. Šaudymo tolis iki 2000 metrų. Gali pramušti visų žinomų tankų šarvus.

Keletas "Šmel" yra įmontuota ant pėstininkams pervežti šarvuotų mašinų — BTR-40-A ir amfibinių — APC. Laidymo kryptis per vežimo priekį.

Prieštankiniai pabūklai, sovietų laikomi geri, tai turintieji specialius infraraudonų spindulių taikymo įtaisus (PBO-2) nakties veiksmams, ir automatinį taikymo įtaisą (PBO-3) dienos veiksmams. **Geriausiu prieštankiniu pabūklu** laikomas 57 mm (originalus pavadinimas: M-43 — įvestas kautynėsna 1943 m.).

Po Korėjos karo 1952 m. tas pabūklas buvo išimtas iš apyvartos. 1955 m. grąžintas ginklaviman patobulintas M-55, ir juo buvo apginkluoti egiptiečiai; gi 1956 m. išbandžius praktiškai Sinajaus fronte, šis pabūklas vėl grąžintas, kaip standartinis sovietų armijos ginklaviman. M-55 dėl savo ilgo 12 pėdų vamzdžio dažnai yra laikomas priešlėktuviniu pabūklu. Sviedinio prad. greitis — 4340 pėdų sekundėje. Pabūklas sveria 2200 svarų, prieštankinis sviedinys sveria 9 svarus, gyviems taikiniams kauti sviedinys sveria 11 svarų. Tikroji ugnis — 1000 metrų — 100 mm šarvui, 2000 metrų — 70 mm šarvui pramušti, 3000 metrų šarvuotiems automobiliams, šarvuotoms pėstininkų transporto automašinoms; 5000 metrų transporto sunkvežimiams; 9000 metrų gyviems taikiniams kauti. Kiekvienas pėstininkų batalionas ginkluotas šešiais M-55. Greitošauda 30 šūvių per minutę.

Sunkusis AM-45 prieštankinis pabūklas išimamas iš rikiuotės: didelis kalibras — 85 mm., ilgas — 15 pėdų vamzdis; pabūklas sveria 4.000 svarų; sviedinių svoris 23 ir 26 svarai; tikroji ugnis, kaip ir M-55, išskyrus į gyvus taikinius, siekia 14,000 metrų. Greitošauda 15 šūvių per minutę.

Minosvaidžiai — įgijo gerą vardą sovietų armijoje II Pas. karo metu. Platus minosvaidžių naudojimas Šiaurės Vietname rodo, kad rusai minosvaidžius tebelaiko pagrindiniu netarpiniu pėstininkų paramos ginklu. Tą patį galima pasakyti ir apie rusų apginkluotas Egipto, Sirijos ir Irako kariuomenes, kur kiekvienas pėstininkų batalionas yra ginkluotas aštuoniais M-43 minosvaidžiais, galinčiais naudoti Vakarų Europos kariuomenių turimas 81 mm minas. Toks pats kalibras yra ir rusų to tipo minosvaidžių. (Ankstyvesnieji modeliai buvo 82 mm). M-43 gali laidyti ir 82 mm minas — tolinaša iki 3,000 metrų, balto fosforo minas gali nusviesti iki 3,800 metrų. Šviečiančias minas — iki 2,000 metrų. Mažiausias minos kritimo atstumas nuo pabūklo laikomas 100 metrų (gera pusė — artima ugnies užtvara). Pabūklai sveria apie 30 svarų, šaudymo intensyvumas 26 sviediniai per minutę.

Minosvaidis PM-43 mažiau taiklus už M-43, greitošauda — 15 minų per minutę, 120 mm raketos, po 60

Redaguoja —
Š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.,
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

ŠAULIAI CALIFORNIJOJ

Šauliai, plačiai išsisklaidę Ramiojo vandenyno pakrantėse, yra susibūrę Juozo Daumanto šaulių kuopoje. Bendra ideja, bendri uždaviniai juos jungia krūvon.

Šiais metais kuopa įsigijo vėliavą, kuri bus iškilmingai pašventinta lapkričio 24 d., minint Lietuvos kariuomenės atkūrimo 50-tąsias metines. Šioms iškilmėms šauliai ruošiasi iš anksto, bet neatsilieka ir kitose srityse.

Californijos klimato sąlygos leidžia ištisus metus treniruotis sporte. Todėl ir sportinio šaudymo pratimai pradėti vaasrio 4 d. Frazier kalnuose, apie 60 mylių nuo Los Angeles. Laisvalaikiais, šeštadieniais, mėgėjai išvyksta sportuoti ir pailsėti gamtoje.

Senu papročiu Lietuvoje šauliai lankydavo mirusius narius ir puošdavo gėlėmis jų kapus. Čia, prisitaikant prie vietos papročių, šauliai lanko gegužės 30 dieną. O kapų skaičius nemažas: prof. M. Biržiška, B. Biržiškienė, gen. P. Tamašauskas, G. Grikavičienė, plk. ltn. gyd. V. Bendoravičius, plk. ltn. J. Milašis, kpt. J. Chmieliauskas, adm. ltn. V. Motieka, ltn. K. Kučinskas.

KARIO žurnalas numatytas išleisti padidintas lapkričio mėn. Liet. kar. atkūrimo paminėjimui. Šiam tikslui per KARIO atstovą šaulių kuopa paskyrė auką $25. LVS "Ramovė" Los Angeles sk. paskyrė $25 ir LDK Birutės draugijos Los Angeles sk. — $25. Aukos renkamos ir iš paskirų narių. — Iš "Draugo" **Š. K.**

JONINĖS

DLK Kęstučio šaulių kuopos nariai paminėjo tradicinę šaulių šventę birželio 22 d. š. V. Bagdono sodyboje, ant smėlėto Mičigano ežero kranto. Į vasaros žalumynais dengtą sodybą susirinko didžioji dalis kuopos šaulių, kurie atvyko su šeimomis ir artimaisiais.

Temstant, laužą atidarė kuopos pirm. š. P. Petrušaitis, pakviesdamas š. Marytę Wedeikienę jį uždegti. Savo atsiminimų, kaip Joninės buvo švenčiamos šiaurės Lietuvoje, papasakojo sav.-kūrėjas š. Ig. Paukštelis.

Prieblandoje liepsnojantis laužas, dainų sutartinė, šeimininkių sesių š. Em. Kleinotienės ir M. Wedeikienės skaniai paruošti užkandžiai, šeimininko š. Vl. Vilcino atkimšta vokiško alaus bačkutė ir kiti priedai, linksmai nuteikė dalyvių nuotaikas.

P. P.

PIRMASIS KANADOS ŠAULIŲ SUVAŽIAVIMAS

Birželio mėn. 22 - 23 dienomis Toronte įvyko pirmasis Kanadoje esančių Lietuvos Šaulių S-gos Tremtyje dalinių suvažiavimas, kuriame dalyvavo per du šimtus dalyvių.

Suvažiavime dalyvavo centro valdybos pirm. š. Vl. Išganaitis ir kiti CV nariai. Iš JAV svečiais dalyvavo Cicero jūrų šaulių "Klaipėdos", Vytauto Didžiojo ir Detroito St. Butkaus šaulių kuopų atstovai.

Taip pat dalyvavo ir sveikinimo kalbas pasakė Lietuvos generalinis konsulas Kanadai dr. J. Žmuidzinas, KLB krašto valdybos, KLB Toronto apylinkės, LK Kūrėjų-Savanorių sąjungos, Montrealio, Toronto skyrių valdybų, Baltic Veterans Corps ir ramovėnų atstovai.

Įsteigta Kanados Šaulių Rinktinė

Šeštadienį, 3 val. p.p. "Tėviškės Žiburių" redakcijos salėje įvyko bendras visų Kanadoje esančių šaulių kuopų valdybų posėdis, kuriame dalyvavo CV pirm. š. Vl. Išganaitis ir CV įgaliotinis Kanadai š. inž. J. Preikšaitis. Posėdį atidarė Toronto Pūtvio š. kp. pirm. š. St. Jokūbaitis. Posėdžiui pirmininkavo LK Mindaugo š.

---

svarų, gali būti nusviestos iki 5,500 metrų. Aptarnaujamas 6 kovotojų. Kilnojimui išardomas į 3 dalis, kurių kiekvieną neša du kovotojai. Pėstininkų batalionas ginkluotas keturiais PM-43.

TM-43 yra **sunkus 160 mm minosvaidis**, svaidantis 90 svarų minas iki 4,800 metrų. Pabūklas sveria 980 svarų, daugiau tinka gynybos veiksmams.

Yra pagamintas, bet kautynėse dar neišbandytas, **120 mm PRM-65**, su raketinio veikimo mina, siekiančia taikinį iki 12 kilometrų. Šis minosvaidis eventualiai pakeis esamus 120 mm. ir 160 mm. minosvaidžius.

Sovietų **raketų svaidytojas** "Katiuša" naudotas II Pas. kare, su kaikuriais pagerinimais. Du jo tipai, BM-13 ir BM-24, tebėra ginklavime. BM-14, BM-16 ir BM-20 išimti iš apyvartos. BM-13 laido 36 raketų salvę iki 6 kilometrų atstumo; laidymo stovas montuotas ant čekų "Tatra" sunkvežimio, keturiom eilėm po 8 ir 9 raketas. Mažesnė sunkvežimio ZIL-III platforma talpina 3 eiles, po keturias raketas. 130 mm raketos sveria po 58 svarus, su smūgio degtuvu. **Raketa RUS** sveria 60 svarų su šrapnelio užtaisu; turi laiko degtuvą.

BM-24 montuota ant 12 tonų Ural sunkvežimio platformos, **240 mm raketa** sveria 250 svarų ir nulekia 7 kilometrus.

Abu "Katiušos" modeliai ateities veiksmuose vargu ar ras vietos: — užtaisymas trunka 15 minučių, šauna visą užtaisą, kuris palieka didelį debesį dūmų ir dulkių. Nepraktiškas ugnies panaudojimas apšaudant plotą; raketos turi didelę sklaidą.

Minėtų raketsvaidžių pakaitalu numatoma **"Luna" sistema**, turinti branduolinės energijos užtaisus. (Egiptiečių ginkluota normaliu užtaisu). **Luna-1 raketsvaidis** montuotas ant PT-76 amfibinio žvalgymo tanko. Bendras svoris 15 tonų. Elektros srove padegamas dviejų skyrių raketos kietas kuras (raketos ilgis 33 pėdos — užtaisui tenka 9 pėdos; bendras svoris 5000 svarų; sprogstanti dalis sveria 660 svarų), kuris gali nuskraidinti raketą iki 60 kilometrų. (Pagal egiptiečių artilerijos generolo pareiškimą, kuris pateko žydų nelaisvėn, šalia turėto Luna-1, egiptiečių ginklavimui rusų buvo pažadėta papildyti dar **Luna-2**, 80 kilometrų, ir **Luna-3**, 120 kilometrų tolinašos raketsvaidžiais).

(Bus daugiau)

Suvažiavimo dalyviai su kuopų vėliavomis

kp. valdybos narys š. J. Šiaučiulis, sekretoriavo š. J. Zavys.

Svarbiausiu posėdžio dienotvarkės punktu buvo Kanados šaulių rinktinės steigimas. Po įvairių atstovų pasisakymų bei paaiškinimų, pasiūlymas visų pritarimu priimtas ir iš esančių Kanadoje šaulių dalinių sudaryta Kanados Šaulių Rinktinė su būstine Toronte.

Rinktinės valdybos pirmininku vienbalsiai išrinktas š. St. Jokūbaitis. Be jo, į valdybą įeina š. V. Bačėnas, š. P. Gulbinskas ir visi kuopų valdybų pirmininkai.

Meninėje dalyje pasirodė solistė iš Montrealio G. Čapkauskienė. Akompanuojama jauno muziko Gavėdos, ji padainavo keturias lietuvių kompozitorių dainas ir dvi arijas iš operų.

A. Sutkaitis vykusiai padeklamavo iš savo kūrybos, skirtos Suvažiavimo pagerbimui. Gera šokių muzika ir gausiai gėrybėmis apkrauti stalai gerai nuteikė vykusio pobūvio dalyvius.

Maldos, midus ir atsisveikinimas

Sekmadienį, birželio 23 d. 11 val. visi Suvažiavimo dalyviai su vėliavomis atvyko į šv. Jono Krikštytojo bažnyčią dalyvauti pamaldose. Šv. mišias atlaikė ir dienai skirtą pamokslą pasakė Toronto Pūtvio š. kp. garbės šaulys kun. klebonas P. Ažubalis. Prie dėl Lietuvos laisvės žuvusiųjų paminklo padėta gyvų gėlių puokštė.

Po pamaldų visi Suvažiavimo dalyviai rikiuotėje, su vėliavomis, nužygiavo į gretimą parką, kur padarė bendrų ir grupinių nuotraukų.

Vėliau, salėje įvyko bendri atsisveikinimo pietūs, kurių metu buvo tęsiami sveikinimai.

CV pirm. š. Vl. Išganaitis padarė gana platų ir išsamų S-gos veiklos pranešimą, apimantį ateities darbo gaires.

Pietų stalui paįvairinti mindaugiečiai padarė nelauktą staigmeną. Jie su ceremonijomis įritino į salę lietuviško midaus statinaitę, kurią globojo "senovės Lietuvos karys", kurį gerai pavaizdavo mindaugietis A. Sutkaitis.

Suvažiavimo proga, CV pirmininkui buvo įteiktas Toronto Pūtvio š. kuopos meniškas adresas ir "Lithuanians in Canada" knyga.

Išplatinta keliolika egz. S-gos garbės nario R. Skipičio "Nepriklausomai Lietuvai" knygos. Mindaugietis V. Sušinskas taip pat surinko gražią sumą aukų tos knygos leidimo išlaidoms padengti.

Aplamai, pirmasis Kanados šaulių Suvažiavimas praėjo gerai, paliko malonų įspūdį kiekvienam dalyviui ir neabejotinai paskatino šaulius veikimui. Toronto Pūtvio š. kuopos valdyba ir jos talkininkai darbą atliko sąžiningai.

Reikia tikėtis, kad sekančiais,, Sąjungos jubilėjiniais metais, toki suvažiavimai įvyks Kanadoje ir JAV.

J. Šiaučiulis

ALGIRDO BUDRECKO PASAKYTA KALBA Š. VLADO IŠGANAIČIO PAGERBIME

Iš anksto žinojom Vlado Išganaičio kuklią lietuvišką sielą ir kad jis nesutiks kad jam būtų daromas pagerbimas, todėl jo vardinių proga buvo suruoštas priėmimas ir jam padaryta staigmena.

Kolegos šauliai ir šaulės vertindami jo nuveiktus darbus tautai, tėvynei ir Šaulių sąjungai jautė pareigą ir didelį malonumą mielam solenizantui suruošti nors ir kuklų bet nuoširdų vardadienio pagerbimą š.m. birželio mėn. 30 d. Vyčių salėje.

Pobūvį pradėjo J. Petrauskas. Vėliau kalbėjo A. Valatkaitis, A. Budreckas, iš Kanados — S. Jokūbaitis, R. Skipitis, kun. Borevičius, S. Petrauskienė, S. Bernatavičius, kun. Kubilius ir P. Tomkevičius.

Vardadienio ir pagerbimo proga solenizantui Vladui Išganaičiui buvo įteiktas adresas su parašais, paruoštas Vytauto Didžiojo Šaulių kuopos. Taip pat š. S. Jokūbaitis įteikė adresą Kanados Pūtvio šaulių kuopos vardu.

Vladas Išganaitis kilimo zanavykas. Lietuvai kuriantis jis įstojo į kariuomenę. Kariuomenėje būdamas baigė puskarininkų mokyklą. 1920 m. įstoja į Šaulių Sąjungą ir joje dalyvauja iki Lietuvos nepriklausomybės netekimo. Amerikoje jis daug prisidėjo prie Sąjungos atkūrimo. Taigi arti pusšimtis metų kai Vladas Išganaitis nuoširdžiai ir su pasiaukojimu dirba šauliams.

Būnant kariuomenėje, jam teko dalyvauti įvairiuose karo frontuose ir kariauti su Lietuvos priešais. Visur pasižymėjo dideliu darbštumu ir drąsa. Už visą tai buvo apdovanotas medaliais ir ordinais.

Jis aktyviai dalyvavo Valkininkų - Giedraičių karo fronte, Suvalkų fronte, taip pat kovose prie Radviliškio su bermontininkais.

Lietuvos Nepriklausomybės karui pasibaigus, jis pasiliko toliau dirbti

Iš k.: estų veteranų atst. garbės svečias R. Tralla, S. Kairys, p. Žmuidzinienė, Lietuvos konsulas dr. J. Žmuidzinas, M. Jokubaitienė, C.V. pirm. V. Išganaitis, p. Balčiūnienė, p. Balčiūnas ir E. Jankutė.

kariuomenėje kadro viršilos pareigose.

Išėjęs į atsargą dirbo policijos žinyboje. Atėjus okupacijoms jam teko dirbti pogrindy.

1925 m. Vladas Išganaitis paskiriamas Griškabūdžio Šaulių būrio vadu. Ten būdamas pasižymėjo savo dideliais gabumais. Šaulių būrys iš 30 narių, jam vadovaujant, išaugo iki 200 narių, tik dėka jo darbštumo ir sugebėjimų. Jam vadovaujant, šis būrys pasižymėjo savo kultūrine veikla.

1930 m. Vladą Išganaitį matome Lukšių šaulių būrio vadu. Ir čia, jam vadovaujant būriui, iš 30 narių skaičius padidėja iki 230 šaulių. Tas pats atsitiko paskyrus jį šaulių vadu į Plokščius ir Gelgaudiškius. Jo vadovaujami būriai išaugdavo dešimteriopai. Tai išdavos jo didelio sugebėjimo, darbštumo ir atsidavimo Šaulių sąjungos idealams.

Vladas Išganaitis atvykęs į Ameriką ir čia nenurimsta. Jis visą laiką dirbo ir dėjo visas pastangas atgaivinti Šaulių sąjungą. Jo norai ir troškimai išsipildo. 1954 m. įsteigta Vytauto Didžiojo Šaulių kuopa Čikagoje. Įsteigtoje šaulių kuopoje Vladas Išir kartu vadovauja meno kuopelei. ganaitis eina vicepirmininko pareigas šiuo metu, garbusis šaulys Vladas Išganaitis yra Centro valdybos pirmininkas ir Vytauto Didžiojo šaulių kuopos pirmininkas.

Atkurta Šaulių sąjunga tremty išaugo į didelę organizaciją visoj Amerikoje ir taip pat Kanadoje.

Bent trumpai prisiminus solenizanto nuveiktus darbus tautai, tėvynei ir Šaulių sąjungai Lietuvoje ir dabar Amerikoje, tenka didžiuotis jo nuveiktais darbais ir nuoširdžiai už visą tai padėkoti.

Vardinių proga sveikiname mūsų šaulį, lietuvių šaunų patrijotą Vladą Išganaitį ir linkime toliau nenuilstamai dirbti taip svarbų mūsų tautai ir lietuvybės išlaikymo darbą.

Laimingų, giedrių dienų ir daug sveikatos linkime Jums.

ŠAULYS — FILOSOFIJOS DAKTARAS

Vaidievutis Andrius Mantautas, Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio vaikaitis, bei Sofijos Pūtvytės ir Aleksandro Mantautų sūnus, profesoriaudamas dviejuose universitetuose, dabar įgijo ir filosofijos daktaro laipsnį. Jam puikiai pavyko per dvi su puse valandos prieš aštuonius profesorius apginti disertaciją "Meisterio Eckharto misticismas ir jo vieta Vakarų filosofijos istorijoje". Daktaro diplomas su atatinkamomis insignijomis jam buvo įteiktas garsiojo Fordhamo katalikų universiteto iškilmių salėje. Iškilmėse dalyvavo jo tėvas, LŠST garbės narys, Aleksandras Mantautas bei solenizanto žmona Irena ir duktė Idalija.

Dr. V. Mantautas yra pasižymėjęs šaulių ir skautų veikėjas. Jisai išskirtinai buvo mėgiamas ir amerikiečių studentų. Išsikeliant į kitą universitetą, studentai iškilmingai jam įteikė taip vadinamą "Auksinę lentą". Pagal to universiteto studentų tradicijas, pastarieji taip pagerbdavo tik senus ir labai nusipelnusius savo profesorius.

Po diplomo įteikimo iškilmių, brolis Vaidievutis Mantautas su šeima išvyko trumpoms atostogoms.

Šauliai nuoširdžiai linki profesoriui, daktarui ir broliui šauliui Vaidievučiui gražios sekmės mokslininko karjeroje. -av-

Kanados šaulių rinktinė, iš k.: S. Bernatavičius—svečias iš JAV-bių, P. Gulbinskas, V. Išganaitis, rinktinės pirm. S. Jokubaitis, S. Jakubickas, P. Kanopa ir V. Bačėnas.

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ. 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

ASMENYBĖS PASIREIŠKIMAS KULTŪROJE

Kaip žmogus savo prigimtimi yra dvilypis tvarinys, susidedantis iš kūno ir dvasios, taip ir jo visas gyvenimas, nes be materialinių gėrybių, jam būtinai reikalingos dvasinės vertybės, be kurių jis skursta, nyksta. Protui — šviesa, širdžiai meilė, o sielai savas vidinis dvasinis pasaulis, kūrybingumas, kultūrinės apraiškos yra neišvengiama būtinybė. Žmogus pats kuria savo gyvenimo sąlygas ir be kultūros jis negalėtų išsilaikyti, negalėtų savęs išreikšti, negalėtų perduoti kitiems tą, ką jis mąsto ir jaučia. Kultūra, tiek daug davusi žmonijai, tautoms, ji daug duoda ir atskiram individui: praskaidrina jo visą gyvenimą. Nei vienas nenorime būti pilnai sotus vien duonele, vis ko tai daugiau siekiame, trokštame.

Žmogaus kultūrą esame įpratę skirti į vidujinę ir išorinę. Išorinė kultūra, kuri daugiau priklauso nuo sukultūrintos aplinkos — civilizacijos, technikos lygio, — yra greičiau pastebima ir visiems suprantama. Idealu, kada išorinė ir vidujinė žmogaus kultūra, viena kitą papildydamos, sutampa. Bet jos kartais ir skiriasi, svyruoja, viena kitą net nustelbdamos.

Kas gi sudaro tą žmogaus kultūrnigumo pilnatvę, kurią galėtume idealizuoti? Čia tautų ir net atskirų žmonių pažiūros skirtingos. Vieni skaito kultūringais pasiekusius tam tikro mokslo, įsigijusius diplomą, gerą profesiją—specialybę, perskaičiusius daug knygų, išmokusius svetimų kalbų; kiti — skoningai apsirengusius, mokančius laikytis kompanijoje, gražiai elgtis, sklandžiai reikšti savo mintis ir t.t.; dar kiti turtą stato pirmoje eilėje — turtingi namai, gražūs baldai, brangūs paveikslai, puikios vaišės... Tai daugiausia suprantami dalykai, kurie gali tik papildyti vidujinę žmogaus kultūrą. Žmogaus dvasinis pasaulis ne taip greitai matomas bei suprantamas. Kartais tenka su žmogumi ilgokai pabendrauti, kol jis tau atsiskleidžia, kol pajunti jo dvasinę vertę.

Dvasinė žmogaus kultūra būna tiesiog prigimta, arba ilgo auklėjimosi vaisius. Jos ir mokslas neduos, jei jį sausai, tik kaip teikiamas protui žinias priimsi, jei mokslavietė neturės tradiciniai kultūrinės aplinkos ar jos įskiepyti nepajėgs. Vidujinė kultūra neapčiuopiama, tai tradicijomis išugdytas gyvenimo būdas, jo kryptis, darbo ir auklėjimosi pobūdis. Vidinis žmogaus nusiteikimas — tai kas tai neaptariamo, dvasinio, einančio iš paties žmogaus vidaus. Tai lyg širdies balsas, kuris diktuoja taip, o ne kitaip, šiuo ar kitu atžvilgiu elgtis. Tai tikrasis žmoniškumas, tinkamas atsinešimas į žmones ir aplinką. Šis žmogaus vidus nepakartojamas, nepamėgdžiojamas, jis priklauso kūrybinei individualiai asmenybei.

Žmogaus vidus ir išorė yra du visai skirtingi dalykai. Tačiau, kuo labiau juos sutapdinsime, tuo arčiau pajėgsime stovėti prie žmogiškosios kultūros pilnaties.

Nors ir labai elegantiškos būtume ir sulig paskutinės mados, apsirengime ir kosmetikoje, ir gražiausio elgesio išmoktume, bet, jei dvasinė kultūra mūsų negaivins, visvien liksime neįdomios, šaltos, bendros masės moterys. Ir atvirkščiai, jei mūsų dvasinė kultūra bus ir labai brandi, bet jei mes savo išore būsime apsileidusios, nemokėsime tinkamai elgtis, gražiomis formomis reikštis — mūsų dvasinė kultūra kentės.

Ieškant darbo, ar bent kur prisistatant, pirmas dėmesys krinta į žmogaus išorę. Būtų idealu, jei moters išorė būtų tartum etiketė jos vidaus pasaulio. Augštos dvasinės kultūros moteris nesirengia iššaukiančiai, bet santūriai, kukliai ir kartu moderniai. Apsirengimas tai moters individualus kūrybinis pasireiškimas. Apsirengime atsispindi ir moters siela, lygiai kaip ir jos buto įsiruošime, kuris gali būti modernus, bet šaltas, arba, pridedant mūsų tautinius jausmus, nors ir kuklus, bet šiltas, jaukus, tartum kalbantis... Laiminga moteris, kuri turi daugiau pretenzijų į rūbų paprastumą ir į gilesnį pareigos supratimą, kuri yra visuomeniška, taktiška, savę ir kitus gerbianti.

Dvasinė žmogaus kultūra neturi baigtinumo ribų. Ji neapribojama jokiais diplomais, jokiais

KAS NAUJA MŪSŲ SPAUDOJE

Niekas taip žmogų niesieja su kultūra, kaip gera knyga, spauda, nes tik ji labiausiai plečia ir praturtina mūsų akiratį, mūsų dvasinį pasaulį. Anais gerais laikais Lietuvoje buvo paskelbtas konkursas vienu sakiniu geriausiai aptarti spaudos reikšmę. Jį laimėjo jauna mergina šiuo posakiu: "Tik laukiniai laikraščių neskaito." Spauda yra tinkamiausias kultūringų žmonių ryšis tarpusavy ir su visu pasauliu. Tik per spaudą išryškėja geriausios idejos, gražiausios mintys. Kas svarbiausia — jos nežūva, kaip vėjas, neužsimiršta ir lieka geriausi laiko ir žmonių liudininkai. Dėl to, yra labai svarbu spaudoje atžymėti svarbiausius įvykius, darbus ir jais atsižymėjusius asmenis, nes tai yra dvasinis tautos turtas. Ir šiame mūsų skyrelyje norima, kiek ribota vieta leidžia, atžymėti bent mums labiausiai aktualius ir įdomiausius naujus leidinius.

Pr. Alšėnas, MARTYNAS JANKUS, 394 pusl. Išleido Juozas J. Bachunas 1967 m. Kaina 4 dol.

Tai gerame popieriuje gražiai išleista, daug iliustruota įdomiomis nuotraukomis ir spaudiniais, knyga. Tai ištisai dokumentinis leidinys, kur sudėta visa, aprašomą asmenį bei jo gyventą laikotarpį liečianti, istorinė medžiaga. Autorius tą medžiagą surinko iš mūsų spaudos įvairiausių šaltinių, glaudžiai bendradarbiaudamas su Jankaus vaikais, ypačiai su jo dukterimi Elze Jankute.

Knyga padalinta į 9 skyrius, kurių pirmame paduodama daugiau biografinės žinios. Toliau "Aušra" ir jos leidimas, kurio pati didžioji našta krito ant Jankaus pečių. Jei D. Lietuvos veikėjai parūpindavo "Aušrai" turinį, tai leidimo, spausdinimo, pristatymo ir išlaidų našta teko jam. Čia jis parodė tiek pasiaukojimo ir idealizmo, kuris šiais laikais daugumai mūsų jau vargiai ir besuprantami. Toliau, jo milžiniška reikšmė savo krašte tautinės gyvybės išlaikyme, jo susipratime ir išsilaisvinime. Tas skyrius siekia iki Klaipėdos Krašto prijungimo prie D. Lietuvos. Paskui — "Rambyno ir Bitėnų idilija" — nepriklausomybės laikai. Ir taip sistemingai peržvelgiama šio mūsų iškilaus Maž. Lietuvos patriarcho gyvenimo veikla iki pat tremties dienų ir jo mirties. Sekančioje dalyje surinkta visa, kas buvo pasakyta, parašyta apie M. Jankų. Kruopščiai surinkęs ir sugrupavęs visą tą brangią istorinę medžiagą, Alšėnas atliko nepaprastai vertingą darbą. Jis tą medžiagą įamžino, ji nebepražus. Dabar reikalinga talentingo rašytojo plunksna, kuris tą medžiagą suvirškinęs, populiaria forma pavaizduotų tą didelį gyvenimą eiliniam skaitytojui, o ypač sekančioms jaunosioms kartoms, kad jie žavėtųsi ir kitiems į svetimas kalbas išverstų, nes tokių didvyrių nekiekviena tauta susilaukia.

LITHUANIAN CATHOLIC WOMEN — Lietuvių Katalikių Moterų judėjimo 60 metų sukaktis. L.K.M. Organizacijų Pasaulinės Sąjungos leidinys, 32 psl. knygelė, parašyta anglų kalba.

L.K.M.O.P. Sąjunga, minėdama 50-ties metų Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo, 60 metų nuo katalikių moterų organizuotos veiklos Lietuvoje ir 45 metų nuo visų moterų katalikių organizacijų susijungimo į vieną Organizacijų Sąjungą, — nutarė išleisti šį leidinį, anglų ir prancūzų kalbomis, grynai propagandiniu tikslu apie Lietuvą ir jos moterų veiklą, kuris platinamas plačiame pasaulyje, ypatingai tarp Katalikių Moterų Organizacijų Unijos narių — organizacijų iš 65 kraštų. Tai puikus pasitarnavimas Lietuvai, jos jubilėjinių metų proga.

Šiame leidinėlyje telpa pagrindinės žinios apie Lietuvą — geografinės žinios skaičiais ir vardais ir Lietuvos gyvenimo svarbiausios datos. Pirmas skyrius — Lithuania, užima 20 psl. Čia trumpai sutraukta Lietuvos istorijos eiga, Nepriklausomybės netekimas po II Pas. karo, religijos padėtis rusų komunistų okupuotoje Lietuvoje (rašo vysk. Brizgys) ir 12 psl. apie lietuvių katalikių moterų organizacijų veiklą Nepr. Lietuvoje ir dabar užsieniuose, taip pat ryšiai su Pasauline Katalikių Moterų Organizacijų Unija. Gale įdėtas Europos žemėlapis, su nurodyta Lietuvos vieta, o šalia padidintas Lietuvos žemėlapis su svarbiausiais miestais, neišskiriant ir Gardino. Sąjunga taip pat leidžia savo šapirografuotą biuletenį lietuvių kalboje, pavadintą **L. K. M. O. P. ŽINIOS** (Lietuvių Katalikių Moterų Organizacijų Pasaulinės Sąjungos žinios). Čia daugiausia dedamos žinios apie lietuvių katalikių moterų organizacijų veikimą visame pasaulyje. Čia randame daug moterims įdomių žinių iš viso pasaulio kraštų. Paskutiniame — 4 nr. yra įdomūs Pasaulinio Moterų Kongreso nutarimai, apie kuriuos rašoma: "išstudijavusios dialogą techniškai, psichologišku ir doktrinos požiūriu, pataria jį praktikuoti šeimoj, socialiniame— visuomeniniame gyvenime, Dievo Tautoje ir Bažnyčioje. Jis naudingas moterims, jeigu jos nori pilnai pasiruošti duoti savo specifinį įnašą į naujo pasaulio kūrybą ir Bažnyčios misiją."

Tų Sąjungų Unijos komitetan įeina ir lietuvių atstovė — B. Šlepetytė-Venckuvienė, kuri puikiai reprezentuoja Lietuvą ir jos moteris.

Gegužės KARIO viršelis su VLIKo pirm. atvaizdu yra darytas iš *Liudo Tamošaičio*, KARIO bendradarbio, nuotraukos. Red.

---

laipsniais. Dvasinis kultūros ugdymas, kaip tekantis šaltinis — nesibaigiantis. Tobulėjimui nėra ribų, tačiau reikia dirbti, reikia auklėtis ir nuolat save kontroliuoti — ar gerai atlikome vieną ar kitą mums pavestą ar pačių pasirinktą darbą, ar tinkamai vienu bei kitu atveju pasielgėme, o gal buvo galima dar geriau. Tik tuo būdu galime pakelti savo vidujinę kultūrą, prisidėti prie savo sielos ugdymo. Norėdamos savo dvasinę kultūrą pakelti, nebijokime darbo ir ne paprasto paviršutiniško, bet kieto darbo. Ką darome namie ar organizacijoje, žiūrėkime, kad, kaip tik galima, kuo geriausia atliktume. Nėra to darbo, tos kūrybos, ką negalėtume geriau atlikti. Mes kartais pačios nežinome, kiek kūrybinės galios savyje slepiame.

Kadangi esame maža ir po pasaulį išsibarsčiusi tauta, mums reikia kuo daugiau giliai galvojančių asmenybių — kultūringų moterų. Jų norėtmue kuo daugiau turėti sesių šaulių tarpe, kurios nebijos išsiskirti iš kitų savo tautiniais bruožais ir nepasiduos nuolat besikeičiančiai aplinkos viešpataujančiai dvasiai. Tokios asmenybės gali daug padėti mūsų jaunai priaugančiai kartai, kad ir ši, augdama toli nuo tėvynės, galėtų bręsti savoje tautinėje kultūroje.

K. Kodatienė

Ir vėl turime nulenkti galvas, pagerbdami tylos minute žuvusius P. Vietname mūsų brolius, lietuvius karius. Nakties kautynėse ties Dow Tieng, Didįjį Penktadienį, bal. 12 d., sutiko mirtį jaunas čikagietis karys **Alan P. Butkus**. Jo tėvai gyvena Čikagoje. Žuvo sulaukęs vos 20 metų. Kitas lietuvis, laivyne, dalies viršininkas **Ronaldas Rakūnas** žuvo Da Hang prieplaukoje nelaimingo atsitikimo atveju, sulaukęs vos 22 metus. Jo tėvai gyvena Čikagoje. Tegu jų paaukotos gyvybės suteikia visiems jėgos toliau kovoti už laisvę.

— **Edmundas Butkus**, brolis žuvusio Alan, tris metus praleido V. Vokietijoj su Amerikos kariniais daliniais, kaip chemikas.

— **Šarūnas Mikulskis** laimingai baigė karinę tarnybą ir grįžo pas tėvelius į Čikagą.

— Lakūnas **Leonas Rusėnas**, kilęs iš Čikagos, įstojo į aviacijos technikinį centrą ir baigęs mokyklą, tapo aviacijos specialistas—mokytojas. Jis lankė De Paul universitetą.

— Inž. ltn. **U. Kubilius** visus 12 mėnesių išbuvo Vietname ir grįžo į JAV, pas tėvus, kurie gyvena Westwoode, Mass. Tarnybą jis baigs JAV.

— **Remigijus Bičiūnas**, ilgą laiką išbuvęs marinuose, San Diego, Cal., baigė karinę tarnybą ir sugrįžo į Čikagą.

— **Edward Uzemeckas**, kilęs iš Skokie, Ill., išvyko į JAV kariuomenę. Jam išleistuves paruošė jo tėveliai.

— **Vincas Matulis**, kilęs iš Čikagos, savanoriu išvyko į karinę tarnybą ir po 4 mėnesių apmokymo ir atostogų, išvyko į Okinawą, kur dar turės išeiti specialų džiunglių karo apmokymą. Vėliau vyks į P. Vietnamą.

— **Andrius Pužauskas**, "Naujienų" red. Algirdo ir St. Pužauskų sūnus, atlikęs JAV armijoj, Fort Leonard Woods, inžinerijos brigadoje pradinį apmokymą, buvo parvykęs į Čikagą. Po atostogų išvyko į V. Vokietiją.

— **Juozas Preikšaitis** tarnauja kariuomenėj kaip elektronikos technikas prie radaro; buvo atvykęs pas savo tėvelius į Čikagą atostogų, o po jų — vėl į Tolimuosius Rytus.

— **A. Alantas**, iš Detroito, dabar tarnauja JAV kariuomenėje ir yra P. Vietname karo lauke.

— **Alen Petrulis** atostogavo Graikijoj. Jis ten nuvyko iš V. Vokietijos, kur stovi jo dalinys. Šiuo metu jis grįžo į Čikagą.

— Karys **Gl. Nasakaitis**, kilęs iš Čikagos, dėkoja SW Herald News, kad gauna P. Vietname įvairių paketėlių—dovanų ir džiaugiasi, kad palikę artimieji savo krašte, jų neužmiršta. Taip pat ir pfc. **T. Kuropas** dėkoja iš Vietnamo už dovanas. Neužmirškime savųjų karių, kurie kovoja ir žūsta, kad mes čia laisvi gyventume.

— Ltn. **Rimas Navikėnas**, tarnaująs Kanados kariuomenėje, atostogas praleido Montrealyje pas savo motiną. Kpt. **Paukštaitis** gavo paaugštinimą pareigose. Jis eina ryšių dalies vado pareigas.

— **Vytautas Palevičius**, kurio tėveliai gyvena Roselande, šiuo metu tarnauja savanoriu JAV armijoj, inžinerijos dalinyje. Gegužės mėn. 9 d. jis sugrįžo sveikas ir laimingas iš Pietų Vietnamo karo lauko. Ten dirbo prie minų išmontavimo, kurias padėdavo komunistai. Iš nuvykusių jo grupės 37 karių tik 12 liko gyvų ir sužeistų.

— Lietuvos karo savanorių-invalidų V. Vokietijoje yra dar nemažas skaičius. Štai jų keletas: **Pranas Bagdonavičius, Jonas Dūda, Petras Gudelis, Kostas Jankauskas, Antanas Nulis, Liudvikas Jonikaitis, Juozas Kriščiūnas, Stasys Kundrotas, Vladas Maleckas, Antanas Mažeika, Petras Paulikas, Pranas Plauska, Juozas Rizauskas**. Žinoma, jie visi yra senesnio amžiaus, todėl Balfas ir mūsų karinės organizacijos, kiek galima, turėtų nors ryšius su jais palaikyti ir varge esančius sušelpti.

— — —

Šiuo metu veikia dar trys lietuvių daliniai prie JAV armijos, tai Schwetzingene, Kaiserslauterne ir Darmstadte. Visi trys iškilmingai minėjo Nepriklausomybės paskelbimo jubilėjų. Programą visur atliko Vasario 16 gimnazija.

LIETUVIAI KARIŠKIAI DĖDĖS SAMO KARIUOMENĖJE

Šį pavasarį pastebėjome, kad eilė lietuvių buvo pakelti į karininkus JAV karinėje tarnyboje. Pagal š.m. balandžio 8 d. egzekutyvines nominacijas į aviacijos vyresnius leitenantus pakelti: **Leonard Gricius FV 313-7755; Richard Korejwo** (Koreiva) **FV 3129689** ir **Vilius Ramunas FV 312-2859**. Pagal š.m. balandžio 10 d. nominacijas į armijos jaunesnius leitenantus — **Martin L. Mikstas Jr., Michael A. Konopka 05424784**; į armijos kapitonus **Benjamin Narbuth** (Narbutas).

Gegužės 6 d. egzekutyviniu nutarimu Karo Laivyno Akademiją baigė **Algimantas Vasiliauskas** ir **Barry Yankolonis** (Jankulionis).

Gegužės 15 d. į aviacijos pulkininkus leitenantus buvo pakelti **William J. Baltrušaitis 38879, Joseph R. Bekius 27699** ir **Ronald D. Blenis 52588**.

Pagal gegužės 22 d. nominacijas, **Paul F. Stulgaitis** pakeltas į armijos jaun. leitenantus; **Joseph Milkevitch** (Milkevičius) **FV 3145314** į aviacijos vyr. ltn. (medikų korpe) ir **John J. Simonaitis Jr. FV 3114335** į aviacijos medikų kapitonus.

Pagal birželio 28 d. nominacijas į aviacijos kapitonus pakeltas **John A. Kulas FV 3104045, Edward C. Noyallis** (Naujalis) **FV 3117708** ir į vyr. leitenantus — **John Veteikis FV 314-7633** bei **Joseph A. Yurkiewicz** (Jurkevičius) **FV 3148469**.

Algirdas Budreckis

Tauriam Lietuviui skulptoriui
A. A.
VYTAUTUI RAULINAIČIUI
tragiškai žuvus, jo šeimai, KARIO redaktoriui broliui Zigmui ir visiems artimiesiems reiškiame brolišką užuojautą.

Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje
Centro Valdyba

— 5 tonų transporto sunkvežimis **M-656** pritaikytas judėti visokiais keliais pakankamu greičiu, kad strateginius transportus galėtų atlikti nepriklausomai nuo geležinkelių. M 656 prototipas tebenaudojamas vežioti armijos "Pershing" raketas. Dar šių metų pabaigoje bus pagaminta apie 500 vežimų, šešių cilindrų variklio, automatinės transmisijos, žemo spaudimo padangų, galės plaukti negiliuose vandenyse, važiuoti dumblu, pelkėmis. Tai būtų didelis palengvinimas transportui, nes pilnai pritaikius M-656, tiekimas paliktų priklausomas tik nuo tiltų — suardyti keliai nebūtinai turėtų būti taisomi.

— Bandomas **cementas**, kurio kietėjimo procesas truktų 30 minučių, iki pasiektų reikiamą atsparumą (šiuo metu bendrai naudojamo cemento kietėjimo procesui skiriama 28 dienos). Šiuo cementu susidomėjo amerikiečių oro jėgos. Jos galėtų panaudoti tą cementą lėktuvų kilimo - tūpimo takus taisyti.

— Amerikiečių **M-16** šautuvas turės pritaikytą **40 mm granatų svaidytoją**. Tai bus didelis pagerinimas, nes sviedžiant granatas ranka, kovotojas turi atsikelti nuo žemės. Artimose kautynėse tuo jis padidina taikinį ir judėsiu išsiduoda. Granatų svaidytoją, gi, gali panaudoti iš tos pačios padėties kaip ir šaudant.

— Nešiojamas **35 svarų radaras**, naudojamas marinų Vietname, duoda geras išdavas. 1500 pėdų atstu perduoda judančio žmogaus vaizdą. Tai mažiausias ir lengviausias radaras iki šiol pagamintas praktiškam naudojimui. Visa stotis nešama 5 kovotojų. Pritaikyta sekimui naktį.

— **"Strategy"**, B. H. Liddell Hart. Antras pataisytas 1967 m. leidinys, 430 puslapių. Išleista F. A. Praeger, Inc. New York - Washington. Kaina $8.50.

Liddell Hart klasikinių karų pavyzdžiais, vaizdžiai nagrinėja netiesioginius įvairių kraštų veiksnius, įtakingus karinėms doktrinoms ir strategijai, paskutinių 20-ties šimtmečių bėgyje. Pirmoji laida pasirodė 1954 m., kai buvo išsprogdinta pirmoji vandenilio bomba. Ta proga autorius iškėlė mintį, kad nauji ginklai bus inspiracija vystyti "naują partizaninių veiksmų strategiją". Antrojoje pataisytoje laidoje ta tema jis įvedė atskirą skyrių. "Prieš 30 metų esu įrodinėjęs, kad norint taikos reikia pažinti karybą, šį kartą turiu pridėti: ypatingai subversinę ir partizaninę." Autorius iškelia subversnių ir partizaninių veiksmų formas, statomus uždavinius, tačiau nieko nepasiūlo kovai prieš šios rūšies karybą.

Besiįdomaujantiems militarinės politikos raida L. Hart samprotavimuose rasis vertingų minčių.

— Italai **76 mm lauko patranką** pritaikė automatiniam šaudymui ir ja ginkluoja laivyno jėgas. Greitošauda — 80 šūvių per minutę, tolinaša — virš 17 kilometrų. Naikintojas "Fulmine" tokiom patrankom jau ginkluotas.

— Rusijoj veikia 600 propagandos ir diversijos mokyklų iš kurių kasmet išleidžiama 15,000 paruoštų "tautų išsilaisvinimo judėjimui, jo organizavimui ir vedimui viso pasaulio kraštuose. Kas tikrumoje yra paruošiamieji veiksmai plėsti komunistinės Rusijos imperializmą (E. A. Mowrer — iš prof. L. E. Dobriansky knygos "The Vulnerable Russians" apžvalgos). Tas irgi priklauso agresiniam ginklui.

— Gegužės 14 d. 1968 m. Croton, Connecticut, sulaukęs 86 metus mirė **admirolas H. E. Kimmel**, buvęs Pearl Harbor įgulos viršininkas 1941 metų gruodžio mėn. 7 dienos japonų užpuolimo metu. Tada buvo paskandinta aštuoni kovos laivai, 10 kitų karo laivų ir žuvo 3,435 amerikiečiai. Admirolas H. E. Kimmel buvo pakaltintas dėl nepasiruošimo apsiginti ir drausmės keliu tuojaus pat buvo paleistas į atsargą.

— Nuo to laiko iki mirties jis gyveno Croton. Šia proga reikia pastebėti, kad 1946 m. šio įvykio tyrimo komisijai Vašingtone jis pirmą kartą įrodė kad vyriausybė, su prezidentu F. D. Rooseveltu priekyje, kelias dienas prieš Pearl Harbor užpuolimą, iš dešifruotų japonų radiogramų žinojo, kada ir kur pasalos rengiamos. Tačiau, Pearl Harbor įgulos vyriausybė neįspėjo. "Paskutinio Teismo dienoje, gruodžio 7 dieną tragiškai žuvusių sūnų motinos ir tėvai pamatys tikruosius šio kriminalo kaltininkus, kurie šioje žemėje savo nusikaltimą užkrovė kitiems..." (Adm. Kimmel atsiminimai, 1966).

— General Dynamics Corp. 50 milionų dolerių vertės mašinų kompleksas pagamina vieną iš moderniškiausių karo lėktuvų—naikintojų **F-111** vos per dvi su puse dienos.

F-111-A gaminamas avijacijai yra pasekmingas — apie 80 jų jau pagaminta ir iki 1970 metų planuojama pagaminti dar apie 390.

F-111-B skirtas laivynui, dėl kai kurių sunkumų, numatomas pakeisti **VFX-Phoenix**. Šiam lėktuvui pagaminti 75% dalių (apie 4600 gamina įvairios firmos, likusius 25% svarbiausių dalių gamina 300 automatinės mašinos pačios Gen. Dynamic Corp. Forth Worthe.) Pagamint dalis padeda 1500 įvairių atskirų įmonių išsidėsčiusių visame krašte.

Gen. Dyn. Corp. šio lėktuvo gamybai turi 28,500 įvairių sričių specialistų. Medžiagos vartojamos lėktuvo statybai pasiskirsto sekančiai: aliuminius — 73.3%, plienas — 21%, titanius — 3.7% ir likusius 2% sudaro magnesia, bronza, varis, plastika ir kit.

Jei neskaityt pagalbinių įrengimų, žaliavų perdirbimo, planavimo, transporto, administracijos ir pagaliau reikalingo kapitalo šiam milžiniškam ir sudėtingam darbui, įsigilinus į anksčiau patiektus duomenis galima susidaryti vaizdą, kiek valstybei reikia ekonominio pajėgumo, kad išlaikytų krašto gynybos kokybę ir kad krašto gynybos lygis priklauso nuo visos valstybės pastangų (M. Summers — U.S.A. Manufacturing).

— Švedai laimėjo varžybas parduoti japonams **Viggen-37** naikintojus, kurie nukonkuravo amerikiečius kaina, ir japonų sąlygose statomais reikalavimais (pritaikyta gynybai — trumpais atstumais, dideliu greičiu, greitu augštyn pakilimu, trumpais kilimo ir leidimosi takais). Švedai gavo $300 milionų užsakymą (numatoma iš japonų gauti automašinas).

— Amerikiečių **M-16** šautuvo įtaisas, pritaikytas taikyti naktį, bet kokią šviesos energiją padidina 40,000 kartų. Taikinys naktį gali būti matomas iš 1200 metrų, esant žvaigždėtam dangui, arba iš 1400 metrų mėnulio šviesoje.

NE MES VIENI

Ne vieni mes lietuviai, šiais 1968 KOVOS metais, minime prieš 50 metų atliktus stambius, istorinio pobūdžio, mūsų tautai likiminius, darbus. Tą daro ir mūsų kaimynai estai, latviai, lenkai. Ir ukrainiečiai savo senoje, jau dešimtame šimtmety garsioje sostinėje, Kieve, 1918 sausio 22 d., atliko panašų žygį, kaip ir mes mūsų Vilniuje tų pačių metų vasario 16 d. Tada ukrainiečių Tautos Taryba, žinoma Rados vardu, ketvirtuoju savo universalu paskelbė: "Odnini Ukrainska Narodna Respublika staje samostijnoju, ni vid kogo nezaležnoju vilnoju suverennoju deržavoju Ukrainskogo narodu." Lietuviškai tas taip skamba: Nuo šios dienos Ukrainos Tautinė Respublika tampa **savarankiška**, nieko kito **nepriklausoma**, laisva suverininė Ukrainiečių tautos valstybė.

Auksinio nepriklausomybės atstatymo jubilėjaus proga, šių metų sausio mėn., gausiose ukrainiečių kolonijose, JAV ir Kanadoje, bei kituose laisvojo pasaulio kraštuose, įvyko, vyksta ir dar vyks iškilmingi parengimai.

Čikagoje į tokį minėjimą buvo atvykęs iš Ukrainos Valstybinio Centro Miunchene Ukrainos Tautinės Respublikos prezidentas tremty — p. Mykola Livickis. Po pamaldų jų katedroje įvyko iškilmingoji akademija, o vakare banketas. Banketą suruošė jų bendruomenė; viena grupių buvo kombatantai—veteranai. Iš lietuvių buvo pakviestį Lietuvos Respublikos generalinis konsulas Čikagoje ir Lietuvių Veteranų Sąjungos RAMOVĖ pirmininkas.

Salėje buvo keli šimtai šventiškai nusiteikusių dalyvių. Ant garbės stalo, ties prof. St. Dirmantu, išimties keliu, buvo iškelta lietuviškoji Trispalvė. Po įprastų prasmingų ceremonijų, prasidėjo "sveikinimai bei linkėjimai. S. Dirmantas, vienas iš pirmųjų, perdavė lietuvių kalba atitinkamus, dėl ligos neatvykusio mūsų konsulo, dr. Petro Daužvardžio, linkėjimus. Juos čia pat išvertė ukrainiškai ramovėnas J. Čėsna. Po įprasto kreipimosi L. Veter. Sąjungos ir savo, bei Lietuvių Profesorių draugijos vardu, Dirmantas taip kalbėjo:

"Mes, kariai, esame pratę kalbėti atvirai. Šia proga norime priminti jūsų ir mūsų politiniams veiksniams kelias paties gyvenimo įrodytas tiesas. Jos liečia ukrainiečius, gudus, latvius, estus, suomius ir lietuvius. Liečia kiekvienos tų tautų vidaus susitvarkymą ir mūsų būtiną bendradarbiavimą.

1. **Mūsų galybė — mūsų vienybėje.** Aiškinimai nereikalingi.

VETERANŲ VEIKLA

2. **Mudryj**, t.y. išmintingas yra tas, kuris kiekvienoje padėtyje, kiekvienu metu, siekdamas pagrindinio tikslo — LAISVĖS, — dirba tai, kas šiuo momentu yra būtiniausia. Tad nesiblaškykime, neskęskime smulkmenose!

3. Kiekvienas žinome mūsų tautų dabartinę padėtį. Neužmirškime: — **kristi yra daug lengviau, negu atsikelti.** O kartais, kritus, pačiam atsikelti būna ne tik sunku, bet ir visiškai neįmanoma. Tada gera turėti tikrą draugą. **Tikras draugas padės atsikelti.** Būkime geri, seni, išbandyti draugai!

4. Lietuviai, gudai ir ukrainiečiai nuo senų laikų yra įpratę, kai kuriam jų tenka atlikti stambų, jo paties jėgas perviršijantį uždavinį, — tą, pačiam vienam nepakeliamąjį darbą nuveikti **talkos būdu.** Gerų kaimynų pagalba. **Talkininkaukime vieni kitiems!**

5. Gaila, kad dažnokai užmirštama ši tiesa: **peranksti žodžiais dalintis meškena, kol lokys dar nenudėtas.** Taigi nesiginčykim, nekelkime kivirčų!

6. Ypač svarbu atsiminti ir gyvenime taikinti be įrodymų aiškią aksiomą — tiesą: **Priešas mano priešo yra mano natūralus sąjungininkas, mano geriausias talkininkas.** Tad, susikonsolidavę kiekvienos tautos viduje, pirmiausia, bendromis jėgomis nudėkime lokį. Atseit, **išvykime iš savo žemių atėjūną-okupantą-agresorių** su jo užkrauta maskvine komunizmo vergija. Tą, pagrindinį išsilaisvinimo darbą atlikę, lengviau sutvarkysime savo mažesnius tarpusavio reikalus.

Prakalbas užbaigė augštasis svetys savo ilgu turiningu, gyvai atpasakotu žodžiu. Po lietuvio, čekų, slovakų, ukrainiečių ir lenkų draugijos vardu kalbėjo Piotr Garcaj. Jis kalbėjo lenkiškai. Tačiau jo žodžius neteko versti, nes dauguma jo mintis suprato. Spausdintoje programoje buvo paminėtos tik Dirmanto ir Garcajaus kalbos.

Po savo kalbos P. Garcaj tinkamu laiku priartėjęs prie S. Dirmanto, užmezgė pasikalbėjimą tema: "Ar neatėjo laikas išmintingiems lietuvių ir lenkų vyrams pradėti šių tautų išsiaiškinimo, susipratimo ir taikos bei talkos dialogą? Taip jau daro gerų norų žmonės susibūrę į kelių, lig šiol dažnai nedraugingų sau tautų, draugiją", kurios vardu jis ką tik kalbėjo. Paaiškėjo, kad Petras Garcaj irgi yra karys, gen. štabo pulkininkas. Jam buvo atsakyta, kad, sprendžiant iš jo tartų minčių, atrodo, **susipratimas ir suartėjimas su jo vienminčiais būtų galimas ir naudingas.**

S. Dirmantas savo prakalbą užbaigė šūkiais: "Lai gyvuoja lietuviams drauginga didžioji ukrainų tauta! Lai vėl kuogreičiausiai būna laisva Ukrainos derlinga ir turtinga žemė! Lai vėl, ir šį kartą ilgiems laikams, būna atstatyta Ukrainos tautinė Država! Lai jungiasi išsilaisvinimui rusų komunistų pavergtos tautos! Lai gyvuoja ir klesti lietuvių-ukrainų draugystė!"

Susirinkusieji reagavo karštais plojimais.

St. Dirmantas

1968 Kovos metai.

PRIE PREZIDENTO ANTANO SMETONOS EGLĖS

Birželio mėn. 23 dieną L.V.S. Ramovės Čikagos skyriaus ir D.L.K. Birutės Dr-jos skyriaus valdybos suruošė tradicinį išvažiavimą į International Friendship Garden, Indiana, aplankyti prieš dvidešimt su viršum metų pasodintą a.a. Lietuvos prezidento Antano Smetonos eglę.

Ramovėnų skyriaus valdyba prie eglės yra pastačiusi granitinį stulpelį su užrašu kas jį yra pastatęs, o birutietės yra pasodinusios šalia stulpelio po krūmą rožių, kurios kas vasarą skleidžia gražius raudonus žiedus. Kadangi buvo labai graži ir šilta diena, tai suvažiavo apie šimtas dalyvių, vyrų ir moterų.

Laikrodžiui išmušus 12 val. ir vietos varpui suskambėjus prasidėjo iš anksto numatyta pagerbimo programa. Skyriaus sekretorius K. Juškaitis prie eglės iškėlė Lietuvos trispalvę, o skyriaus pirmininkas Andrius Juskevičius pasakė trumpą įžanginę kalbą ir pakvietė Centro valdybos pirmininką generolą St. Dirmantą tarti žodį. Generolas savo žodyje prisiminė pirmą pažintį su a.a. prez. A. Smetona ir kaip jis, būdamas Krašto Aps. ministeriu, bendradarbiavo su juo. Po generolo kalbų buvo sugiedotas Himnas, pravedus mokytojai Peteraitienei. Tos trumpos prie eglės iškilmės buvo fotografuojamos ir filmuojamos.

Po to, visi suvažiavę išsiskirstė po didžiulį parką, gėrėjosi parko puošnumu, medžių įvairumu ir aikštės gėlių gausumu. Apie antrą valandą visi dalyviai susibūrė didžiųjų medžių pavėsyje—susėdo bendriems pietums, kuriuos paruošė Čikagos birutininkės, vadovaujamos energingos ir ilgametės pirmininkės p. Babickienės. Pietų metu skambėjo kalbos, sveikinimai Jonams, Petrams ir Povilams ir aidėjo lietuviška daina. Buvo lenktyniuojama, kas gražiau pakalbės. Gra-

žiausias kalbas pasakė p.p. Babickienė ir Juškevičienė. Joms buvo stipriai paplota. Dėl to, gen. Dirmantas apgailestavo, kad moterys nugalėjo vyrus, ir jieškojo ggražiakalbių, kurių taip ir neatsirado.

Ir taip draugiškoje nuotaikoje teko praleisti keleta valandų prieglobstyje žaliuojančių parko medžių.

P. E. D.

MIRUSIŲ KARIŲ REGISTRACIJOS KLAUSIMU

Šiomis dienomis mačiau dienraštyje DRAUGAS, o kiek anksčiau ir žurnale KARYS L. V. S. Ramovės Centro valdybos pranešimus, kad yra paskirtas pareigūnas tvarkyti mirusių karių kartoteką ir prašoma, kad apie mirusius karius siųstų nurodytu adresu trumpas biografines žinias.

Tas klausimas, metai kiti, pirmiau buvo keliamas Kanados lietuvių spaudoje, Jaunimo kongrese ir ne kartą aš rašiau KARYJE apie tą reikalą. Atseit, tas reikalas nėra naujas ir nėra Centro valdybos išradimas. Tik gal kiek pavėluotas. Tačiau, senas lietuvių posakis sako, kad geriau vėliau negu niekada.

Mano supratimu, užvedimas kartotekos ir maldavimas žinių jai, tikslo nepasieks. Ir vargu ar kas tokias žinias siųs, arba duos. Žinau Čikagoje gyvenantį vieną karininką, kuris mirusių karininkų sąrašus veda nuo seniau ir turi jau suregistravęs keleta šimtų mirusių karininkų ir prieš kiek metų buvo pradėjęs skelbti KARYJE. Tačiau, pasipainiojus nesusipratimui, mirusių karininkų KARYJE skelbimas buvo nutrauktas, neskaitant vieną kitą mirties nekrologą. Suprantama, kad jis tų sąrašų kartotekai neduos ir jo Centro valdybos autoritetas neprivers, nes tai yra ne vienų metų darbas. Mat, čia išeivijoje gyveną kariai nebėra kariškos drausmės suvaržyti.

Nepriklausomybės laikais turėjome KARĮ, ŽINYNĄ, ARCHYVĄ ir kt. žurnalus, kuriuose buvo užrašomi, greta kitų įvykių, ir mirusieji. O, kodėl mes negalime ir čia išeivijoje tai registracijai žurnale KARYS paskirti kokį puslapį kiekviename numeryje, kas atstotų ARCHYVĄ. Tas būtų naudinga net ir pačiam KARIUI, nes atsirastų interesas, vien dėlto, skaityti ir prenumeruotis žurnalą. Tada atpultų reikalas kartotekos, kuri nemanau, kad be išlaidų būtų vedama ir tie patys pranešėjai, esu tikras, mieliau ir noriau siųs žinias apie mirusius KARIUI, negu kartotekai. O pastaroji, jeigu norės, galės naudotis KARIO paskelbtomis žiniomis. Tik, žinoma, tas turėtų būti susitarta su žurnalo KARIO redaktorium.

P. Erdvys

SKYRIAUS SUSIRINKIMAS BRUKLINE

Gausus aptartinais reikalais, bet ne dalyvių skaičiumi, New Yorko ramovėnų susirinkimas įvyko gegužės 17 d. Lietuvių Atletų klube, Brukline.

Kai svarstomi toki reikalai kaip skyriaus veiklos planas, 50 metų kariuomenės atkūrimo jubilėjaus paminėjimas, nežiūrint jau eilinių reikalų: C.V-bos bendraraščių svarstymo, narių mokesčių išrinkimo, tikimasi, kad skyriaus susirinkimas bus apypilnis, o valdybos nariai dalyvaus **in corpore**. Deja, ir viena ir kita — tik tuščios viltys...

Kiekvienas iš mūsų, be abejo, turime savų, labai svarbių asmeninių reikalų, daug, daug svarbesnių, nes yra narių, kuriems tie "svarbesnieji" reikalai leiste neleidžia atsilankyti į skyriaus susirinkimą jau eilė metų. Šitie mūsų kolegos nejaučia jokios pilietinės—ramovėno pareigos, nei jokio įsipareigojimo savo pareigingųjų kolegų atžvilgiu (čia tenka atsiprašyti vakarinius ir naktinius darbuotojus).

Pasidžiaugus pavykusia dailės darbų paroda, įvykusia prieš kurį laiką ir davusia gražaus pelno Ramovės sk. kasai, buvo svarstoma Lapkričio 23 programa. Pasiryžta viską stengtis įvykdyti savomis jėgomis. Kalbėtoją jieškoti gerą, žinomą, jei ne garsų, ir būtinai trumpą (neįvykdomas uždavinys...). Minėjimą gražiai apipavidalinti rautu, jei ne baliumi, jaukioje, visiems lengvai pasiekiamoje salėje (gal net po 15 dol. už asmenį).

Kiek aptarus C.V-bos bendraštį ir persimetus klausimais, bei paaiškinimais, buvo išklausyta trumpa, perspektyvinė apžvalga tema: "Amerikos pilietinis karas", kurią stilingai paruošė V. Čėsna. Mat, skyriaus valdyba yra numačiusi vasaros ar rudens metu suruošti išvyką autobusu į Getysburgą ar kitą kurį kovos lauką. Be šios išvykos, suplanuota gegužinė—pobūvis gražiojoje p.p. Garmų Echo Lake vasarvietėje. Pernykštė, bendra ramovėnų ir KARIO išvyka, nors ir negausi, tačiau jauki, matyti, paliko gerų, romantiškų įspūdžių.

Valdybos užsimota plačiai. Linkėtina sekmės. Baigiant susirinkimą kultūros reik. vedėjas V. Čėsna pasiūlė KARIO lapkričio padidintam numeriui paskirti 100 dol. Pasiūlymas buvo priimtas. Susirinkimui pirmininkavo sk. p-kas V. Alksninis.

Tenka apgailestauti, kad darbingo susirinkimo gale, turint dar darbingesnius metus prieš akis, iš valdybos pasitraukė sekretorius Liudas Tamošaitis. Taigi, darbų kalnai — o kur paimti darbininkus?

Dalyvis

Vokietijoje mirusių Nepriklausomybės kovų dalyvių kapų priežiūra

L. K. Kūrėjų Savanorių Veteranų Sąjungos Vokietijos skyriaus valdyba nori suorganizuoti Vokietijoje mirusių Nepriklausomybės kovų dalyvių (savanorių, karių, partizanų ir šaulių) kapų priežiūrą. Valdybai, tačiau yra žinoma tik dalis kapų. Todėl visos Bendruomenės apylinkių valdybos yra prašomos suteikti sekančias žinias apie jų apylinkėje pa-

Lietuviai legionieriai-veteranai žygiuoja Hartfordo, Conn., didžiajame parade, gegužės 5 d.

laidotus Nepriklausomybės kovų dalyvius:

1. Pavardė ir vardas, gimimo ir mirimo vietos ir data.

2. Kokiais Nepriklausomybės kovų metais (1919-1921) tarnavo kariuomenėje?

3. Kaip vadinasi kapinės, koks kapo nr. kapinių registracijoje ir kuriam laikui nupirkta kapo vieta?

4. Kur gyvena artimieji, kurie galėtų suteikti daugiau žinių apie mirusįjį?

5. Kas prižiūri mirusiojo kapą?

Žinias suteikti yra prašoma greitai, kad iki 1969 vasario 16 d. būtų suspėta sutvarkyti tų kapų priežiūrą ir sudaryti bei paskelbti Vokietijoje palaidotų Nepriklausomybės kovų dalyvių sąrašą.

Žinias prašome siųsti sekančiu adresu:

J. Kriščiūnas
65 Mainz, Frauenlobplatz 7
Iš P. L. B. Vokietijos
Krašto v-bos "Informacijos")

A.A. Mjr. IGNAS GRIGALIŪNAS

1968 m. baalndžio 10 d., Kenoshoje, mirė kūrėjas - savanoris, mjr. Ignas Grigaliūnas. Jis buvo gimęs 1899 m. lapkričio 30 d., Klovainių miestelyje, Šiaulių aps.

Ignas mokėsi Linkuvos progimnazijoj ir 1918 metais įstojo į partizanų grupę; 1920 m. baigė Karo mokyklos II-rą laidą ir buvo paskirtas į 9 pėst. pulką; dalyvavo kautynėse. 1923 m. jis baigė Augštųjų karininkų kursų III-čią laidą. Tarnaudamas pulke vedė mokytoją. Stasę Jasiukevičiūtę. Sukūrus šeimą gimė sūnus Raimundas ir duktė Sigutė. 1926 m. persikėlė į Šarvuočių rinktinę. Pradžioje ėjo adjutanto, vėliau Tankų kuopos 2-ro būrio vado (kuopos vado teisėmis) pareigas. 1931 m. perkeltas į Kariuomenės intendantūrą. 1940 m. bolševikai okupavę Lietuvą, mjr. Igną Grigaliūną paleido iš kariuomenės atsargon. Už nuopelnus jis buvo apdovanotas LDK Gedimino IV-jo laipsnio ordinu, Kūrėjų-Savanorių medaliu ir Lietuvos 10 m. Jubilėjiniu medaliu.

Tarnaudamas kariuomenėje, laisvu nuo tarnybos laiku, jis mokėsi ir įsigijo brandos atestatą. Vytauto Didž. Universitete vėliau studijavo ekonomiją.

Vengdamas antros bolševikų okupacijos, su visa šeima, jis pasitraukė Vokietijon, — gyveno Nürtingene, Schwäbisch Gmünde ir Dornstadte prie Ulmo. Minėtose vietovėse būdavo renkamas stovyklų pirmininku.

Prasidėjus emigracijai J. Grigaliūnas atvyko į JAV ir nuolat gyveno Kenoshoj, Wis., kur visą laiką aktyviai reiškėsi lietuvių kolonijos gyvenime. Darbu ir lėšomis jis rėmė Lie-

tuvių Fondą, Vasario 16 gimnaziją, Lituanistinę mokyklą, Lietuvių Bendruomenę ir kitas organizacijas.

Ilgus metus jis dirbo sunkų fizinį darbą auto gamybos dirbtuvėje. Su palūžusia sveikata išėjo pensijon. Tris metus sunkiai sirgo, kreipėsi į keletą gydytojų, bet nebuvo atydžiai patikrintas. Sakė, nieko pavojingo neturįs. Kai visai sunegalavo, išlaikė dvi operacijas, bet jau buvo per vėlu. Sirgo prostatinių liaukų vėžiu. Jis savo tikros ligos nežinojo, tad tikėjosi pasveikti. Po ilgų kančių jis mirė trečiadienį, prieš pačias Velykas. Ketvirtadienį buvo pašarvotas Kenoshoje, kur kolonijos lietuviai gausiai jį lankė ir atidavė paskutinę pagarbą velioniui. Didįjį penktadienį, pervežus jo kūną į Cicero, (Čikagos priemiestį), buvo pašarvotas Butkaus, Vasaičio koplyčioje, o Didįjį šeštadienį, palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

Apie a.a. mjr. Igno Grigaliūno laidotuves, įterpsiu ištrauką paskelbtą "Naujienose" nežinomo autoriaus, svečio iš okupuotos Lietuvos: "Kilimais išklotoje salėje gulėjo pašarvotas Lietuvos savanoris-kūrėjas. Žmonių buvo daug, visi tylūs, jaučiasi mirusiam reiškiama pagarba. Prie karsto sukabinti jo pasižymėjimo ženklai. Pagalvojau, o brangus veterane! Jei tai matytų prie Širvintų ir Giedraičių kritę tavo draugai, tikrai pavydėtų. Gimtiniame krašte kariai veteranai šitaip nelaidojami.

Atsisveikinimo momentas buvo jaudinantis, kai prie karsto sustojo 6 buvę kariai, apsimovę baltomis pirštinaitėmis. Jie pagarbiai išnešė savo ginklo draugą. Kun. B. Markaičio žodis buvo raminantis, bet kai savanorių - kūrėjų vėliava atsisveikinimui paskutinį kartą nulinko į pašarvotąjį, visų akyse pasirodė ašaros...

Vaizdas buvo didingas kapinėse. Koplyčia buvo graži, kun. Markaičio malda ir raminantis žodis palengvino artimųjų kančias. Ramovėnų vardu jautrų žodį tarė kpt. A. Juškevičius.

Laidotuvių direktorius paprašė tik šeimos narius užeiti į sandėlį, esantį koplyčios gale... Tada pradėjo kranai ūžti ir retežiai žvangėti — velionį leido į cementinį karstą. Neiškenčiau nepriartėjęs prie pravirų durų. Pamačiau velionies našlę ir dukrą, plyštančiomis širdimis linkstančias palydovų glėbiuose... Tik užgirdus retežių žvangėjimą, supratau Čikagos lietuvių nepasitenkinimą dėl laidojimo būdo ir bereikalingo pasityčiojimo.

Išlaukus visiems prie duobės 20 mnučių, atvažiavo sunkvežimis su kranu ir karstu. Du darbininkai, užsimetę uniformines kepures, atliko antrą kranų ir retežių žvanginančią muziką... Kiekvienam šiurpas perbėgo per kūną... Pamatęs artimųjų kruvinas ašaras, krintančias į duobę, negalėjau susivaldyti, nepravirkęs. Negrai, pagalvojau, greitai išspręstų kranų klausimą." Taip aprašė svečias iš okupuotos Lietuvos, JAV prievarta įgyvendinamą, naują "krikščionišką" paprotį.

Atmintina mano pažintis su velioniu, kai 1927 m.rugsėj o 30 d. drauge su ltn. Stepu Klasčium, ką tik baigę Karo mokyklą, prisistatėm kpt. Ignui Grigaliūnui, Šarvuočių rinktinės adjutantui. Vėliau, Tankų kuopoj jis buvo mano viršininkas. Velionis buvo malonaus, atviro, draugiško, tiesaus būdo, todėl gerbiamas ir mėgiamas savo valdinių, viršininkų.

Reiškiu gilią užuojautą p. Stasei Grigaliūnienei, sūnui Raimundui, dukrai Sigutei ir giminėms. Mielas Ignai, Tavo kūrėjo-savanorio atlikti darbai teskatina kiekvieną lietuvį kovoti ir atgauti laisvę Lietuvai.

O. Žadvydas

MIRĖ SAVANORIS A. STALGYS

Antanas Stalgys gimė 1899 m. birželio mėn. 6 d. Kilęs iš Vilkaviškio. Dalyvavo kovose už nepriklausomybę savanoriu, artilerijoje. Su artilerijos padaliniu, sekimo tarnyboje, buvo pasiekęs Dauguvą. Išėjęs iš kariuomenės jis tarnavo policijoje.

(Nukelta į 192 psl.)

A.A. SKULPTORIUS VYTAUTAS RIČARDAS RAULINAITIS

"Ir mano tako staigų vingį
Nužymi ruožai spindulingi."

Gimė Vytautas 1918 m. balandžio 3 d. Lietuva jau buvo paskelbusi savo nepriklausomybę ir kėlėsi laisvam gyvenimui. Pradžios mokslą jis ėjo Alvito mokykloje, į kur persikėlė iš savo gimtojo Vilkaviškio apskr. Bardauskų kaimo.

Jau tos ankstyvosios jo gyvenimo dienos rodė jį esantį kurėją—menininką. Medis ir molis, ypač pastarasis, buvo pirmoji medžiaga jo gabumams pasireikšti.

Vilkaviškio, vėliau Kauno Aušros berniukų gimnazija tiesė būsimam skulptoriui pagrindus savistoviam gyvenimui.

1938 m., gavęs brandos atestatą, Vytautas stojo aspirantu Karo mokyklon ir po metų perėjo į kadro kursą.

Laisvoje Lietuvoje gimęs laisvas jos sūnus Vytautas, deja, turėjo išgyventi žiaurią rusų komunistų okupaciją. Jo kariūnų laida, negavusi progos baigti mokslą, 1940 metais buvo okupantų paleista. Jis, savo laidos kurso viršila, suimamas už kolegų kariūnų patriotiškas išdaigas, nepakenčiamas rusams. Tik per vargą jis pagaliau išeina į laisvę — paskutinis Lietuvos kariūnas. Jam išėjus užsivertė paskutinysis Lietuvos Karo mokyklos istorijos lapas.

Galų gale, kūrėjas—menininkas tapo laisvas, nevaržomas nei karinių, nei kalėjimo varžtų. Vytautas stojo Meno mokyklon Vilniuje, o pragyvenimui gavo darbo vokiečių okupacijos metu atgijusio KARIO administracijoje, to paties KARIO, kurio bendradarbiu, puošusiu jį viršeliais, vinjetėmis ir piešiniais, jis buvo jau čia Amerikoje.

Vokiečių okupacija ir antroji — rusų komunistų, neleido Vytautui baigti meno mokslų Vilniuje. Jis juos baigė būdamas tremtiniu Freiburge.

Aktyvus Čiurlionio Ansamblio dalyvis dar iš Vilniaus laikų, Vytautas tremtyje reiškėsi ir dainos mene.

"Pro pilkus sutemų rūkus
Einu pas brolius ir draugus".

Likimo ratas iš lėto sukosi, Vytautas džiaugsmingai emigruoja į Jungtines Amerikos Valstybes 1949 m. vasarą. Įsikuria ir sunkiai dirba Clevelande, tačiau motinos priežiūroje, randa kiek laiko ir menui,— dalyvauja parodose, mėgina savitai kurti. Čia kartu jis ir Čiurlionio Ansamblio dalyvis, skautų akademikų ir ramovėnų narys.

Sukūręs šeimą Vytautas jieško geresnių pragyvenimo šaltinių. Paskutinius trejus metus jis dirba New Yorke, savo buvusio profesoriaus V. K. Jonyno meno studijoje. Nelengvos buvo jo dienos kai pasiilgusi šeima laukdavo jo kurį-nekurį savaitgalį parvažiuojant į Clevelandą.

"Einu į laisvę didelę ir plačią,
Kuri priims mane, kaip lauktą
svečią."

Po trejų metų nuolatinių kelionių tarp New Yorko ir Clevelando, kurių metu, be tiesioginio darbo studijoje, jis sukūrė nemaža ir savų skulptūrų, suorganizavo pora savo darbų parodų, pagaliau, Vytautas grįžta į Clevelandą, kur jo laukia šeima, geras darbas, laisva kūryba.

"Ir aš einu į tylumą,
Į tylumą palaimintą ir didžią."

Trumplaikė išvyka į Wašingtoną, meno reikalais. Kūrėjo noras pasidalinti mintimis ir idėjomis su kviečiančiais ir laukiančiais bendrataučiais ir bendraminčiais. Bičiulio Mykolo vairuojamas automobilis kerta greitkelį, švystelia šviesos ir... čia Vytauto, skulptoriaus—kūrėjo, šeimos tėvo gyvenimas staiga nutrūksta.

"Ir mano tako staigų vingį
Nužymi ruožai spindulingi.
— — — — — — —
Ne viskas sutemose žuvo
Šiltu krauju širdis pasruvo
Ir prievartai paklusti neišmoko.
Mortuos voco!"
(V. Mykolaitis-Putinas)

Vytautas žuvo naktį iš gegužės 24 d. į 25 dieną. Palaidotas buvo gegužės 29 d. Clevelando All Souls kapinėse. Atsisveikinant gegužės 28 d. Šv. Jurgio parapijos salėje Clevelande, su juo paskutinį kartą pasimatė šimtai jo bičiulių iš Clevelando, Čikagos, New Yorko ir Toronto. **Z.**

Mielam karo mokslo draugui, skulptoriui

VYTAUTUI RAULINAIČIUI

tragiškai žuvus, jo šeimai ir giminėms giliausios užuojautos reiškia

Liet. Karo Mokyklos XXIII *Kadro Laida*

Tragiškai žuvus skulptoriui

VYTAUTUI RIČARDUI RAULINAIČIUI,

jo šeimai, broliui Zigmui Raulinaičiui, giminėms ir artimiesiems, nuoširdžią užuojautą reiškia

L. V. S. "Ramovė" Hartfordo Skyrius

Dėl ištikusios

VYTAUTĄ RAULINAITĮ

staigios ir netikėtos mirties, gilią užuojautą reiškiame jo broliui Zigmui Raulinaičiui ir kitiems šeimos nariams, bei artimiesiems.

J. ir G. MATIUKAI

Tragiškai žuvus L.V.S. Ramovės Clevelando skyriaus nariui

VYTAUTUI RIČARDUI RAULINAIČIUI,

jo šeimai, broliui, artimiesiems nuoširdžią užuojautą reiškia

L. V. S. Ramovės Clevelando Skyrius

A. STALGYS ...

(atkelta iš 190 psl.)

Balandžio mėn. 21 d. užėjo į knygyną pasiteirauti ar nėra naujų knygų. Įdomavosi ypač karinio turinio knygomis apie Lietuvą. Minėtą dieną pasirinko "Kritusieji už laisvę" ir "Mes nešėme laisvę". Tai buvo paskutinės A. Stalgio skaitytos knygos.

Antanas Stalgys mirė 1968 m. gegužės mėn. 22 d. Baltimorėje; palaidotas gegužės mėn. 25 d. Holy Redeemer kapinėse. Lietuvoje liko jo sūnūs Sigitas ir Algirdas. Žmona mirusi anksčiau.

Morkus Šimkus

JIS ŽUVO DĖL MŪSŲ VISŲ LAISVĖS

Metinių sukakties proga kai žuvo Vietname, kovoje su komunistais, a.a. Gediminas Eidukaitis

Gediminas gimė Lietuvoje 1939 m. spalio 28 d. Komunizmo raudonajai bangai skandinant gimtąjį kraštą, jis su tėveliais ir sesutėmis pasirinko kelią į laisvę. Visa šeima apsigyveno Clevelande, kur Gediminas baigęs gimnaziją, įstojo John Carroll universitetan. Vėliau jis įstojo keturiem metam į karo laivyną, kad taptų karo lakūnu. Tas jam pasisekė pasiekiant lakūno sparnų ženklą su Warrant Officer laipsniu.

Patekęs į Vietnamo frontą Gediminas Eidukaitis pasižymėjo nepaprasta drąsa bei kovingumu ir kaip prityręs lakūnas, buvo siunčiamas į pavojingiausias kovos fronto vietas.

Už drąsą bei kovingumą jis buvo apdovanotas keletu augščiausių pasižymėjimo kare žymenių. Už trijų savaičių jis turėjo grįžti į namus atitarnavęs sutartą laiką su garantuota tarnyba, kai netikėtai žuvo.

1967 m. gegužės 30 d. įvyko su velioniu gedulingas atsisveikinimas, kuriuo pasirūpino vietos ramovėnų valdyba. Gegužės 31 d. jis buvo iškilmingai palaidotas Clevelande Visų Šventųjų kapinėse. Gedulingame atsisveikinime ir velionies paskutinėje kelionėje dalyvavo daug giminių, šeimos artimų draugų, organizacijų atstovų ir gausi lietuvių visuomenė.

Amerikiečių vietos spauda — The Cleveland Press — aprašydama šį skaudų įvykį pažymėjo, kad pačiame jaunystės pajėgume ir daug žadąs lakūnas, su šeima laimingai išvengęs komunistinio teroro ir vergijos, turėjo žūti nuo komunistinių kulkų.

Dideliame skausme Gediminas paliko tėvelius, Anelę ir kūrėją - savanorį Kazimierą Eidukevičius, ir tris seseris: Rasą, Janiną Ramūnienę ir Mariją Puškorienę. Sesė Marija savo žuvusiam broliui, seserų vardu yra sukūrusi eilėraščius, kurių vienas yra tilpęs "Dirvos" š.m. gegužės 17 d. numeryje ir kitas gegužės mėn. "Karyje".

F. Eidimtas

Kpt. Gediminas Eidukaitis, žuvęs Vietname 1967 gegužės 19

Tragiškai žuvus skulptoriui

VYTAUTUI RIČARDUI RAULINAIČIUI,

jo šeimai, broliui Zigmui, giminėms ir artimiesiems, nuoširdžią užuojautą reiškia

K. ir V. NENORTAI

S. ir E. VAITKAI

ŠŪVIAI . . .
(atkelta iš 176 psl.)

pabūklai": tikriausia, jie buvo komendantūros kieme . . .

O, štai, ir sekantis "žemaičių" žygis: "Į pulką stojo vis daugiau kovotojų. Stigo ginklų. Iš kur juos paimsi, jei ne iš priešo. Netrukus vėl pasitaikė proga. Radviliškio telegrafistas pranešė, kad iš Kauno atvažiuoja šarvuotas traukinys. Būrys, kuriam vadovavo F. Žemaitis, sėdo į sunkvežimius ir nuskubėjo "pasitikti". Įteikiamas ultimatumas. Vokiečiai bando prasiveržti, bet švino ugnis juos suveja į vagonus. Nori sprukti atgal į Kauną, bet per vėlu. Geležinkeliečiai užkirto kelią — išardė bėgius. Vokiečiai iškėlė baltą vėliavą."

Tai tur būt, ir visi "žygdarbiai", kuriuos J. Slavickas Felikso Žemaičio pulke tarnaudamas nuveikė. Daugiau jis nieko nekalba ir nieko nebežino. Jis nežino, kas su tuo sulaikytu šarvuotu traukiniu atsitiko. Ar nebus jis ir per "išardytus bėgius" nuvažiavęs į Radviliškį, kur laike kautynių su bermontininkais mūsų kariuomenė jį ir paėmė? Tur būt, J. Slavickas "nežino" ir to (ar geriau pasakius, draugas Varvuolis nenori žinoti), kas atsitiko su Felikso Žemaičio suorganizuotu pulku, kai jie pamėgino užkabinti didesnes vokiečių jėgas ir kai jie ties Luoke ir Telšiais gavo tiek pylos, kad kūlverčiais bėgo šiaurės link, kur Joniškėlio lietuviai partizanai juos sulaikė ir kurių didesnė dalis, atkalbėta partizanų, perėjo į jų pusę, kiti grįžo namolei, pasiuntę Žemaitį ir jo bendrus velniop, ir tik mažas fanatikų būrelis, to paties Žemaičio vedamas, nuskubėjo tolyn ir susijungė su savo boso nuskurusia armija . . .

Prie tos progos verta pakalbėti ir apie šiame pasakojime paminėtus asmenis ir "veikėjus". Apie patį Feliksą Žemaitį-Baltušį šioje vietoje jau buvo rašyta kalbant apie jo "Žemaičių pulką", Karolis Požėla visiems gerai žinomas, čia tik keli žodžiai apie mokytoją Simoną Grybą, vieną iš bolševikų propagandininkų, veikusį anuomet Šiauliuose kartu su K. Požėla, taip, kaip žinias paduoda "mažoji tarybinė enciklopedija": Simonas Grybas gimė Joniškio valsčiuje (net nežinoma, kada), ir su tėvais dar vaiku būdamas persikėlė į Rygą, Latvijoje. 1915 m. mokėsi Rygos politechnikos institute, vėliau dėstė Šiaulių gimnazijoje matematiką ir geografiją. (Tur būt, vienintėlėje tada lietuvių gimnazijoje, kuri, vargais negalais, vokiečių okupacijos metais galėjo atsidaryti ir kurią įsiveržę bermontininkai išdaužė ir išvaikė? A.B.). Jau 1918 m. buvęs komunistų partijos narys. Tų pačių metų spalio 1-3 dienomis kartu su K. Požėla dalyvavo Vilniuje slaptai sušauktame pirmame Lietuvos komunistų partijos suvažiavime, kuriame be jų dalyvavo dar 32 kiti asmens, daugiausia Vilniaus ir krašto lenkai, gudai ir žydai, nutarę įsteigti "Lietuvos ir Baltarusijos komunistų partiją" (žiūr. "Spalio Revoliucija" Lietuvoje, "Laisvoji Lietuva" Nr. 7-9, 1968). Tame suvažiavime jis buvo išrinktas ir į septynių asmenų centro komitetą. Grįžęs į Šiaulius jis buvo "išrinktas" komunistų partijos Šiaulių rajono komiteto sekretorium ir Šiaulių miesto Darbininkų atstovų tarybos nariu (o koks jis darbininkas, jei buvo gimnazijos mokytojas?). Susikūrus Raudonosios Armijos Žemaičių pulkui, buvo pulko politiniu komisaru (atseit, politruku, "pumpavusiu" geležinę drausmę), pulko štabo nariu, kovojo prieš vokiečius ir "vietines buržuazines nacionalistų kontrrevoliucines jėgas", "buržuazinių nacionalistų nužudytas" Panevėžyje 1919 m. birželio mėn. kurią tai dieną (tur būt, žuvo kautynėse su mūsų reguliaria kariuomene, tuomet kaip tik vijusia bolševikus iš Lietuvos?).

LITERATŪROS KONKURSAS JAUNIMUI

Novelės - apysakos konkursą skelbia Detroito St. Butkaus šaulių kuopos Spaudos ir Kultūros sekcija

1. Konkurso tikslas: Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės atstatymo 50-ties metų sukakties iškilmingas paminėjimas;

2. Rašinių žanras: apysaka ar novelė;

3. Rašinių dydis: dvidešimt penki ar daugiau mašinėle rašytų (in folio) puslapių, vieną eilutę praleidžiant;

4. Rašinių turinį autoriai pasirenka laisvai, tačiau pageidaujama, kad būtų paryškintas bei iškeltas tautos solidarumas, patriotizmas bei didvyriškas pasiaukojimas kovose už suvereninės Lietuvos laisvę;

5. Rašiniai ar jų dalys jau buvę skelbti spaudoje konkursui nepriimtini;

6. Konkurso dalyviai: **visi laisvojo pasaulio lietuviai-ės ne vyresni 30 metų amžiaus;**

7. Rašinių autoriai gali būti apdovanoti šiomis dovanomis: I — **300 dol.** (š. Laisvės Kovotojo auka), II — **200 dol.** (St. Butkaus šaulių kuopos auka), III — **100 dol.** (š. Mykolo Vitkaus auka).

8. Konkursą vykdo, įvertina rašinius, paskirsto dovanas ir rašinius spausdina — Šaulių kuopos Spaudos ir Kultūros sekcija: pirm. Vl. Mingėla, sekretorė Marija Sims, nariai — Leopoldas Heiningas, Marijonas Šnapštys ir Alfonsas Žiedas. Be to, talkon yra pakviestas LžS-gos C.V. pirm. rašyt.-žurn. Vyt. Alantas. Reikalui esant, Spaudos ir Kultūros sekcija turi teisę pasikviesti talkon ir daugiau rašytojų—ekspertų.

9. Konkursui pristatyti rašiniai (premijuoti ir nepremijuoti) gali būti išspausdinti periodiniuose ir neperiodiniuose leidiniuose Sekcijos nuožiūra, be atskiro atlyginimo autoriui;

10. Kiekvienas rašinys privalo būti atžymėtas tik slapyvardžiu. Autoriaus tikrasis vardas ir pavardė (taip pat amžius), spaudai tinkanti fotografija, trumpa autobiografija atsiunčiami vienkart su rašiniu atskirame užklijuotame voke;

11. Rašiniai siunčiami sekcijai šiuo adresu: Vl. Mingėla, 33546 Clifton Dr., Warren, Mich. 48092. Vėliausia rašinio išsiuntimo (ant voko) vietos pašto štampo data — 1968 m. rugsėjo 1 d.

Šaulių kp. Spaudos ir Kultūros Sekcija

PADĖKA UŽ PARAMĄ KNYGAI

Išsiuntinėtas privatus mano kreipimasis į 237 draugus ir pažįstamus prisidėti pinigine auka prie Kultūros Fondo, išleidžiančio mano premijuotą istorinę jaunimui apysaką "Be namų", pateko į spaudą ("Kario" žurnalą). Tokiu būdu, šiam vajui jau pavirtus viešu reikalu, laikau savo pareiga duoti viešą ir atskaitomybę.

Knygos išleidimui aukojo šie asmenys: Arbienė-Alė Rūta, S. Mon. 3 dol.; Augus Viktoras, L.A. 10; Bernotas Stasys, L.A. 10; Bortnowsky Michael, L.A. 20; Dr. Zigmas Brinkis, L.A. 10; Gasiūnai, Jurgis ir Viktorija, Chicago 19; Gauronskai, Petras ir Marija, S. Mon. 25; Gedgaudai, Česlovas ir Elena, S. Mon. 10; Gilys Vladas, L.A. 5; Gustaitis Algirdas, L.A. 1; Dr. Jusionis Jonas, L.A. 5; Kmitas Henrikas, L.A. 10; Kojelis Juozas, L.A. 3; kun. Kubilius Jonas, S.J., Chicago 10; Kulniai, Aleksas ir Laima, W. Covina 10; Markevičius Albinas, S. Mon. 25; Dr. Mironaitė Ona, Chicago 25; Motiejūnas Jonas, L.A. 3; Paltus Stasys, L.A. 10; kun. Preikšaitis Mertynas, L.A. 5; Raila Bronys, L.A. 1; Vidžiūnas Jonas, L.A. 5. **Viso 216 dol.**

Ši 22 asmenų suaukotoji $216 suma jau pasiųsta Kultūros Fondui (čekis Nr. 298). Norintieji prisidėti prie knygos išleidimo dar gali pasiųsti savo aukas, tačiau jau Kult. Fondo vardu ir adresu (2943 W. 59 Street, Chicago, Illinois 60629), pažymint, jog tai auka "Be namų" knygai išleisti.

Visiems prisidėjusiems asmenims nuoširdžiai dėkoju už paramą.

Andrius Norimas

Vėliavos rikiuojasi tautinių šokių šokėjų paradui III Tautinių šokių šventėj, Čikagoje, 1968 m. liepos 7 d.
Nuotr. L. Kanto-Kančausko

AUKOJO KARIUI:

$635.00 — Detroito KARIUI Paremti Komitetas (ramovėnai, sav.-kūrėjai ir šauliai). $15.00 — Lietuvos Šaulių S-ga Tr. Centro Valdyba. $7.00 — Julius Garmus, Echo Lake, Pa. Po $5.00 — Juozas Girevičius, St. Catharines, Canada; John Mikolaitis, Westwood, N.J. Po $3.00 — Napoleonas Bindneris, Chicago, Ill.; J. Daniliauskas, Stamford, Conn.; Jonas Dapkus, Hartford, Conn.; Sof. Kraunaitis, Rego Park, N.Y.; B. Norkūnas, Detroit, Mich.; Vytautas Sederavičius, Omaha, Nebr.; Antanas Tamulis, Cleveland, Ohio; Edmundas Vaitkus, Stratford, Conn.; Vincas Žebertavičius, Detroit, Mich. Po $2.00 — L. Girinis, Baie D'urfe, Canada; A. Mantautas, Brockton, Mass.; Vaclovas Nenortas, Hartford, Conn.; Al. Pakalnis, MD, Peebles, Ohio; Augustinas Vilėniškis, Richmond Hill, N.Y. $1.50 — Raimundas Liormonas, Rochester, N.Y. Po $1.00 — Stasys Barauskas, St. Michael, Canada; G. Mališauskas, Chicago, Ill.; Petras Petrušaitis, Racine, Wis.; J. Vyšniauskas, St. Catharines, Canada.

KARYS dėkoja aukotojams!

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $7.00, pusmečiui — $3.50, atsk. nr. — 70¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
K A R Y S
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.